

Regionalt utvecklingsarbete 2021

Sammanställning av redovisningar från regioner, Gotlands kommun och länsstyrelser

2022-04-11

Dnr Ä 2021-7242

Sammanställning av redovisningar från regioner, Gotlands kommun och länsstyrelser. Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Tillväxtverket ÅK 3.20

Beslutet att godkänna denna [slutrapport](#) har fattats av [generaldirektör](#) Gunilla Nordlöf.

Handläggningen har gjorts av Patrik Sällström, Marina Gregorsson, Camilla Randström, Christina Imander, Clara Zakariasson, Maria Wellsjö och Maria Weimer Löfvenberg. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Östersund, 2022-04-11

[Gunilla Nordlöf](#)

[Maria Weimer Löfvenberg](#)

Sammanfattning

Det regionala utvecklingsarbetet kännetecknas i allmänhet av ganska långsamma processer, utan större förändringar av fokus i regionernas arbete mellan åren. Förra årets rapportering präglades dock av en omställning i arbetet till följd av coronapandemin.

Denna sammanställning av regionernas utvecklingsarbete för 2021 visar på fortsatta utmaningar för att hantera konsekvenserna av pandemin. En del i det arbetet har varit att konstatera vilka förändringar som blir långsiktiga och som därför fortsatt behöver beaktas. Den samverkan som uppstod för att inledningsvis hantera pandemins akuta utmaningar lever ofta kvar men med delvis skiftat fokus och bredare perspektiv. En effekt av pandemin tycks vara att samverkan med andra aktörer har utvecklats och förstärkts.

Arbetet med hållbarhet och Agenda 2030 är utgångspunkter för de regionala utvecklingsstrategierna. Detta kunde Tillväxtverket konstatera redan i samband med förra årets rapporteringar. I år är hållbarhetsperspektivet i hög utsträckning tydligt i regionernas genomförande av regionala planer och strategier. Regionerna beskriver nya arbetsätt och nya samverkansformer för att bidra till en hållbar omställning. Hållbarhetsaspekterna ingår i arbetet med analyser, uppföljning och utvärderingar. I årets rapportering är också hållbarhetsfrågorna närvarande i insatser kopplat till programmering och finansiering samt kompetens- och metodutveckling.

Rapporteringen av insatser kopplat till hållbarhet speglar utvecklingen av politikområdet regional utveckling. Från tidigare fokus på hållbar tillväxt inom den regionala tillväxtpolitiken till den bredare regionala utvecklingspolitiken som ska bidra i omställningen till ett hållbart samhälle.

Samtidigt som den regionala utvecklingspolitiken har breddats rapporterar i stort regionerna sina roller som oförändrade. Beroende på vilken insats som rapporteras kan dock regionens roll variera något från att vara en kunskaps- och nätverksaktör, finansiär, påverkansaktör, till att ha en mer samordnande och drivande roll. Vilken roll som regionen tar beror också mycket på vilka förutsättningar som finns i länet.

Regionerna har lite olika utgångspunkter när det gäller tolkning och hantering av ett territoriellt perspektiv. Olika frågeställningar som regionen arbetar med har krävt olika lösningar. Ibland har de administrativa gränserna styrts, ibland en funktionell geografi där till exempel regioner som gränsar mot ett annat land inte behöver ta hänsyn till administrativa gränser. Många regioner beskriver insatser inom området regional planering som ett verktyg för att integrera territoriella perspektiv i det regionala utvecklingsarbetet.

Regionerna bedriver ett fortsatt omfattande arbete med kompetensförsörjning. De spelar en viktig roll i att skapa bra

förutsättningar för kompetensförsörjning, både regionalt och lokalt. Samtidigt är kompetensförsörjning ett område som berör flera politikområden och många aktörer. Det saknas en helhetssyn och ett samlat ansvar på lokal, regional och nationell nivå. Analys- och kunskapsunderlag, bland annat om aktuella samhällsutmaningar, krävs för att se vilken kompetens som efterfrågas nu och i framtiden. Kompetensförsörjning är i sig fortsatt en av de största utmaningarna i flera regioner. Integration och mångfald lyfts som en nyckelfaktor för att kunna möta denna utmaning.

En utmaning som återkommer från tidigare år är att det finns stora skillnader mellan regionernas förutsättningar att tillhandahålla kunskapsunderlag, samt att exempelvis bygga upp en analysverksamhet då resurser till det saknas.

Den nationella strategins nya struktur innebär att insatser inom transport och mobilitet redovisas inom ett eget strategiskt område. Tidigare redovisades utveckling av transportsystemet och digital kommunikation tillsammans med andra insatser inom ramen för området attraktiva miljöer och tillgänglighet. Det innebär att frågorna integrerades tydligt i det regionala utvecklingsarbetet. Den nya strukturen kan innebära en risk för att redovisningarna inte bidrar till en intern samverkan i regionen mellan sektorsområden.

Likt föregående år kan vi konstatera att de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna hanterar och genomför en rad antal insatser inom flera olika områden och nivåer. Samverkan med olika aktörer på lokal, regional, nationell och europeisk nivå är avgörande för att hantera samhällsutmaningar både ur ett kort- och långsiktigt perspektiv. Coronapandemin har inneburit en kraftsamling i samverkan mellan olika aktörer, där samverkan fortsatt kommer att vara avgörande för att möta existerande och kommande samhällsutmaningar. När det gäller samverkan med myndigheter nämner flera regioner att omstruktureringen av Arbetsförmedlingen har skapat osäkerhet och hindrat en tidigare fungerande samverkan. De myndigheter som regionerna mest frekvent nämner att de samverkar med är de som har tydliga uppdrag där det framgår att en samverkan ska ske. Detta kan tolkas som en framgångsfaktor samt att styrning och utformning av uppdrag har betydelse för och främjar samverkan.

Bakgrund till rapporten *Regionalt utvecklingsarbete 2021*

Ett återkommande uppdrag i Tillväxtverkets regleringsbrev är att sammanställa regioners, och i förekommande fall länsstyrelser, återrapporeringar av föregående budgetårs verksamhet. Denna sammanställning avser budgetåret 2021.

Återrapporeringssmallen för 2021 har reviderats för att bättre harmonisera med *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021 – 2030* som beslutades under 2021. Detta är första året som regionerna rapporterar utifrån den nya strategin. I

återrapporteringarna beskriver regionerna sitt regionala utvecklingsarbete relaterat till strategins strategiska områden, samhällsutmaningar, hållbarhetsintegrering och Agenda 2030, det territoriella perspektivet samt hur samverkan med andra aktörer har fungerat under året. Regionerna har även rapporterat sitt arbete med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet. Varje avsnitt i rapporten avslutas med en sammanfattande analys.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
1 Inledning och läsanvisningar	13
1.1 Bakgrund	13
1.2 Uppdrag och förutsättningar	14
1.3 Genomförande.....	15
1.4 Disposition.....	16
2 Sammanställning åiterrapportering 1 – Regionalt utvecklingsarbete	17
2.1 Regionala utvecklingsstrategier och aktuella utmaningar	17
2.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna.....	18
2.1.2 Aktuella utmaningar.....	26
2.1.3 Övriga medskick.....	29
2.1.4 Sammanfattande analys.....	31
2.2 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.....	33
2.2.1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd – Insatser och utmaningar	34
2.2.2 Hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer	34
2.2.3 God samhällsplanering.....	37
2.2.4 Kommersiell service – Insatser och utmaningar	42
2.2.5 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd	47
2.2.6 Sammanfattande analys.....	48
2.3 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.....	50
2.3.1 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling.....	51
2.3.2 Mål för kompetensförsörjningsarbetet.....	55
2.3.3 Insatser utifrån framtagna analyser och prognoser.....	57
2.3.4 Validering på regional nivå	58
2.3.5 Regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning.....	60
2.3.6 Etablering av lärcentrum	61
2.3.7 Genomförda insatser.....	63
2.3.8 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling.....	65
2.3.9 Sammanfattande analys.....	66
2.4 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet	67
2.4.1 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande – Insatser och utmaningar	68
2.4.2 Tillvarata digitaliseringens möjligheter	70
2.4.3 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande	75
2.4.4 Sammanfattande analys.....	76
2.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.....	77
2.5.1 Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet – Insatser och utmaningar	78
2.5.2 Bredbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar	85
2.5.3 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet.....	87

2.5.4	Sammanfattande analys.....	87
3	Sammanställning åiterrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	90
3.1	Fördelning av 1:1-anslaget mellan insatser	91
3.2	Strategi för fördelning eller prioriteringsordning.....	92
3.3	Anslagets bidrag till regionala utvecklingspolitikens mål	92
3.4	Anslagets bidrag till måluppfyllelse i regionala utvecklingsstrategier	93
3.5	Anslagets bidrag till måluppfyllelse i regionala strukturfondsprogram	94
3.6	Anslagets bidrag till måluppfyllelse i territoriella samarbetsprogram (Interreg).....	95
3.7	Användning av anslaget i relation till andra medel	96
3.8	Territoriella perspektiv.....	97
3.9	Sammanfattande analys.....	98
4	Sammanställning åiterrapportering 3 – Samverkan med andra aktörer	100
4.1	Samverkan med länsstyrelsen.....	100
4.1.1	Samverkansområden	101
4.1.2	Strategiska områden i nationella strategin	102
4.1.3	Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling.....	102
4.2	Samverkan med andra statliga myndigheter	103
4.2.1	Samverkansområden	105
4.2.2	Strategiska områden i nationella strategin	106
4.2.3	Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling.....	107
4.3	Samverkan med kommuner	107
4.3.1	Strategiska områden i nationella strategin	108
4.3.2	Hur samverkan fungerar samt utmaningar och framgångsfaktorer	109
4.3.3	Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling.....	110
4.4	Samråd med organisationer	110
4.4.1	Strategiska områden i nationella strategin	111
4.4.2	Hur samråd fungerar samt utmaningar och framgångsfaktorer	113
4.4.3	Hur samråd bidrar till hållbar utveckling	113
4.5	Samråd med näringsliv	113
4.5.1	Strategiska områden i nationella strategin	114
4.5.2	Hur samråd fungerar samt utmaningar och framgångsfaktorer	115
4.5.3	Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling.....	116
4.6	Sammanfattande analys	116
5	Sammanställning åiterrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet	119
5.1	Jämställdhet.....	119
5.1.1	Jämställdhet – Insatser och utmaningar	119
5.1.2	Sammanfattande analys.....	124
5.2	Integration.....	125
5.2.1	Integration – Insatser och utmaningar.....	126
5.2.2	Sammanfattande analys.....	132
5.3	Miljö och klimat.....	134
5.3.1	Miljö och klimat – Insatser och utmaningar	134
5.3.2	Sammanfattande analys.....	138
6	Sammanställning åiterrapportering 5 – Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet	141

6.1	Beskrivning av arbetet.....	142
6.2	Territoriella perspektiv.....	143
6.3	Plan eller strategi för arbetet.....	144
6.4	Genomförda insatser	144
6.5	Sammanfattande analys	146

1 Inledning och läsanvisningar

1.1 Bakgrund

Målet med den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Det innebär att den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till en ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling i hela landet. Utvecklingskraften ska stärkas i städer, tätorter och landsbygder genom att hela landet ges möjlighet att utvecklas efter sina särskilda förutsättningar.

Den regionala utvecklingspolitiken ska vidare bidra till att nå de nationella klimatmålen, de övriga relevanta nationella miljömålen, de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030, digitaliseringsmålen samt det jämställdhetspolitiska målet. Den regionala utvecklingspolitiken ska även bidra till en hållbar stadsutveckling och till att uppfylla målen för den sammanhållna landsbygdspolitiken.¹

Finansiering av regional utvecklingspolitik sker via flera utgiftsområden i statsbudgeten, Europeiska unionen och av regionalt utvecklingsansvariga aktörer (regionerna) själva via egna skatteintäkter. Regional utveckling är ett tvärsektoriellt politikområde. Det innebär att de insatser som genomförs sker inom flera sektorer, på skilda styrnivåer och av många aktörer med olika mandat, förmågor och förutsättningar. Flernivå- och sektorssamverkan är därför centralt för ett framgångsrikt genomförande av den regionala utvecklingspolitiken.

Regeringens *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* utgör den långsiktiga inriktningen för den regionala utvecklingspolitiken. Strategin vägleder det regionala utvecklingsarbetet mot den regionala utvecklingspolitikens mål.

Tre stora samhällsutmaningar som den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till att möta genomsyrar strategin. De är miljöproblem och klimatförändringar, demografiska förändringar samt ökade klyftor inom både Sverige och EU. Dessa samhällsutmaningar varierar mellan olika delar av landet. Regeringen lyfter i strategin att samhällsutmaningarna tillsammans med globaliseringen, digitaliseringen och den övriga tekniska utvecklingen kommer att påverka samhällsutvecklingen.

Även förutsättningarna för en hållbar regional utveckling varierar mellan landet. Därför behöver insatser inom det regionala utvecklingsarbetet ha ett territoriellt perspektiv.

För att möta samhällsutmaningarna, ta tillvara möjligheterna och hitta lösningar pekar regeringen ut fyra strategiska områden:

- likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet
- kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet
- innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap i hela landet
- tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

De strategiska områdena ligger till grund för genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Ett flertal insatser som sker inom det regionala utvecklingsarbetet knyter därför an till dessa fyra strategiska områden eller till prioriteringar i den

¹ Prop. 2021/22:1. *Budgetpropositionen för 2022*. Stockholm: Finansdepartementet.

föregående nationella strategin *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020* då 2021 är ett övergångsår mellan de två strategierna.

Den regionala utvecklingspolitikens effekter är ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar som kan ha olika påverkan på utvecklingen i skilda regioner. För att följa upp politiken finns det därför dels indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges regioner. Dels indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområdet och dess medfinansiering. Utöver detta gör Tillväxtverket årligen en uppföljning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.² Regionerna följer också upp resultat av sitt regionala utvecklingsarbete genom bland annat uppföljning av de regionala utvecklingsstrategierna.

Regionerna ansvarar för att strategiskt leda och utveckla det regionala arbetet för hållbar utveckling i respektive län. Lag och förordning styr deras uppgifter och anger bland annat att regionerna årligen ska redovisa resultaten av det regionala utvecklingsarbetet till regeringen.

1.2 Uppdrag och förutsättningar

Tillväxtverket har i uppdrag enligt regleringsbrev att sammanställa och analysera återrapporeringar av det regionala utvecklingsarbetet från regioner och, för vissa återrapporeringskrav, även länsstyrelser.³ Denna sammanställning avser budgetåret 2021. Tillväxtverket har diskuterat former för återrapporeringen och redovisningarnas användningsområden tillsammans med regionerna och Näringsdepartementet.

Regionerna återrapporerar årligen enligt de villkorsbeslut som regeringen ger regionerna. Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar, förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete samt den nationella strategin ligger till grund för dessa. Länsstyrelserna återrapporerar utifrån uppdrag i deras regleringsbrev.

Tillväxtverket har även i uppdrag att ta fram en rapporteringsmall som preciserar regionernas återrapporeringskrav. Tillväxtverket har genomfört ett revideringsarbete av återrapporeringsmallen för 2021 tillsammans med Näringsdepartementet och regionerna. Detta för att återrapporeringen ska harmonisera med *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*. De större förändringarna i mallen är:

- Återrapporering 1 utgår från den nya nationella strategin.
- Hållbarhetsintegrering och erbjudandet om Agenda 2030 är integrerat i övriga återrapporeringar.
- Hur olika territoriella perspektiv har beaktats efterfrågas i återrapporering 1, 2 och 5.
- Återrapporering 3 om samverkan med andra aktörer har fått ett ökat fokus på hur samverkan fungerar.
- Resultatredovisningen är förtydligad med definitioner och exempel på resultat i olika tidsperspektiv.

² Se Tillväxtverket, *Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service*, 2022.

³ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Tillväxtverket.

Sammanställningens struktur följer återrapporteringskraven i regionernas villkorsbeslut, samt den mall med anvisningar för återrapporteringen som Tillväxtverket skickat ut till regionerna.

Tillväxtverket påbörjade 2020 ett utvecklingsarbete för återrapporteringen. Syftet är att på sikt digitalisera och därmed underlätta hela processen med återrapporteringen för alla medverkande aktörer. Det innebär att regionerna har besvarat återrapporteringen för 2021 både i Word-mallen samt i sex digitala enkäter som motsvarar respektive återrapportering.

Materialet som vi sammanställer i denna rapport är alltså omfattande. Vi sammanställer insatser inom fem återrapporteringsområden. Områdena är i sin tur nedbrutna i delområden och mer preciserade, om än relativt öppna, frågeställningar. Ur ett jämförande perspektiv finns det vissa utmaningar med materialet:

- Detaljeringsgraden skiljer sig åt. Dels mellan de olika återrapporteringskraven, dels mellan regionerna.
- Återrapporteringskraven är relativt öppna för tolkning, vilket gör att svaren till viss del skiljer sig åt.
- Ett flertal insatser kan rapporteras under flera återrapporteringskrav vilket påverkar möjligheterna att dra jämförande slutsatser samt medför risk för dubbelrapportering.
- Flera av återrapporteringarna innehåller en resultatbeskrivning. Resultatbeskrivningen ska beröra resultat i form av prestationer och effekter på kort, medellång och lång sikt. Här skiljer sig rapporteringen till viss del åt, vilket försvårar jämförelser och öppnar upp för tolkningsproblem.

Regionerna lyfter fram anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder som centralt i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Men värt att notera är att insatser som regionerna redovisar även har andra finansieringskällor.

1.3 Genomförande

Sammanställningen bygger på återrapporteringar från samtliga Sveriges 21 regioner och i förekommande fall (återrapportering 2 och 3) Sveriges 21 länsstyrelser. Materialet är således omfattande. Sammanställningen är kvalitativ till sin karaktär. Det innebär att Tillväxtverket systematiskt har läst, kategoriserat, analyserat och tolkat redovisningarna. Ambitionen är att ge en samlad bild av det regionala utvecklingsarbetet så som regionerna och länsstyrelserna uttrycker det i redovisningarna och illustrera detta med exempel på insatser som de själva lyfter. Sammanställningen bygger på Tillväxtverkets tolkningar av det som regioner och länsstyrelser beskriver i sina återrapporteringar. Det innebär att bilden inte nödvändigtvis är heltäckande, utan att många fler insatser och resultat kan ha åstadkommit. Det innebär också att en viss tolkningsproblematik kan förekomma. Tillväxtverket har valt att inte ta in kompletteringar utan att arbeta från befintligt material.

Vidare är det viktigt att komma ihåg att sammanställningen, utifrån uppdragets inriktning, enbart bygger på regionernas redovisningar och således speglar deras syn. Det är återrapporteringskraven och inte de enskilda regionerna som står i fokus i sammanställningen. Genomförandet av sammanställningen har skett i följande steg:

- Vi har läst, kategoriserat och analyserat samtliga rapporter. Därefter har vi utformat en kvalitativ sammanställning för varje enskilt återrapporteringskrav för samtliga regioner, och i förekommande fall länsstyrelser. Denna bygger på

frågeställningarna i återrapporteringsmallen. Fokus ligger på att kategorisera olika typer av svar och att ge exempel på insatser som regionerna har genomfört under 2021. Vi avslutar varje avsnitt med en sammanfattande analys.

- I nästa steg har det följt en kvalitetssäkring. Vi har ställt samtliga återrapporteringskrav mot annan tematisk rapportering inom området och/eller kvalitetssäkrat dem av personer med tematisk sakkompetens från stora delar av Tillväxtverkets organisation.

I de områden där regionerna fyller i tabeller har vi sammanställt dessa tematiskt och redovisar dem i rapportens bilaga. Ambitionen är att bilagan ska ge en övergripande bild av vad respektive aktör redovisar under de olika återrapporteringskraven. Tabellbilagan står inte för sig själv, utan syftar till att ge ytterligare exempel på insatser samt en utförligare bild av måluppfyllelse. Bilagan utgör även ett slags ”uppslagsverk”, tematiskt och regionvis, med översiktlig och lättöverskådlig kunskap om olika insatser.

1.4 Disposition

Sammanställningen följer återrapporteringskraven och anvisningarna för rapporteringen. Vi inleder samtliga kapitel med en kort redogörelse av återrapporteringskravet och avslutar dem med en sammanfattande analys.

Kapitel	Innehåll
1	Inledning och läsanvisningar
2	Återrapportering 1 <i>Den regionala utvecklingsstrategin och aktuella utmaningar samt övriga medskick, likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet, kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet, innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet, tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.</i> <i>Inkluderar hållbarhetsintegrering och erbjudande om Agenda 2030.</i>
3	Återrapportering 2 <i>Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.</i> <i>Inkluderar hållbarhetsintegrering och erbjudande om Agenda 2030.</i>
4	Återrapportering 3 <i>Samverkan med länsstyrelsen, samverkan med andra statliga myndigheter, samverkan med kommuner, samråd med organisationer, samråd med näringsliv.</i> <i>Inkluderar hållbarhetsintegrering och erbjudande om Agenda 2030.</i>
5	Återrapportering 4 <i>Jämställdhet, integration, miljö och klimat.</i> <i>Inkluderar erbjudande om Agenda 2030.</i>
6	Återrapportering 5 <i>Arbetet med analys, uppföljning och utvärdering.</i> <i>Inkluderar hållbarhetsintegrering och erbjudande om Agenda 2030.</i>

2 Sammanställning åiterrapportering 1 – Regionalt utvecklingsarbete

Åiterrapportering 1 tar utgångspunkt i de strategiska områdena i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*. Sammanställningen innehåller följande områden:

- Den regionala utvecklingsstrategin och aktuella utmaningar.
- Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.
- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.
- Innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap i hela landet.
- Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.

Det är första gången regionerna åiterrapporterar utifrån de strategiska områdena. Nytt för 2021 är också frågor om hur arbetet inom de strategiska områdena bidrar till att möta samhällsutmaningarna som är identifierade i nationella strategin. Vidare besvarar regionerna i åiterrapporteringen genomgående frågor om hur de beaktar olika territoriella perspektiv. Slutligen inkluderar åiterrapporteringen även hur regionerna arbetar med hållbarhetsintegrering och erbjudandet om att redovisa hur deras arbete bidrar till Agenda 2030.

2.1 Regionala utvecklingsstrategier och aktuella utmaningar

I *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* uttrycker regeringen att det krävs en omställning till en hållbar utveckling som bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Detta för att möta samhällsutmaningarna, ta tillvara möjligheterna och hitta lösningar. I denna omställning ska hela landet ges möjlighet att utvecklas utifrån sina särskilda förutsättningar.

Sveriges 21 regioner har genom det lagstadgade regionala utvecklingsansvaret en viktig roll i att bidra i denna omställning. Regionerna ansvarar för att samordna och utveckla arbetet för en hållbar regional utveckling i respektive län. En central del i uppdraget är att regionerna tar fram och fastställer en strategi för länets utveckling, en regional utvecklingsstrategi. Regionerna samordnar även insatser för att genomföra strategin.⁴ Ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del i både strategin och i insatser för att genomföra den.⁵

Instruktionen för åiterrapporteringen består av att kortfattat:

- Beskriva hur arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och samordningen av insatser för genomförandet av strategin har bedrivits under året. I detta sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin.

⁴ Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

⁵ Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

- Beskriva vilka utmaningar som har varit särskilt aktuella under året vad det gäller det regionala utvecklingsansvaret och genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet samt hur dessa utmaningar har hanterats.

Samtliga regioner svarar på åiterrapporteringen. Regionernas redovisningar skiljer sig åt både i omfattning och detaljeringsgrad. Notera därför att ett utelämnande i texten nedan inte behöver betyda att en region inte har genomfört insatser eller arbetat på ett visst sätt.

2.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna

Samtliga regioner svarar på frågan om arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i arbetet. Alla regioner förutom Gävleborg, Jämtland Härjedalen⁶ och Värmland gör också kopplingar till Agenda 2030.

Status för regionala utvecklingsstrategier

Nio regioner⁷ har under året antagit en ny eller reviderad regional utvecklingsstrategi. Fyra regioner⁸ arbetar med att se över eller ta fram nya strategier. Arbetet med att ta fram nya eller reviderade utvecklingsstrategier bygger på analyser om regionernas särskilda förutsättningar. Det omfattar dialog och remissrundor med ett stort antal aktörer från olika nivåer och sektorer. Resterande åtta regioner⁹ är i en genomförandefas av sina regionala utvecklingsstrategier.

Gemensamt för de regionala utvecklingsstrategierna, oavsett fas, är att social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet är integrerade i dem. Åtta regioner¹⁰ beskriver även att strategierna relaterar till Agenda 2030. Agenda 2030 är ramverk för många av de regionala utvecklingsstrategierna och det förekommer även beskrivningar av arbete med att konkretisera de globala målen till den regionala kontexten.

Uppsalas regionala utvecklingsstrategi är även länets Agenda 2030-strategi. Den bygger på tidigare regional utvecklingsstrategi men är breddad och fördjupad för att kunna verka som en strategi för genomförandet av Agenda 2030 på regional nivå. Västra Götalands regionala utvecklingsstrategi bygger på anpassad integrering av Agenda 2030. Det innebär att regionala utmaningar och förutsättningar har avgjort strategins inriktning och prioriteringar. Vilket i sin tur avgör vilka av Agenda 2030:s mål och delmål som strategin direkt och indirekt bidrar till på olika lång sikt. Jämtland Härjedalen beskriver att deras regionala utvecklingsstrategi är en gemensam målbild för länets utveckling och vart de vill vara år 2050. Målbilden innehåller omställning och transformation där drivkrafterna är hållbarhet från alla tre aspekter, territoriellt perspektiv, social sammanhållning och digitalisering.

⁶ Se avsnitt 2.1.3 Övriga medskick.

⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁸ Blekinge, Kalmar, Sörmland, Örebro.

⁹ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

¹⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Blekinge och Örebro lyfter specifikt barnets rättigheter. I Blekinge har barn och ungas perspektiv tagits in både i processen att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi och i strategins innehåll.¹¹ Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin i Örebro visade på områden att kraftsamla och integrera i genomförandet av strategin. Ett av dem är att stärka barn och ungas förutsättningar att möta sin framtid.

Samordning för genomförande av strategierna

Vad det gäller samordning av insatser för genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna handlar de vanligast förekommande svaren om

- arbetssätt och samverkansformer
- genomförandeplaner/program/strategier
- programmering och finansiering
- andra typer av insatser

Utöver dessa kategorier lyfter Tillväxtverket, ur återrapporteringarna, även ett antal exempel på andra typer av insatser. Detta för att visa på bredden i det arbete som regionerna genomför och redovisar i återrapporteringen.

Arbetssätt och samverkansformer

Alla regioner lyfter arbetssätt och samverkansformer. Samverkan med andra aktörer framhåller regionerna som centralt och som en förutsättning för genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. Regionerna nyttjar i hög grad befintliga samverkansstrukturer men det sker även utveckling av nya samverkansformer och arbetssätt. Exempelvis lyfter Dalarna och Jönköping att det bredare fokuset på hållbar utveckling kräver nya arbetssätt och en fortsatt utveckling av samverkan. Västmanland beskriver hur en så kallad "RUS-skola" gör att såväl medarbetare som fler av länets aktörer får en tydlig medvetenhet om att deras arbete, inom sina olika verksamheter, utgör en viktig del av det regionala utvecklingsarbetet. Ytterligare ett exempel är Västernorrland som genomför insatser för att synliggöra och förstärka deras arbetssätt för utmaningsdriven samverkan.

Det framgår av redovisningarna att nio regioner¹² har principer/förhållningssätt/nycklar etcetera som vägleder genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. Gävleborg beskriver att den regionala utvecklingsstrategin inte bara styr vad utan även hur det regionala utvecklingsarbetet ska genomföras. Nycklar som arbetet ska kännetecknas av är ägarskap, ledarskap, samhandling och utforskande. Hallands principer för genomförande finns både i den regionala utvecklingsstrategin och underliggande strategi för hållbar tillväxt. Principerna är att tillämpa ett helhetsorienterat arbetssätt, ingen ska lämnas utanför samhällsutvecklingen, anpassa ekonomiska resurser efter olika behov och långsiktig nytta samt bruka utan att förbruka eller missbruka ekologiska resurser.

Jämtland Härjedalen beskriver att de medvetet valt att fokusera på intersektionalitet när de bygger ett nytt strategiskt processinriktat arbetssätt. Det innebär att fundera över vilka

¹¹ Se även avsnitt 2.1.3 Övriga medskick.

¹² Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

som är med i samtalen, ges möjlighet till att komma med inspel och forma arbetet samt bygga de nya strukturerna kring regionalt utvecklingsarbete.

Västra Götaland arbetar med kraftsamlingar om cirkulära affärsmodeller, elektrifiering, fullföljda studier och digitalisering. En kraftsamling definieras och innebär att extra fokus läggs på stärkt samverkan och samordnat utvecklingsarbete inom området. De skriver att beslutet att jobba med kraftsamlingar innebär att regionen höjer ambitionen ytterligare i omställningsarbetet.

Samverkansstrukturer som regionerna lyfter handlar framför allt om:

- Samverkan inom sakområden. Exempelvis inom kompetensförsörjning i Blekinge, Halland och Gävleborg.
- Samverkan på politisk nivå. I Östergötland är den gemensamma samverkansstrukturen mellan regionen och kommunerna ryggraden i samverkan och dialog mellan det offentliga i länet. Det politiska samverkansorganet *Strategiska samrådet* utgör styrgrupp för den regionala utvecklingsstrategin.
- Flernivåsamverkan. Örebro lyfter partnerskapet för regional utveckling. Där sker samverkan på tjänstepersonsnivå mellan regionen, kommunerna, Örebro universitet, Handelskammaren Mälardalen, SISU Örebro, Länsstyrelsen i Örebro län samt Örebro läns bildningsförbund. I Kalmar har regionen och länsstyrelsen bildat ett gemensamt Agenda 2030-råd för att följa upp hur olika aktörer, bland annat kommunerna, arbetar för att bidra till att uppfylla de globala målen.
- Annan samverkan på tjänstepersonsnivå. Kronoberg lyfter att olika kommunchefsnätverk och andra tvärssektoriella nätverk är nyckelforum för att omsätta den regionala utvecklingsstrategin till handling.
- Öppna forum och mötesplatser. Exempelvis uppstartskonferenser för de regionala utvecklingsstrategierna i Värmland och Dalarna. Skåne och Västernorrland lyfter deras årligt återkommande utvecklings- respektive "RUS-dag". Den förstnämnda med temat främjande av psykisk hälsa och den sistnämnda för att synliggöra vilka insatser och resultat som uppnåtts under året.

Genomförandeplaner/program/strategier

17 regioner¹³ redovisar arbete med att ta fram nya, se över befintliga samt att genomföra planer/program/strategier. Dessa konkretiserar genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna.

Västra Götaland beskriver att: "2021 har varit mycket av ett bryggår mellan ny och gammal utvecklingsstrategi och vi övergår från 14 till fyra program för hållbar utveckling." Gotland beskriver två nya genomförandeprogram, *Näringslivets förutsättningar och innovation* respektive *Klimat, miljö och energi*, som samhandlingsprogram. Ett tredje program, *Social välfärd*, ska tas fram under 2022. Syftet med programmen är att skapa handlingskraft i frågor där ingen enskild aktör kan stå för genomförandet och där det är särskilt viktigt med koordinering och samhandling. Programmen tar sikte på hållbarhetsmålen tillika effektmålen i den regionala utvecklingsstrategin. Vilka i sin tur relaterar till målen i Agenda 2030.

¹³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

I Västmanland integrerar samtliga underliggande strategiska dokument ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Regionen har bland annat tagit fram ett övergripande hållbarhetsprogram. Det innebär att hållbarhetsaspekterna ska genomsyra samtliga förvaltnings- och verksamhetsplaner.

Nio regioner¹⁴ lyfter även smart specialisering som en del i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.¹⁵

Programmering och finansiering

Flertalet regioner beskriver arbetet med programmering av EU:s programperiod 2021–2027¹⁶ samt finansiering.¹⁷

Arbetet med programmeringen sker i samverkan med andra aktörer. Regionerna beskriver arbete med att brett förankra och visa på möjligheter för länets aktörer med de olika programmen. Regionerna lyfter Regionalfonden inklusive Interreg-program, Socialfonden samt i förekommande fall Fonden för en rättvis omställning. Jönköping och Gotland beskriver EU-fonderna som viktiga verktyg i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Norrbotten lyfter att de har integrerat cirkulär ekonomi och Agenda 2030 inklusive de tre hållbarhetsdimensionerna i regionalfondsprogrammen inom ramarna för *Vägar till hållbar regional utveckling*.¹⁸

Även finansiering genom anslag 1:1 är en viktig del i genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna vilket till exempel Gotland påpekar. Västernorrland anger att de finansierat strategiska och operativa insatser genom projekt och företagsstöd.¹⁹ Även kopplat till finansiering framkommer arbete med hållbarhetsintegrering. Tre regioner²⁰ lyfter specifikt att arbetet sker inom uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*. Exempelvis har Dalarna arbetat om riktlinjerna för 1:1-medel för att de ska vara i linje med den nya regionala utvecklingsstrategin. De har även arbetat med hållbarhetsssäkring av inkommande ansökningar. Kopplat till insatsområde *Hållbar finansiering* inom *Vägar till hållbar regional utveckling* pekar Västernorrland på att Tillväxtverkets arbete med korttidsarbete har påverkat uppdraget. Många regioner har därför påbörjat egna processer för att utveckla former för hållbara stöd. Västernorrland har stora förhoppningar på Tillväxtverket i det fortsatta arbetet samt att erfarenheter från andra regioner delas inom ramen för uppdraget.

Norrbotten har beslutat om en regional finansieringsstrategi. Den fokuserar på de regionala projektstöden inklusive hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska integreras i satsningar som regionen finansierar. Regionen planerar att under kommande år uppdatera strategin för att även inkludera hållbara företagsstöd.

¹⁴ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

¹⁵ Se även avsnitt 2.4 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet.

¹⁶ Gotland, Jönköping, Norrbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

¹⁷ Gotland, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

¹⁸ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

¹⁹ Se vidare i kapitel 3 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder om hur regionerna använder 1:1-medel som hävstång för att växla upp andra medel.

²⁰ Dalarna, Gotland, Västernorrland.

Västmanland har tillsammans med *Stockholm Resilience Centre* tagit fram ett resiliensverktyg. Syftet är att hållbarhetssäkra projekt och satsningar, såväl inför och under som efter genomfört arbete. Implementering av verktyget har påbörjats under slutet av 2021.

Andra typer av insatser

Det förekommer även beskrivningar av andra insatser som stärker arbetet med hållbarhetsintegrering och en hållbar utveckling i linje med Agenda 2030. Ofta med stöd av *Vägar till hållbar regional utveckling*. Till exempel arbetar Gotland med att ta fram riktlinjer för hållbarhetsintegrering. Riktlinjerna ska bland annat bidra till att omvandla ambitioner om en hållbar utveckling till handling samt adressera målkonflikter. Regionen redovisar även ett utvecklingsarbete för förbättrad ärendebereidning med hänsyn till ett antal horisontella perspektiv. Det inkluderar barnrätt, jämställdhet, landsbygdsperspektiv (det territoriella perspektivet), ekonomi samt klimat och miljö. Tanken är att arbetet ska vidareutvecklas med stöd av de kommande riktlinjerna för hållbarhetsintegrering.

Skåne genomför utbildningsinsatser för rådgivare på Almi och kommuner samt har stärkt hållbarhetsperspektiv i ett internt kompetensutvecklingsprogram hos regionen.

Även Kronoberg genomför kompetensutveckling för personal, internt och i deras bolag. Genom ett träningsprogram får medarbetare använda genomförandeverktygen intressentanalys och förändringslogik. De får träna på att använda verktygen systematiskt och integrera horisontella perspektiv, som exempelvis social och miljömässig hållbarhet. Kronoberg redovisar även att alla större processer som de bedriver ska hållbarhetssäkras. Detta för att säkra att de bidrar till att nå den regionala utvecklingsstrategin. I deras modell för hållbarhetssäkring ingår bland annat att analysera utifrån Agenda 2030 och att ta hänsyn till inomregionala skillnader.

Även beskrivningar av arbetet med uppföljning, utvärdering och lärande förekommer.²¹ Det handlar dels om strukturer för arbetet. Exempelvis har Västerbotten tagit fram en *Agenda för strategiskt lärande*. Den visar regionens arbetssätt för strukturerad uppföljning, utvärdering och lärande. Dels handlar det om genomförda uppföljningar av den regionala utvecklingsstrategin som bland annat Stockholm och Örebro lyfter.

Andra insatser handlar om samband mellan regional utveckling och hälso- och sjukvård. Västerbotten skriver att arbetet med att synliggöra den regionala utvecklingsuppdraget och den regionala utvecklingsstrategins roll för de som arbetar med organisationens övriga uppdrag har tagit steg framåt. Allt fler i organisationen är medvetna om den roll som den regionala utvecklingsstrategin har. Vidare utgör strategin och regionens målbild för hälso- och sjukvård de två övergripande styrdokumenterna i organisationens planeringsförutsättningar inför ny regionplan.

Territoriella perspektiv

Samtliga regioner svarar på hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin. Att ta hänsyn till olika platserns förutsättningar och möjligheter beskrivs som en central del i allt regionalt utvecklingsarbete. Övergripande

²¹ Se även kapitel 6 Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet.

framgår det i redovisningarna att utveckling i hela geografin är i fokus, och inte vissa delar baserat på till exempel indelningar i landsbygder och städer.

Tillväxtverket strukturerar sammanställningen av redovisningarna om territoriella perspektiv utifrån

- territoriella perspektiv i de regionala utvecklingsstrategierna
- andra verktyg för att hantera inomregionala skillnader
- kapacitet
- internationellt samarbete
- andra typer av insatser

Utöver dessa kategorier lyfter vi även ett antal exempel på andra typer av insatser. Detta för att visa på bredden i det arbete som regionerna genomför och redovisar i åiterrapporteringen.

Territoriella perspektiv i de regionala utvecklingsstrategierna

17 regioner²² redovisar att de regionala utvecklingsstrategierna tar hänsyn till olika geografiers förutsättningar och möjligheter. Tre regioner²³ redovisar att territoriella perspektiv har beaktats i underliggande planer och strategier.

Regionerna redovisar tt framtagandet av strategierna bygger på kunskap och samverkan som speglar de olika förutsättningarna inom länen. Som i Uppsala där grundläggande analyser har beaktat geografiska skillnader vad gäller befolknings- och näringslivsstruktur samt kopplingar och funktionella samband med omvärlden. De har även haft en ambition om att säkra en regional utvecklingsstrategi för hela länet. Vad som krävs för att uppnå detta har varit närvarande i många dialoger under framtagandeprocessen och påverkat strategins innehåll.

I Blekinge kommer *strategiska noder* vara en del av den nya regionala utvecklingsstrategin. Detta för att belysa det territoriella perspektivet och utmaningar kopplat tillgänglighet och samhällsservice. Strategiska noder är ett sätt att peka ut vilka platser som ur ett regionalt perspektiv är strategiskt viktiga. Både utifrån de egenskaper de besitter och den utvecklingspotential de har. Platserna är både städer och landsbygder.

Östergötland lyfter att de i uppstarten av arbetet med den nya regionala utvecklingsstrategin genomförde en explorativ studie. Syftet var att undersöka vad som händer med utvecklingen i länet om sambandet och samspelet mellan kommuner och orter stärks. För att belysa detta breddades begreppet funktionalitet till att återspegla hållbarhetens tre dimensioner baserat på BRP+. BRP+ är ett mått på hållbar utveckling och livskvalitet. Studien visade att om Östergötland hänger ihop och fungerar bättre som en helhet, när det gäller tillgång till service, arbetsmarknad och näringsliv så ökar välbefindandet utifrån BRP+ i hela länet. Detta kallas den hållbara geografins utveckling. Den regionala utvecklingsstrategin tar därför utgångspunkt i att förbättra Östergötlands funktionalitet i bred mening. Hållbarhet, rumslighet och folkhälsa utgör viktiga förutsättningar.

²² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²³ Halland, Skåne, Västmanland.

Regionerna redovisar även hur genomförandet av strategierna ska hantera inomregionala skillnader genom att tillämpa territoriella perspektiv. Värmland beskriver att ett perspektiv för genomförandet är att oavsett plats ska de som bor och verkar i länet inkluderas och få möjlighet att bidra till den egna och andras utveckling. Insatserna i strategin är skrivna för att inte vara platsspecifika utan skapa möjligheter för olika lösningar.

I Västerbotten är territoriella perspektiv en av tre inriktningar i den regionala utvecklingsstrategin som ska genomsyra alla insatser. Även övriga målformuleringar har bas i skilda förutsättningar i olika geografier som finns i länets olika städer, lands- och glesbygder. Regionen lyfter att territoriella perspektiv inte enbart ska beaktas utan är en central del av det regionala utvecklingsuppdraget. De skriver att territoriella perspektiv särskilt syns i samverkan där stor vikt läggs vid samarbeten som involverar brett i länet.

Andra verktyg för att hantera inomregionala skillnader

Andra verktyg för att hantera inomregionala skillnader som tolv av regionerna²⁴ redovisar handlar om kunskapsutveckling, uppföljning, metoder och modeller.

Kunskapsutveckling sker bland annat i Dalarna genom deltagande i OECD-projektet *Rethinking territorial development policies in the new global environment*. Syftet med projektet är att hjälpa beslutsfattare att bättre förstå skillnader i förutsättningar i olika territorier samt att bättre identifiera behov och tillgångar. Regionens förhoppningar är att arbetet ska ge nya kunskaper och stärkt utvecklingskraft.

Norrbotten och Sörmland lyfter utvecklingsarbete med deras strukturbilder.²⁵ Norrbotten ser behov av regional samordning inom fysisk planering utifrån omställningen till ett hållbart samhälle, klimatanpassning, kommande stora etableringar och samhällsomvandling i länet. Arbetet under 2021 har fokuserat på att skapa arbetsformer, kompetenser och samverkan för att ta fram underlag till en strukturbild för Norrbotten. Sörmland arbetar under året med att utveckla strukturbilden och dess arbetssätt. De breddar perspektiven för att utveckla de fysiska perspektiven i fler områden av det regionala utvecklingsarbetet.

Västmanland lyfter att en förutsättning för att kunna öka möjligheterna till likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd är att kunna göra analyser av förhållanden regionalt och lokalt. De har bidragit i en nationell arbetsgrupp för att ta fram det webbaserade uppföljningssystemet *Segregationsbarometern*. Verktöget möjliggör analyser nationellt, regionalt och lokalt och utveckling över tid. Västmanland skriver att detta ökar förutsättningarna att analysera och följa upp utvecklingen av insatser och utfall. Även Jämtland Härjedalen skriver att de följer upp vilka effekter insatser ger i olika delar av länet.

Gotland och Kalmar är exempel på regioner som lyfter metoder för att hantera inomregionala skillnader. Gotland har tagit fram en arbetsmodell för landsbygdsutveckling. Modellen är ett sätt att bryta ner hur regionen ska arbeta för livskraftiga landsbygder och stärka regionala synergier mellan landsbygds-, närings- och

²⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁵ Se även avsnitt 2.2 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.

regional utvecklingspolitik. Arbetet kopplar även samman med utvecklingen av riktlinjer för hållbarhetsintegrering där det territoriella perspektivet är en viktig del.

Inom *Vägar till hållbar regional utveckling* genomför Kalmar tillsammans med Högsby kommun en pilot för att ta fram nya metoder och arbetssätt. Detta för att utveckla mer kraftfulla sätt för att möta behov i kommuner som har särskilda utmaningar.²⁶

Även Dalarna och Västra Götaland ser behov av att utveckla metoder och lösningar för att ta tillvara olika platsers förutsättningar och möjligheter. Dalarna menar att det kommer vara viktigt att utarbeta metoder för det platsbaserade genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. De lyfter även att en förflyttning av medel för landsbygdsutveckling från länsstyrelse till region skulle ge mer kraft i arbetet och göra det enklare för dem som medlen är till för. Västra Götaland beskriver den gemensamma satsningen *Det goda livet i Dalsland*. Regionen, länsstyrelsen, Fyrbodals kommunalförbund inklusive dess kommuner ska samarbeta för att göra Dalsland till en testarena för nya lösningar. Lösningar som ska bidra till utveckling och omställning i delgeografin.

Kapacitet

Fem regioner²⁷ lyfter andra aktörers och då framför allt kommuners kapacitet att delta i det regionala utvecklingsarbetet. I Norrbotten är kompetensförsörjning och en starkt innovationskraft högt prioriterat. De pekar på att utmaningen kräver samsyn och samverkan på en helt ny nivå. Tillsammans med Västerbotten har de därför sökt medel från Regionalfonden för att bygga kapacitet i regionerna och kommunerna.

I processer som Kalmar driver tar de hänsyn till kommunernas förutsättningar för medverkan. Exempelvis vad det gäller tillgång till kompetens och möjlighet att avsätta tid. Regionen kan tillsätta resurser för att underlätta för mindre kommuners möjlighet att delta.

Västernorrland genomför många satsningar i gemensam regional kontext. Detta för att göra det möjligt även för länets mindre kommuner att erbjuda samma tjänster som de större. Exempelvis inom det etableringsfrämjande arbetet och länets inkubatorsverksamhet.

Internationellt samarbete

Fem regioner²⁸ lyfter internationellt samarbete. Det handlar exempelvis om arbete med EU:s programperiod 2021–2027. Västerbotten beskriver att:

Det territoriella perspektivet berör även länets roll internationellt. [...] Dialoger och påverkansarbete på europeisk, nationell och regional nivå har genomförts för att tillvarata Västerbottens behov och utvecklingsmöjligheter i de kommande EU-programmen.

Gävleborg ser även över och justerar det internationella arbetet med anledning av den nya regionala utvecklingsstrategin. Vidare ser de behov av att stärka kunskapen om hur det internationella arbetet kan innebära mervärden för det regionala utvecklingsarbetet.

²⁶ Se vidare avsnitt 3.8 Territoriella perspektiv i kapitel 3 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.

²⁷ Kalmar, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

²⁸ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Skåne, Västerbotten.

Skåne lyfter att de beaktar territoriella perspektiv och funktionella samband löpande under året. Exempelvis inom ramarna för det gränsöverskridande samarbetet *Greater Copenhagen*. Där har fokus legat på fasta förbindelser över Öresund, utmaningar på den gemensamma arbetsmarknaden och grön omställning.

Andra typer av insatser

Det finns exempel i redovisningar där territoriella perspektiv beaktas vid finansiering.²⁹ Exempelvis medfinansierar och värdesätter Västerbotten möjligheterna med LEADER för att på en lokal nivå kunna bidra till utveckling. Västra Götaland har beviljat medel för organisering av hållbar platsutveckling på sex platser runt om i regionen. De skriver att en långsiktig och hållbar platsutveckling kräver bred samverkan mellan aktörer på platsen och att de regionala stödfunktionerna samordnas utifrån det specifika behovet.

Även beskrivningar av arbete inom sakområden förekommer. Exempelvis kommersiell service, bredband, samhällsplanering, infrastruktur, attraktivitet, kompetensförsörjning och innovation.³⁰ Exempelvis menar Östergötland att samverkan mellan regionen, kommunerna, statliga myndigheter, näringsliv och civilsamhället behöver stärkas för att skapa en god tillgänglighet till service i alla delar av länet. Jönköping ser behov av fortsatta satsningar på infrastruktur³¹.

Norrbottnen redovisar att de samordnar ett nätverk för hälsofrämjande samhällsplanering³². De har även deltagit i strandskyddsutredningen. Detta då ett mer differentierat byggande i attraktiva och strandnära lägen är en prioriterad åtgärd i deras regionala utvecklingsstrategi.

2.1.2 Aktuella utmaningar

Samtliga regioner svarar på frågan om utmaningar med det regionala utvecklingsansvaret och genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Mer specifika svar om hur utmaningarna har hanterats saknas från fem regioner³³.

Utmaningar med coronapandemin

17 regioner³⁴ nämner explicit fortsatta utmaningar med coronapandemin. Både vad avser genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet samt hur det har påverkat näringslivet i regionen. I Blekinge har corona till exempel inneburit ett behov av att snabbt ställa om

²⁹ Se även avsnitt 3.8 Territoriella perspektiv i kapitel 3 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.

³⁰ Se även avsnitt 2.2.1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd – Insatser och utmaningar, 2.2.4 Kommersiell service - Insatser och utmaningar och 2.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.

³¹ Se även avsnitt 2.5.1 Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet – Insatser och utmaningar.

³² Se även avsnitt 2.2.1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd – Insatser och utmaningar.

³³ Gotland, Halland, Jönköping, Sörmland, Uppsala.

³⁴ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

verksamheten. Men även en svårighet att se vilka förändringar som blir långsiktiga och behöver beaktas i bland annat arbetet med en ny regional utvecklingsstrategi.

I Kronoberg har coronapandemin visat på utmaningarna det innebär att driva långsiktiga strategiska frågor i en organisation som dominerats av akuta driftsfrågor. Svårigheten att fusionera två verksamheter med så olika uppdrag som hälso- och sjukvård och regional utveckling kanske inte har ägnats tillräcklig uppmärksamhet i regionbildningen.

Kronoberg anser att Näringsdepartementet i större utsträckning skulle kunna bistå med att stärka och tydliggöra det regionala utvecklingsuppdraget gentemot den lokala nivån och statliga myndigheter.

I Norrbotten har anslag 1:1 växlats upp med ytterligare EU-medel under året för att möjliggöra stöd till företag som drabbats negativt av coronapandemin. Det har varit tids- och resurskrävande att anpassa att insatserna till företag är relevanta för det i stunden aktuella nuläget då coronapandemin varit oförutsägbar samtidigt som de interna förutsättningarna för att kanalisera ut nya stöd varit utmanande. Projektägarna har fått möjlighet att förlänga sina projekt och styra om sina insatser att bättre passa in i det nya läget. Att erbjuda drabbade företag kompetensutvecklingsinsatser har också krävt ändrade rutiner vilket har varit en utmaning när Norrbotten befunnit sig i en omställning med besparingar på personal.

I Västerbotten har coronapandemin under året fortsatt ge avtryck på det regionala utvecklingsuppdragets genomförande. Ett exempel som regionen nämner är att restriktioner både direkt och indirekt har skapat ekonomiska utmaningar och osäkerheter för utvecklingen av den regionala kollektivtrafiken i Västerbotten.

Gävleborg, Värmland och Västra Götaland uttrycker att pandemin fortsatt har påverkat näringslivet. Regionerna har stöttat näringslivets omställning på olika sätt.

Gävleborg har mött utmaningen genom att i vissa delar ställa om arbets sätt. Men också genom riktade insatser på både kort och lång sikt för att stärka omställningen till ett konkurrenskraftigt, robust och hållbart näringsliv. Värmland har fortsatt att publicera regionala lägesbilder som visar hur arbetslöshet, varsel, korttidsarbete och konkurser förändrats över tid och där näringslivet och andra aktörers arbete har lyfts fram. Västra Götaland har genom en rad beslut finansierat långsiktiga och strukturpåverkande utvecklingsinitiativ som ska bidra till återhämtningen efter corona. Det har bland annat skett genom medfinansiering av projekt inom Europeiska regionala utvecklingsfondens React-EU utlysningar.

Utmaningar kring den egna verksamheten

Sex regioner³⁵ lyfter utmaningar med koppling till den egna verksamheten i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. I Dalarna handlar det till exempel om kapacitet och tillgänglighet till stöd från andra förvaltningar inom organisationen i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Inte minst inom kommunikationsområdet. Dalarna anser att det finns ett behov av ökad kunskap om regionalt utvecklingsutvecklingsarbete hos andra förvaltningar.

Gotland ska verkställa en ambition att samordna processerna kring regional utveckling och organisationens koncernstyrning. Det är ett för Gotland viktigt och kritiskt

³⁵ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Västernorrland, Västmanland.

utvecklingsområde för ambitioner och utveckling av hållbarhetsarbete samt planering och rapportering av verksamhet.

I Gävleborg har behov av att utveckla den egna organisatoriska systematiken och lärandet uppmärksammats under året. Det är enligt Gävleborg en förutsättning för att fullt ut kunna ta det regionala utvecklingsansvaret. Systematiken behöver omfatta arbetsätt och metoder som stödjer arbetet i riktning mot hållbar utveckling. Gävleborg har arbetat aktivt med detta under året. Bland annat genom att ta fram ett ramverk för uppföljning, utvärdering och lärande, systematisera verksamhetsplaneringen utifrån den nya regionala utvecklingsstrategin, metodutveckling inom *Vägar till hållbar regional utveckling* samt kunskapshöjande workshops.

Utmaningar med nationell styrning

Fem regioner³⁶ lyfter utmaningar med koppling till den nationella styrningen i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet. Gävleborg anser till exempel att det finns otydligheter i ansvarsfördelningen mellan regioner och länsstyrelser. Mest otydlig är ansvarsfördelningen inom områdena landsbygdsutveckling och bredband menar de. De här svårigheterna övervinner Gävleborg så långt det är möjligt genom personliga relationer och nära samarbete.

Kronoberg nämner att de har en lägre tilldelning av 1:1-medel än de grannlän som de ofta samverkar med, bland annat Kalmar och Blekinge. Det är en utmaning enligt Kronoberg att samverka och prioritera gemensamma insatser i en situation där parterna, genom regeringsbeslut, ges skilda ekonomiska förutsättningar.

En utmaning som Västra Götaland lyfter är att statliga myndigheter ofta har vaga kunskaper om de möjligheter som det regionala utvecklingsansvaret ger. De anser att det inom ett antal områden uppkommer utmaningar då rådighet över områdena är delad mellan flera nivåer i flernivåsystemet samt att ansvarsfördelningen i vissa fall är otydlig. Kompetensförsörjning, sammanhållen landsbygdsplanering på regional nivå samt regional koordinering av samhällets elektrifiering är exempel på områden som Västra Götaland nämner.

Långsiktiga samhällsutmaningar

Ett flertal utmaningar som regionerna redovisar har koppling till samhällsutmaningar som är av mer långsiktig karaktär. Sju regioner³⁷ lyfter behovet av stärkta nationella infrastruktursatsningar som en särskild punkt. För Jämtland Härjedalen är transportinfrastrukturen en samhällsutmaning i regionens glesa strukturer. Kronoberg nämner förutom nationella infrastruktursatsningar även bredband, behov av ökat bostadsbyggande och eleffekt till näringslivet som centrala frågor för länets utveckling. Även Skåne nämner att elförsörjningen har varit en central utmaning under året. Västernorrland bedömer att deras största utmaning är att stärka infrastrukturinvesteringarna för att möta utmaningen om vidgade arbetsmarknadsregioner lokalt/regionalt i Övre Norrland. Något som enligt Västernorrland behöver lösas tillsammans med nationell nivå och EU-nivå.

³⁶ Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Västra Götaland.

³⁷ Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland.

I Norrbotten och Västerbotten är det regionala utvecklingsuppdraget präglad av den samhällsomvandling som sker med etableringar och stora investeringar och de behov som följer i spåren av det. Bland annat behov av investeringar i infrastruktur, bostäder, service, kultur, utbildning samt rätt kompetens.

Ytterligare fyra regioner³⁸ lyfter utmaningar med koppling till kompetensförsörjning. I Sörmland har till exempel utbildningsnivån ökat men är fortfarande låg jämfört med riksgenomsnittet och matchningsproblematiken är fortsatt stor. Antalet individer som finns på arbetsmarknaden räcker inte för att mätta det behov som arbetsgivare har av kompetens i Sörmland. Det sörmländska näringslivet liksom den offentliga sektorn befinner sig i en omställning mot hållbar produktion av varor och tjänster. Miljö och klimatutmaningar leder till ett behov av ny kompetens och omställning på arbetsmarknaden för att möta dessa. I Västernorrland har det varit utmanande att bibehålla omfattningen på pågående kompetensförsörjningsinsatser och formalisera de regionala samverkansprocesser som behövs. Detta då stödet från Tillväxtverket för arbetet med grundläggande kompetensförsörjning³⁹ har upphört. Konsekvenser av det är exempelvis att valideringsarbetet, som uppmärksammats nationellt, delvis stannat av.

Sex regioner⁴⁰ lyfter utmaningar med koppling till hållbarhetsarbetet. Dalarna nämner till exempel utmaningen med hur regionen på ett systematiskt sätt ska identifiera och inte minst i beslut, beakta såväl målkonflikter som synergieffekter i hållbarhetsarbetet. I Halland är arbetet med att integrera hållbarhet i den regionala utvecklingen en ständig och nödvändig utmaning som behöver hanteras på olika sätt inom olika sakområden. Hållbarhetsdimensionerna är tvärgående och omfattar inte alltid direkt avgränsade sakområden skriver de. Det kan därför enligt dem uppstå otydligheter i vad som ingår i det regionala utvecklingsuppdraget och vad som bör vara exempelvis kommunernas eller andra myndigheters uppdrag i hållbarhetsarbetet. I Jönköping utgör klimatomställningen och omställningen till ett långsiktigt hållbart näringsliv en utmaning som omfattar samtliga insatsområden i arbetet med den regionala utvecklingen. Klimatutmaningen är således en utmaning i sig, men även i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet.

2.1.3 Övriga medskick

Regionerna har under punkten övriga medskick möjligheten att fritt formulera vad de önskar föra fram. 14 regioner⁴¹ lämnar övriga medskick. Sju regioner⁴² har valt att inte lämna några övriga medskick. Nedan lyfter vi huvuddragen. För en komplett redovisning av övriga medskick hänvisas till respektive regions återrapportering.

Strategier, planer och program

Blekinge vill göra barnens bästa till en naturlig del av deras arbete. För att göra arbetet systematiskt har regionen rutiner för prövning av barnets bästa i politiska och

³⁸ Jönköping, Sörmland, Värmland, Västernorrland.

³⁹ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att stödja regionalt kompetensförsörjningsarbete 2018-2020 N2017/07839/RTS.

⁴⁰ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland, Örebro.

⁴¹ Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴² Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västmanland.

förvaltningsövergripande beslut. Vid beslut ska det göras en bedömning av i vilken grad beslutet i fråga påverkar barn.

Gotland bedriver det internationella samarbetet med stöd av *Internationell strategi för Region Gotland 2021–2024*. Det internationella arbetet ska leda till internationell samverkan som ger nytta för den egna verksamheten och för gotlänningarna. Strategin ska även ge ökad extern finansiering, ökad kompetens inom regionen, ökad kulturell förståelse och en tydlig profil för regionen i nationella och internationella sammanhang. Därtill betonas i strategin att regionen genom sitt internationella samarbete kan bidra till demokratisk utveckling på lokal och regional nivå i andra länder. Den internationella omvärldsbevakningen och erfarenhetsutbytet sker i huvudsak genom deltagande i ett flertal nätverk.

Västra Götaland har initierat en insats för att stärka relationerna med Norge. Relationer som har blivit försvagade under coronapandemin. Initiativet har bestått av att forma en Norgeagenda. Fokus ligger på att spetsa arbete och insatser i relationen Västra Götaland-Norge i riktning mot den regionala utvecklingsstrategins långsiktiga prioritering knyta samman Västra Götaland. Arbetet har haft fokus på att kartlägga vilka relationer som finns idag vad gäller både människor och gods, etablerade samarbetsarenor och så vidare. Genom att skapa ett tätare samarbete med norska aktörer hoppas Västra Götaland kunna utveckla samarbetet över gränsen och bland annat föra bättre dialog vid framtida kriser och på så sätt mildra de effekter som kan uppstå.

Jämtland Härjedalen nämner Agenda 2030 som verktyg för att uppnå målbilden för 2050 i den regionala utvecklingsstrategin. De funderar kring odelbarheten mellan de tre hållbarhetsaspekterna men även kring målen i Agenda 2030 och hur de arbetar med den odelbarheten på bästa sätt.

Nationell styrning och finansiering

Tre regioner⁴³ gör medskick om behovet av en tryggad elförsörjning. Skåne vill se att regionerna ges en roll i Svenska Kraftnäts långsiktiga nätplanering precis som när det gäller Trafikverkets långsiktiga infrastrukturplanering. Skåne vill uppmana regeringen att genom sina direkta beslut, instruktioner och regleringsbrev till myndigheter säkerställa att regionen har en tryggad elförsörjning när det gäller mängden el som produceras. Såväl som den effekt och spänningsuppehållande insats som kan erhållas. Stockholm betonar vikten av att elförsörjningen säkras då elanvändningen prognostiseras öka inom alla sektorer kommande år. Samt att regionen gärna vill ha en tydligare roll i Svenska Kraftnäts långsiktiga strategiska planering. Västernorrland lyfter behovet av nära dialog och flernivåsamverkan avseende framtidens elförsörjning.

Stockholm efterfrågar en ökad samverkan med de statliga myndigheterna och att länsstyrelsernas statliga samordning tydliggörs. De menar att samverkan behöver ske utifrån var och ens uppdrag för att skapa bättre förutsättningar inom det regionala utvecklingsuppdraget.

Västerbotten önskar att uppdrag till regionerna är färre och bredare samt att uppdragen kommer med en ökad tydlighet när det gäller finansiering. Vidare önskar de en ökad flexibilitet för medfinansiering samt bättre synergi i finansiering mellan nationella myndigheter. Västerbotten ser även behov av ökad nationell finansiering för

⁴³ Skåne, Stockholm, Västernorrland.

genomförande av regionala strategier och program. Här betonas särskilt nationell finansiering av *Skogsprogram Västerbotten*.

Västerbotten ser gärna att rollen för regionerna förtydligas i uppdrag där det finns en gränsdragning gentemot länsstyrelsens uppdrag. De menar att genomförandet av det regionala utvecklingsuppdraget behöver ett tydligt och samlat mandat för att öka effekten av regionala utvecklingsinsatser.

Örebro efterfrågar en ökad flexibilitet i att styra regionalt via uppdrag och inte enbart via projekt finansierade av anslag 1:1 och uppföljning av dessa. Det finns enligt Örebro vinster i att våga jobba annorlunda med anslag 1:1 och låta regionen ha större flexibilitet i användningen av medlen.

Östergötland vill se ett ökat förtroende och handlingsutrymme för den regionala utvecklingskapaciteten. De anser att regionerna har kapacitet och kompetens att avgöra vilka insatser som det finns störst behov av i respektive region. Och det är viktigt att insatser kan anpassas till regionala förutsättningar av den regionala politiken.

2.1.4 Sammanfattande analys

Som Tillväxtverket har konstaterat de senaste åren ser vi även under 2021 att flertalet regioner har antagit eller arbetar med nya eller reviderade regionala utvecklingsstrategier. De regionala utvecklingsstrategierna integrerar de tre hållbarhetsdimensionerna och Agenda 2030. Som vi konstaterade i förra årets rapport styr de regionala utvecklingsstrategierna tydligare mot en hållbar regional utveckling jämfört med tidigare. Vidare redovisar regionerna att de regionala utvecklingsstrategierna tar hänsyn till olika geografiers förutsättningar. Både i framtagandet och genomförandet av dem. Det framgår även i år att regionerna har fokus på utveckling av hela geografien, och inte vissa delar baserat på till exempel indelningar i landsbygder och städer.

Under året har coronapandemin medfört fortsatta utmaningar. Både för genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet och påverkan på näringslivet i regionerna. Det har till exempel inneburit ett behov av att snabbt ställa om verksamheten. Men även en svårighet i att se vilka förändringar som blir långsiktiga och därför fortsatt behöver beaktas. Regionerna har stöttat näringslivets omställning genom riktade insatser på kort och lång sikt som ska bidra till återhämtningen efter corona.

Parallellt med ännu ett år med utmaningar till följd av pandemin kan Tillväxtverket konstatera att arbetet med hållbarhet och Agenda 2030 ger avtryck i samordning av insatser för att genomföra de regionala utvecklingsstrategierna.

Allra mest framträdande är det i regionernas arbete med nya arbetssätt och samverkansformer. Exempelvis genom principer som ska tydliggöra och säkra att genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna genomsyras av hållbarhet, tar hänsyn till olika geografier och sker i samhandling. Principer som många gånger baseras bland annat på Agenda 2030. Andra exempel på arbetssätt för att bidra i omställningen till ett hållbart samhälle är kraftsamlingar, intersektionalitet och utmaningsdriven samverkan.

Av hållbarhetsintegrerade regionala utvecklingsstrategier följer även att program etcetera som konkretiserar genomförandet tar sikte på omställning till ett hållbart samhälle.

Utöver genomförandeprogram, nya arbetssätt och samverkansformer lyfter regionerna även programmering och finansiering. Även här framgår arbetet med hållbarhet tydligt.

Till exempel genom hållbarhetsintegrerade EU-program och finansieringsstrategier samt riktlinjer och verktyg för projektverksamheten. Ytterligare utvecklingsarbete för att systematisera och stärka hållbarhetsarbetet sker genom exempelvis kompetens- och metodutveckling. Ofta sker arbetet med stöd av *Vägar till hållbar regional utveckling*.

Även kopplat till territoriella perspektiv ser vi tendenser att fler regioner arbetar med att utveckla kunskap, samverkan och arbetsmetoder. Detta för att i än högre grad kunna ta hänsyn till olika geografiers behov och möjligheter. Några regioner kopplar även explicit ihop arbetet med hållbarhet och territoriella perspektiv.

Omställningen till en hållbar regional utveckling innebär också utmaningar. Det handlar till exempel om hur regionerna på ett systematiskt sätt ska identifiera och inte minst i beslut beakta såväl målkonflikter som synergieffekter i hållbarhetsarbetet. Att integrera hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet är en ständig och nödvändig utmaning där *Vägar till hållbar regional utveckling* är en viktig insats för att fortsätta stärka den regionala och lokala kapaciteten.

De gemensamma och övergripande dragen kring andra utmaningar under året rör nationell styrning och utmaningar av långsiktig karaktär. Kopplat till nationell styrning lyfter ett antal regioner behov av att förtydliga ansvarsfördelningen till exempel mellan länsstyrelse och region inom landsbygdsutveckling. Det framkommer även behov av utökad samverkan med och kunskap hos nationella myndigheter om det regionala utvecklingsansvaret. Några regioner efterfrågar ökat förtroende och handlingsutrymme för den regionala kapaciteten och påpekar vikten av att insatser kan anpassas till regionala förutsättningar. Färre och bredare uppdrag till regionerna med ökad tydlighet vad det gäller finansiering efterfrågas också.

Andra utmaningar som regionerna pekar på har koppling till samhällsutmaningar som är av mer långsiktig karaktär. Exempelvis behovet av stärkta nationella infrastruktursatsningar så som transportinfrastruktur, bredband, behov av ökat bostadsbyggande och eleffekt till näringslivet är centrala frågor för utveckling.

Sammanfattning – Regionala utvecklingsstrategier och aktuella utmaningar

- Ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet och Agenda 2030 är ramverk för de regionala utvecklingsstrategierna. Strategierna styr tydligare mot en hållbar regional utveckling jämfört med tidigare.
- Även i genomförandet av strategierna har arbetet med hållbarhet och Agenda 2030 gjort tydligt avtryck. Genom nya arbetssätt och samverkansformer kraftsamlar regionerna tillsammans med andra aktörer för att bidra till omställningen till ett hållbart samhälle.
- Ytterligare insatser och utvecklingsarbete för att stärka arbetet med hållbarhet och tillämpningen av territoriella perspektiv handlar exempelvis om kunskapsutveckling, arbetsmodeller, pilotsatsningar och hållbar finansiering.
- Omställning till en hållbar regional utveckling innebär även utmaningar och kräver fortsatt arbete för att stärka den regionala och lokala kapaciteten.
- Corona påverkar fortsatt genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet på kort och lång sikt.
- Vissa regioner lyfter fortsatta utmaningar med nationell styrning. Det gäller bland annat otydlig ansvarsfördelning och statliga myndigheters kunskaper om det regionala utvecklingsansvaret. Regionerna efterfrågar ökad tydlighet och flexibilitet i uppdrag och finansiering.

2.2 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet

Samtliga regioner rapporterar insatser inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet. Enligt *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* ska insatserna bidra till att det ska gå att bo, leva och verka i alla delar av landet.

Förutsättningarna för likvärdiga möjligheter varierar dock mellan olika delar av landet. En prioritering inom det strategiska området är därmed hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer.

Insatserna ska enligt strategin även bidra till att städer, tätorter samt gles- och landsbygder planeras för att skapa goda livs- och boendemiljöer. I linje med detta är den andra prioriteringen god samhällsplanering.

För att kunna bo, leva och verka i hela landet är tillgången till offentlig service av vikt. Den tredje prioriteringen är därför god tillgång till kommersiell och offentlig service.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd som regionerna har arbetat med under året.
- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd respektive kommersiell service och eventuella utmaningar. I detta sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

- Kortfattat beskriva hur arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.
- Kortfattat beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare insatser inom ramarna för områdena som har gett resultat under året.

2.2.1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd – Insatser och utmaningar

Rapporteringen kännetecknas av en bred palett av insatser. Precis som tidigare år finns insatser inom allt från samhällsplanering till kultur och fritid. Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet utgör ett eget avsnitt i år, se avsnitt 2.5. Men regionerna rapporterar insatser inom transport och mobilitet även inom detta avsnitt. Insatser kring folkhälsa samt utbildning och arbetsmarknad rapporteras i högre grad i år jämfört med föregående år. Det finns också insatser som är svåra att isolera till en kategori då såväl aktiviteter som målsättningar har bäring på flera kategorier.

Utifrån rapporteringen har Tillväxtverket, med utgångspunkt i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*, strukturerat redovisningen utifrån respektive prioritering. Som i sin tur är indelade i ett antal kategorier vilka vi beskriver mer utförligt i respektive avsnitt.

Insatser inom och mellan såväl strategiska områden som prioriteringar är en förutsättning för ett effektivt genomförande av den regionala utvecklingspolitiken. Det finns därför överlappningar mellan kategoriseringen som Tillväxtverket har gjort. Det gäller såväl mellan prioriteringarna hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer som god samhällsplanering. Samt även för kommersiell service som regionerna redovisar separat, se avsnitt 2.2.4, och då framför allt i fråga om platsutveckling.

2.2.2 Hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer

Samtliga regioner förutom Uppsala anger att de arbetar med prioriteringen hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer. Tillväxtverkets kategorisering visar dock att även Uppsala genomfört insatser inom prioriteringen. Kategorierna tar avstamp i den nationella strategin. Det finns dock kategorier som inte lika tydligt ligger inom ramen för den aktuella prioriteringen i strategin.

Attraktiva och inkluderande boendemiljöer

I den nationella strategin konstateras att för att människor ska kunna och vilja bo, leva och verka i alla delar av landet så är goda, attraktiva och omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer av avgörande betydelse.

Många av regionernas insatser kopplas till denna kategori. Totalt redovisar 14 regioner⁴⁴ insatser och det är därmed den kategori inom prioriteringen som flest regioner rapporterar. Insatserna innehåller allt från regionala bostadsanalyser och medfinansiering av Leaderområden för att synliggöra mervärden av att bo och leva på landsbygder, till satsningar på att utveckla metoder och strategier för platsutveckling. Det är svårt att se ett mönster utifrån förra årets rapportering eftersom indelningen för kategorin inte är jämförbar mellan åren. Tidigare år har exempelvis gestaltad livsmiljö och bostadsmarknadsinsatser kategoriserats tillsammans med andra mer övergripande insatser inom samhällsplanering. I år utgör denna kategori en egen och expanderad kategori samtidigt som exempelvis strukturbildsarbeten och regional planering återfinns under prioriteringen god samhällsplanering. Västerbotten tar upp ett exempel inom gestaltad livsmiljö:

Region Västerbotten har genomfört digitala konferenser med intressenter och aktörer inom politikområdet gestaltad livsmiljö som syftar till att skapa hållbara samhällen där arkitektur, form och design och bildkonst är en integrerad del av samhällsbygget.

Gotland beskriver följande insats:

Ett forum för social hållbarhet har etablerats för strategisk samverkan mellan alla Region Gotlands förvaltningar och Gotlandshem, vilket ska ge bättre förutsättningar att leda och samordna arbetet mot vårt Gotland 2040.

Folkhälsa

En god och jämlik folkhälsa nämns i den nationella strategin som en förutsättning för en hållbar regional utveckling i hela landet. Vidare lyfts vikten av att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela landet.

12 regioner⁴⁵ redovisar insatser inom kategorin folkhälsa. Jämfört med föregående år är det fler direkta insatser inom området, då det tidigare framför allt funnits med som önskade effektmål av andra insatser. Sju av regionerna⁴⁶ har rapporterat insatser av mer övergripande karaktär som hälsofrämjande samhällsplanering, kartläggning av hur EU kan förstärka regionens folkhälsoarbete samt identifiering av indikatorer för att kunna följa hälsoutveckling och livsvillkor. Västerbotten nämner exempelvis att regionen är nationell pilotregion för att utveckla det regionala arbetet för jämlik folkhälsa. Det finns också insatser som är direkt kopplade till vården, till exempel satsningar för att motverka den psykiska ohälsan. Stockholm redovisar en under året antagen folkhälsopolicy som "anger riktningen för att synliggöra behov och prioritera åtgärder för att uppnå god hälsa och minskade hälsoklyftor bland befolkningen i regionen."

⁴⁴ Blekinge, Gotland, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

⁴⁵ Gotland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västernorrland, Örebro.

⁴⁶ Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västernorrland.

Arbetsmarknad, utbildning och kompetensförsörjning

Kopplat till prioriteringen hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer lyfts inte arbetsmarknads- och utbildningsfrågor mer än i allmänna ordalag i den nationella strategin. Tio⁴⁷ regioner väljer ändå att redovisa insatser som är kopplade till arbetsmarknad, utbildning och kompetensförsörjning. Fem av dessa regioner⁴⁸ pekar särskilt på kompetensförsörjningsinsatser. Till exempel nämner Örebro att en kontinuerlig dialog med länets utbildningsaktörer är viktig för samverkan kring framtida kompetensutveckling. Två regioner⁴⁹ lyfter samverkan över länsgränser för att stärka sambandet med omgivande arbetsmarknader. Nedan följer exempel på insatser från två regioner:

Region Uppsalas Forum för en inkluderande arbetsmarknad i Uppsala län (FIA) samlar länets kommuner och myndigheter och har en nyckelfunktion i att nyttja socialfondens medel för att främja en inkluderande arbetsmarknad genom mellankommunal och ÖMS-gemensam samverkan.

I Region Västernorrland har mycket fokus senaste året hamnat på ett antal större etableringar i länet. Samtidigt är arbetsmarknaden mer omfattande än ett fåtal större etableringar och industrier. Därför arbetar aktörerna i Västernorrland kontinuerligt för att stärka matchning på arbetsmarknaden och flexibla möjligheter till studier.⁵⁰

Kultur, fritid och upplevelser

I kategorin har Tillväxtverket samlat insatser inom områdena kultur- och fritid, natur- och kulturlandskap samt besöksnäring. I den nationella strategin konstateras kultur- och fritidsaktiviteter ha en betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Ett rikt och tillgängligt utbud av kultur- och fritidsaktiviteter är viktiga för välfärd och demokrati. I strategin läggs också fast att natur- och kulturlandskapet utgör goda och attraktiva miljöer av betydelse och potential för hållbar regional utveckling.

Insatserna består av allt från att utveckla kommunernas arbete med kultur i äldreomsorgen till en uppdaterad varumärkesplattform för en starkt regional attraktionskraft. Totalt redovisar elva regioner⁵¹ insatser inom kategorin. Fyra regioner⁵² skriver om insatser kopplat till besöksnäringen och tre regioner⁵³ om regionbibliotekens uppdrag. Likt förra årets rapportering nämns regionens kulturplan som ett viktigt styrdokument. I år lyfter två regioner⁵⁴ särskilt kulturplanen. Örebro är en av de regioner som lyfter regionbibliotekens uppdrag. De arbetar med att stötta utveckling av ett nytt gemensamt bibliotekssystem för folkbiblioteken. Detta för att underlätta åtkomsten av biblioteksmedier i hela länet. Stockholm skriver att de har ett samarbetsavtal med Il de

⁴⁷ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Skåne, Uppsala, Västernorrland, Värmland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁸ Gävleborg, Jönköping, Uppsala, Västernorrland, Örebro.

⁴⁹ Gävleborg, Skåne.

⁵⁰ Västernorrland hänvisar här även till återrapporteringen om Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet, motsvarande avsnitt 2.3 i denna rapport.

⁵¹ Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

⁵² Stockholm, Norrbotten, Västernorrland, Örebro.

⁵³ Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

⁵⁴ Jönköping, Kronoberg.

France. Fokus under året har legat på erfarenhetsutbyte i frågor om kommunikationer mellan stadskärnor för att exempelvis stärka förutsättningarna för besöksnäringen och möjligheten att bo och jobba i hela regionen. Inom ramen för *Friluftslivets år* har Kalmar medverkat i att ta fram och marknadsföra aktiviteter för att möjliggöra för fler invånare i länet att få tillgång till natur och friluftsliv, oavsett vilket plats man bor på.

2.2.3 God samhällsplanering

Alla regioner förutom Kalmar, Värmland och Västmanland anger att de arbetar med prioriteringen god samhällsplanering. Det finns också insatser som är rapporterade från övriga tre regioner⁵⁵ som vi har kategoriserat inom denna prioritering. Rapporterade insatser har delats in i kategorierna regional planering samt transport, infrastruktur och kollektivtrafik.

Regional planering

Nationella strategin framhåller att en god samhällsplanering skapar förutsättningar för en hållbar regional utveckling och har betydelse för såväl näringslivets utveckling och konkurrenskraft som för människors livskvalitet.

Totalt rapporterar 17 regioner⁵⁶ insatser inom ramen för regional planering, vilket är två fler än föregående år. Redovisningarna är dock inte helt jämförbara mellan åren då insatser kring boende och gestaltad livsmiljö i år sorteras under kategorin attraktiva och inkluderande boendemiljöer. 15 regioner⁵⁷ beskriver insatser för att utveckla mer övergripande strategiskt arbete kring samhällsplanering, exempelvis strukturbildsarbete. Det formella ansvaret skiljer sig dock åt mellan regionerna där Gotland har kommunala ansvar och Stockholm samt Skåne har ansvar som regionplaneorgan enligt plan- och bygglagen. Arbetet som beskrivs innebär dialoger och samarbeten för att stärka samspelet mellan de regionala utvecklingsstrategierna och kommunala översiktsplaner.

I förra årets rapportering redovisades för första gången arbeten för att hantera energiplaneringsfrågor. Den trenden har fortsatt och ökat från tre till åtta regioner⁵⁸ i år. Sex av dessa regioner⁵⁹ tar upp energiförsörjning som en fråga som på kort tid blivit en utmaning vad gäller att kunna trygga behovet av el och möjliggöra för nya företagsetableringar. Till exempel skriver Kronoberg att: "Utmaningen kring grundläggande förutsättningar som eleffekt ut till näringslivet har blivit en akut fråga för vissa av länets kommuner, där våra företag konkurrerar med företag i andra delar av Sverige som tillhör ett lägre elprisområde."

⁵⁵ Kalmar, Västmanland, Värmland.

⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland, Örebro.

⁵⁷ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland, Örebro.

⁵⁸ Blekinge, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten.

⁵⁹ Blekinge, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm.

Dalarna rapporterar att de har deltagit aktivt i *Hållsam-nätverket*. Nätverket samlar Dalarna, Länsstyrelsen, Högskolan, Trafikverket och Byggdialog Dalarna i frågor kring strategisk hållbar samhällsplanering.

Västra Götaland tar upp att:

En formell remiss har skickats ut till kommunerna angående Västra Götalandsregionens roll som regionplaneorgan och om regionen borde hemställa om att få omfattas av regional planering enligt Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 1§. Kommunerna svarar nej. Däremot ser man ett behov av regional planering och samverkan på frivillig basis.

Transport, infrastruktur och kollektivtrafik

I den nationella strategin lyfts vikten av att samhällsplaneringen behöver omfatta och integreras med utvecklingen av hållbara transportsystem samt främja såväl energi- som transporteffektivitet. Det är centralt att skapa fysiska strukturer i form av infrastruktur och lokalisering av samhällsfunktioner som knyter samman städer, tätorter samt gles- och landsbygder.

I år utgör tillgänglighet ett eget delområde i åiterrapporteringen, se avsnitt 2.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. 12 regioner⁶⁰ redovisar även insatser inom transport- och mobilitetsfrågor i åiterrapporteringen om likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd. Nio regioner⁶¹ tar upp utmaningar kring kollektivtrafik. Vidare nämns behovet av investeringar i infrastruktur som centrala för regionernas utveckling. Nedan följer några exempel på rapporterade insatser.

Västernorrland lyfter exempelvis arbete med kommunöverskridande kollektivtrafik och hållbart resande. De genomför insatser för ökad tillgänglighet i kollektivtrafiken genom projektet *Koll 2020*. I Norrbotten har regionen arbetat med att tydligare integrera social hållbarhet i den regionala transportplaneringen. Ett exempel från Halland är:

I arbetet med att kunna utveckla Halland och samtidigt minska klimatpåverkan, fokuseras arbetet mot att förbättra tillgången till hållbara transporter. En viktig parameter i utvecklingsarbetet är att skapa system där förnyelsebara bränslen är bärande i transportflödena och nyttjas på bästa sätt.

Hållbarhet och Agenda 2030

Nio regioner⁶² beskriver på ett eller annat sätt hur hållbarhet integrerats i arbetet med det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd. Sex av dessa regioner⁶³ nämner även hur arbetet bidragit till Agenda 2030. En majoritet av regionerna⁶⁴ beskriver övergripande att ett brett hållbarhetsarbete pågår inom ramen för regional planering. Kronoberg och Skåne lämnar exempel på att hållbarhetssäkring har

⁶⁰ Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Värmland, Östergötland.

⁶¹ Blekinge, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Värmland, Örebro, Östergötland.

⁶² Blekinge, Dalarna, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten.

⁶³ Dalarna, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten.

⁶⁴ Blekinge, Dalarna, Kalmar, Skåne, Stockholm, Västerbotten.

gjorts av olika strategiska dokument. I Västerbotten beskrivs att social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet är perspektiv som både integreras och som står i direkt fokus för olika insatser. Regionen nämner också några konkreta insatser, exempelvis:

Den årliga konferensen Samhällsplaneringsdagarna fokuserade på de stora investeringar som är på gång i länet, samt de krav som detta ställer på samhällsbyggnadssektorn och den kommunala planeringen. Hållbarhetsperspektivet genomsyrade dagarna och där fokus på Barnkonventionen gav utrymme för den sociala hållbarheten i samhällsplaneringen.

12 regioner⁶⁵ har inte rapporterat något om hur hållbarhet integrerats i arbetet med det strategiska området och nämner inte heller hur arbetet bidragit till Agenda 2030. Ett par regioner⁶⁶ hänvisar till andra avsnitt. Övriga 10 regioner⁶⁷ gör ingen explicit hänvisning till andra avsnitt i rapporten.

Resultat

Samtliga regioner, förutom Västmanland, redovisar vilka resultat som de rapporterade insatserna har medfört. Uppsala rapporterar i löptext och inte via exempel i tabellformat. Det varierar hur regionerna beskriver och specificerar resultaten från insatserna. Regionerna beskriver i stor utsträckning både prestation och effekter av insatserna. Med något undantag för enskilda exempel på insatser beskriver 12 regioner⁶⁸ effekter specificerat på olika lång sikt och sju regioner⁶⁹ redovisar effekter på ospecificerad sikt. Jönköping redovisar exempel endast med prestationer.

I redovisningarna går det oftast inte att explicit utläsa om effekterna är förväntade eller uppnådda⁷⁰. Undantagen är Gotland och Värmland där det helt eller delvis rapporterats. Gotland anger också att för avslutade insatser baseras resultatbeskrivningen på utvärdering eller uppföljning. Västra Götaland anger att resultatbeskrivningen baseras på egen bedömning.

Gotland utgör exempel på en tydlig resultatredovisning genom projektet *Bo, leva och verka*. De anger prestationer i form av:

- Arbetsgrupp, med bred representation från Region Gotland har analyserat kvantitativa undersökningar och valt fokusområden för framtida aktiviteter baserat på dessa.

⁶⁵ Halland, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Värmland, Örebro, Östergötland.

⁶⁶ Gotland, Västernorrland. De hänvisar till avsnitt om de regionala utvecklingsstrategierna och hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet, motsvarande avsnitt 2.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna och kapitel 3 Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder i denna rapport.

⁶⁷ Halland, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Värmland, Örebro, Östergötland.

⁶⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Värmland, Östergötland.

⁶⁹ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västra Götaland, Örebro.

⁷⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

- Initierat en kommunikativ aktivitet mot distansarbetare som bott på Gotland under pandemin.

Faktiska effekter på kort sikt som är baserade på uppföljning av projektet är:

- Ökad kunskap om vilka faktorer som påverkar människors val av Gotland som plats att bo, leva och verka på.
- Ökat samarbete mellan olika delar inom Region Gotland.

Effekter på medellång sikt är:

- Öka antal boende på Gotland i arbetsför ålder.

Förväntade effekter enligt effektmål *Vårt Gotland 2040*:

- 10. God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- 4. God utbildningsnivå och goda förutsättningar för livslångt lärande
- 11. En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

Se bilaga 1.1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd för ytterligare exempel.

Mål som insatserna bidrar till

Samtliga regioner, förutom Västmanland och Värmland, redovisar minst ett exempel som relaterar till specifika mål i de regionala utvecklingsstrategierna. Det är en region färre än förra året då 20 av 21 regioner gjorde det. Tillväxtverket har kopplat regionernas rapporterade exempel av specifika mål i de regionala utvecklingsstrategierna till de olika kategorier som redovisas i avsnittet insatser och utmaningar ovan.

Baserat på denna indelning är de vanligaste målen inom de regionala utvecklingsstrategierna mål som bidrar till kategorin attraktiva och inkluderande boendemiljöer vilket 15 regioner⁷¹ redovisar exempel kring. 13 regioner⁷² redovisar mål kopplat till kategorin arbetsmarknad, utbildning och kompetensförsörjning. Kategorierna transporter, mobilitet och infrastruktur samt folkhälsa rapporterar sex⁷³ respektive fem⁷⁴ regioner exempel kring.

Elva regioner⁷⁵ redovisar även exempel som relaterar till specifika globala mål i Agenda 2030. Sju regioner⁷⁶ redovisar exempel som bidrar till Mål 11: *Hållbara städer och samhällen* och sex regioner⁷⁷ exempel som bidrar till Mål 13: *Bekämpa klimatförändringarna*. Därefter följer Mål 3: *God hälsa och välbefinnande*⁷⁸, Mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt*⁷⁹ samt Mål 10: *Minskad ojämlikhet*⁸⁰.

⁷¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

⁷² Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

⁷³ Blekinge, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Stockholm, Sörmland.

⁷⁴ Jönköping, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Örebro.

⁷⁵ Blekinge, Jönköping, Halland, Skåne, Stockholm, Sörmland, Gävleborg, Västerbotten, Östergötland, Norrbotten, Uppsala.

⁷⁶ Blekinge, Gävleborg, Halland, Skåne, Sörmland, Östergötland, Västerbotten.

⁷⁷ Blekinge, Gävleborg, Halland, Skåne, Sörmland, Västerbotten.

⁷⁸ Blekinge, Gävleborg, Halland, Sörmland, Västerbotten.

⁷⁹ Gävleborg, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västerbotten.

⁸⁰ Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten.

Elva regioner⁸¹ hänvisar också till andra mål och strategier utöver den regionala utvecklingsstrategin eller de globala målen i Agenda 2030. Exempel på det är skogsstrategi, strategier för smart specialisering och nationella folkhälsopolitiska mål.

Samhällsutmaningar

17 regioner⁸², beskriver i olika grad hur deras arbete med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta tillvara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling. Regionernas rapporteringar har en klar tyngdpunkt på beskrivningar av hur de aktuella utmaningarna ser ut i länet och inte hur eventuella möjligheter kan tas tillvara.

Inom området socioekonomi och sammanhållning inklusive inomregionala skillnader lyfter 10 regioner⁸³ olika utmaningar. Tre regioner⁸⁴ pekar särskilt på utmaningar med inomregionala skillnader, vilket också relateras till i rapporteringen av territoriella perspektiv. Kalmar beskriver att inomregionala skillnader tas i stort beaktande vad gäller prioritering av utvecklingsmedel till projekt. Sörmland framhåller vikten av samsyn och sammanhållning med utgångspunkten att kunna möta olika komplexa samhällsutmaningar.

Åtta regioner⁸⁵ pekar på utmaningar med miljöproblem och klimatförändringar. Flera insatser är initiativ för att möta kommande klimatförändringar. Dalarna erbjuder kommunerna stöd för att utveckla en klimatsmart resilient samhällsplanering. Kronoberg har initierat en förstudie om framtidens bebyggelse bland annat med utgångspunkt i den stora klimat- och resurspåverkan som nyproduktion av bostäder innebär.

Fem regioner⁸⁶ beskriver demografiska förändringar som en utmaning. En åldrande befolkning och demografiska utmaningar nämns till exempel av Jönköping som en utmaning kopplat till behovet av arbetskraft. Blekinge kopplar de demografiska förändringarna till hur behoven utvecklas vad gäller den framtida bostadsförsörjningen.

Två regioner⁸⁷ lyfter globalisering som en samhällsutmaning och tre regioner⁸⁸ ser den tekniska utvecklingen som en utmaning, mer specifikt den digitala utvecklingen. Gotland lyfter dock att det finns möjligheter att ta tillvara inom ramen för bland annat digitalisering.

Slutligen har vi valt att sortera redovisningar från sju regioner⁸⁹ i en grupp med ospecifika eller tvärsektoriella utmaningar. Ett exempel från denna grupp är från Gävleborg som skriver att arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd är ett

⁸¹ Gotland, Uppsala, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Stockholm, Västernorrland, Västra Götaland.

⁸² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

⁸³ Dalarna, Gotland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Örebro.

⁸⁴ Kalmar, Kronoberg, Uppsala.

⁸⁵ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland.

⁸⁶ Blekinge, Gotland, Jönköping, Västra Götaland, Värmland.

⁸⁷ Gotland, Uppsala.

⁸⁸ Blekinge, Gotland, Uppsala.

⁸⁹ Gävleborg, Halland, Kronoberg, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Gotland.

tvärssektoriellt angreppssätt som i viss mån är nytt i det regionala utvecklingsarbetet. Det innebär ett arbete tillsammans med nya aktörer och i många fall ett utmaningsdrivet arbetssätt.

Territoriella perspektiv

19 regioner⁹⁰ besvarar på ett eller annat sätt frågan om hur olika territoriella perspektiv beaktas i arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd. Vissa regioner rapporterar detta under separat rubrik, andra integrerar det i övrig text.

11 regioner⁹¹ tar upp regional planering som ett verktyg för att integrera de territoriella perspektiven i det regionala utvecklingsarbetet. Det kan handla om arbete kring strukturbilder och strategiska noder eller mer övergripande insatser kring arbetsprocesser. För Sörmland syftar exempelvis *Strukturbild Sörmland* till att stärka de territoriella perspektiven och att perspektiven i högre grad ska synliggöras och beaktas i hela det regionala utvecklingsarbetet.

Fyra regioner⁹² kopplar det territoriella perspektivet bland annat till tillgänglighet och funktionella samband och tre regioner⁹³ uttrycker det som inomregionala skillnader. Västra Götaland har tagit fram kunskapsunderlag som beskriver Ortsstrukturer och flyttströmmar för att få en bild utifrån städernas och landsbygdernas olika förutsättningar. Kalmar driver processer där hänsyn tas till de olika förutsättningar som kommunerna har vad gäller medverkan i det regionala utvecklingsarbetet. Regionen tillsätter vid behov extra resurser för att underlätta för de mindre kommunernas möjlighet att delta.

Tre regioner⁹⁴ ger exempel på kultur som ett område där man vill säkra tillgängligheten i hela länet. Sex regioner⁹⁵ betonar vikten av goda transportsystem som förutsättning för arbets- och studiependling och för den lokala och regionala utvecklingen.

2.2.4 Kommersiell service – Insatser och utmaningar

God tillgång till kommersiell och offentlig service är den tredje prioriteringen inom den nationella strategins område likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.

Samtliga regioner beskriver i någon utsträckning hur arbetet med att främja tillgängligheten till kommersiell service genomförts under året. Västmanland svarar som enda region att de inte har arbetat med prioriteringen, men då de beskriver insatser tolkar vi att de har gjort det.

⁹⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁹¹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Östergötland.

⁹² Gävleborg, Halland, Västra Götaland, Östergötland.

⁹³ Kronoberg, Kalmar, Uppsala.

⁹⁴ Västerbotten, Örebro, Östergötland.

⁹⁵ Halland, Örebro, Uppsala, Värmland, Jämtland Härjedalen, Östergötland.

Samtliga regioner, med undantag för Skåne, anger också insatser. I detta avsnitt utgår vi från beskrivningarna av insatser i bilaga 1.2 Kommersiell service och regionernas övergripande beskrivning av arbetet med kommersiell service⁹⁶.

Stöd till kommersiell service

Den vanligaste insatsen är stöd direkt riktade till aktörer inom kommersiell service. 16 regioner⁹⁷ anger att de beviljat stöd i form av särskilt driftsstöd till dagligvarubutiker, investeringsbidrag till dagligvarubutiker eller drivmedelsstationer, eller hemsändningsbidrag till kommuner. Vi ser dock i uppföljningen av utbetalade stöd till kommersiell service att samtliga regioner, förutom Skåne, har beviljat stöd under 2021.⁹⁸ Fem regioner⁹⁹ har också genomfört träffar för handlare där de informerat och inspirerat.

Samverkan med kommuner och länsstyrelse

Samverkan är ett återkommande tema i regionernas beskrivning av hur de genomfört arbetet med att främja kommersiell service under året. Tio regioner¹⁰⁰ lyfter fram insatser som handlar om att skapa eller stärka samverkan med andra aktörer. Framför allt handlar det om kommuner och länsstyrelsens funktion för stöd i landsbygdsprogrammet.

Ett exempel är Västernorrland som under året avslutade ett projekt som syftade till att stärka flernivåsamverkan kopplat till det regionala serviceprogrammet.

Regionerna samlar kunskap inför nya regionala serviceprogram

Under senare halvan av 2021 fick regionerna ett erbjudande om att ta fram och genomföra regionala serviceprogram för åren 2022–2030. Detta avspeglas i att en tredjedel av regionerna¹⁰¹ på en övergripande nivå refererar till att de påbörjat förberedelser. Nedanstående fyra regioner har under året genomfört specifika insatser för att ta fram underlag eller på annat sätt förbereda nya regionala serviceprogram:

- Gävleborg har använt kartverket Pipos Serviceanalys för att analysera var insatserna i det kommande regionala serviceprogrammet bäst behövs.
- Dalarna har tagit fram en enkät om företag och hushålls behov av service.
- Västernorrland har tagit fram rapporter om drivmedelsstationernas investeringsbehov och om paketombud.
- Östergötland har undersökt tillgängligheten till fossilfria eller förnybara drivmedel i länet, samt läget för de drivmedelsstationer som riskerar att inte kunna uppfylla regler för korrosionsskyddade rör.

⁹⁶ Gävleborg och Örebro anger inga insatser i tabellen men hänvisar till beskrivning av insatser i löptext.

⁹⁷ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁹⁸ Tillväxtverket, opublicerat arbetsmaterial, 2022.

⁹⁹ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Västerbotten, Norrbotten, Östergötland.

¹⁰⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Östergötland.

¹⁰¹ Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västra Götaland.

Platsutveckling

Fem regioner¹⁰² anger att de genomfört insatser som handlar om att koppla kommersiell service till platsutveckling. Västra Götaland lyfter fram platsutveckling som ett verktyg att hantera platsers unika förutsättningar och beskriver att de utlyst medel till platser som arbetar med att skapa samverkan mellan kommun, näringsliv, servicegivare och kulturaktörer för att skapa attraktiva platser.

Hållbarhet och globala mål

Fyra regioner¹⁰³ refererar specifikt till Agenda 2030 i den övergripande beskrivningen av sitt arbete. Dessa överlappar bara delvis med de regioner som hänvisar till mål i Agenda 2030 i sina effektkedjor. Åtta regioner¹⁰⁴ beskriver uttalat hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i arbetet med kommersiell service.

Ett sätt att se det är att som Gävleborg sätta kommersiell service som en grund för hållbarhet:

Syftet med kommersiell service är att skapa förutsättningar att kunna bo, vistas och verka i alla delar av länet utan att påverka miljön negativt. En satsning på kommersiell service stärker både ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet och ligger helt i linje med målen i Agenda 2030.¹⁰⁵

Västernorrland är inne på samma spår och framhåller att ”stöden till kommersiell service utgör viktiga verktyg för att uppnå hållbarhet ur alla tre perspektiv; socialt, miljömässigt och ekonomiskt”.

Östergötland har lagt fokus på att skapa förståelse för hur Agenda 2030 kan integreras i serviceplanering genom en workshop med partnerskapet kring regionalt serviceprogram.

I Dalarna har hållbarhet integrerats i arbetet med kommersiell service genom att utbilda aktörerna i servicenätverket i förändringslogik och hållbarhetsäkring. Regionen har utformat en förenklad förändringslogik med hållbarhetsäkring för att underlätta arbetet i lokala sammanhang, till exempel att ta fram kommunala serviceplaner.

Två regioner¹⁰⁶ har använt resurser från *Vägar till hållbar regional utveckling*¹⁰⁷ för att inleda arbetet med att hållbarhets säkra kommande regionala serviceprogram. Värmland har också använt denna resurs till att utlysa medel till pilotprojekt. Ett av dessa hoppas regionen ska ge metoder för att tillämpa hållbarhetstänk på lokal nivå.

Kronoberg har testat metoder tillsammans med Tillväxtverket och andra regioner och landat i förslag till hållbarhetsnycklar som kan integreras i kommande strategiarbete. Regionen har också fattat beslut om att det nya regionala serviceprogrammet i Kronoberg ska hållbarhets säkras, vilket innebär att ”Region Kronoberg både kommer ta hänsyn till de tre hållbarhetsaspekterna men även territoriella perspektiv.”

¹⁰² Blekinge, Dalarna, Norrbotten, Västmanland, Västra Götaland.

¹⁰³ Gävleborg, Jönköping, Västmanland, Östergötland.

¹⁰⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

¹⁰⁵ Gävleborg.

¹⁰⁶ Kronoberg, Västmanland.

¹⁰⁷ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

Utmaningar med restriktioner, sårbara strukturer och drivmedel

Runt hälften av regionerna¹⁰⁸ beskriver utmaningar i genomförandet. De flesta utmaningar rör coronapandemin och restriktioner kopplade till den¹⁰⁹. Ett exempel är Kronoberg som inte kunnat genomföra de studiebesök och erfarenhetsutbyten mellan handlare som de planerat för. Ett annat är Värmland där reserestriktioner påverkat lönsamheten för butiker nära gränsen till Norge.

Gävleborg och Jämtland Härjedalen tar upp utmaningar i geografiska eller demografiska strukturer i länet och hur dessa påverkar förutsättningarna för tillgänglighet till service och skapar sårbarheter. Norrbotten lyfter också behovet av ekonomiska stöd till drift av laddinfrastruktur i glesa landsbygder.

En annan utmaning kan vara regionens kapacitet för proaktivt arbete. Kalmar och Västernorrland berör till exempel utmaningar i att överblicka behovet av stöd till drivmedelsanläggningar. Detta har blivit aktuellt i och med att Tillväxtverket bett regionerna kartlägga vilka drivmedelsstationer som har behov av investeringar för att möta lagkrav.

Resultat

Alla regioner förutom Skåne redovisar resultat av sina insatser för att främja tillgänglighet till kommersiell service. Resultaten är i samtliga fall i form av direkta prestationer, men många¹¹⁰ anger också effekter på kortare eller längre sikt.

De resultat som arbetet med kommersiell service genererat handlar till stor del om antal beviljade stöd som gett effekter för enskilda handlares lönsamhet och utvecklingsförmåga, och i förlängningen för människors och företags tillgänglighet till service. Detta beskrivs också i termer av ökad attraktionskraft.

Jönköping lyfter fram att flera handlare har framfört att det särskilda driftsstödet till dagligvarubutiker i sårbara och utsatta lägen gör att de överlever. Regionen ser också att det lett till att flera under pandemin kunnat handla på hemmaplan och kanske genom detta fått en ny vana. När en butik finns kvar på en mindre ort kan det i sin tur leda till färre bilresor.

Insatser som handlat om stärkt samverkan har generellt resulterat i närmare dialoger mellan olika aktörer, ökad kunskap och gemensam behovsbild. På sikt ökad samordning av insatser och stärkt tillgänglighet till kommersiell service.

Kalmar beskriver att det nätverk för landsbygdsutveckling som regionen samordnar möjliggör för länets landsbygdsutvecklare att utbyta erfarenheter och skapa kontakter och samverkan kring gemensamma frågor. På sikt förväntas effekten bli att regionen och kommunerna har god samverkan kring landsbygdsutveckling och kommersiell service.

¹⁰⁸ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

¹⁰⁹ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Värmland, Västernorrland.

¹¹⁰ Blekinge, Gotland, Dalarna, Halland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

Västernorrland pekar också på att den gemensamma rutinhandbok de tagit fram tillsammans med kommunerna på sikt kommer att underlätta en kontinuerlig samverkan även om personer byts ut.

De åtta regioner¹¹¹ som gjort förberedelser för kommande serviceprogram redovisar resultat i form av olika kunskapsunderlag eller kommunala serviceplaner. Dessa bedöms öka kunskap och förståelse för olika servicefrågor hos tjänstepersoner och politiker på regional och kommunal nivå. På sikt förväntas kunskapsunderlagen vara grund för kommande regionala stödinsatser.

Mål som insatserna bidrar till

18 regioner¹¹² redovisar olika mål som deras insatser förväntas bidra till. De flesta mål som räknas upp återfinns i de regionala utvecklingsstrategierna¹¹³. Vanligast är mål som rör ökad attraktivitet eller god livskvalitet, mål som rör sammanhållning eller delaktighet och mål som är mer inriktade på tillväxt.

Mål från de regionala serviceprogrammen nämns av sju regioner¹¹⁴.

Fem av regionerna¹¹⁵ anger att deras insatser bidrar till ett eller flera av de globala målen i Agenda 2030. Samtliga av dessa refererar till mål 11. *Hållbara städer och samhällen*. Andra globala mål som nämns är mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt*, mål 12: *Hållbar konsumtion och produktion* samt mål 2: *Ingen hunger*.

Territoriella perspektiv

Samtliga regioner svarar att de beaktat territoriella perspektiv i arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell service i serviceglesa områden, eller hänvisar till att det beskrivs i andra delar av åiterrapporteringen.

Den nationella strategins prioritering god tillgång till kommersiell och offentlig service bygger på en territoriell analys av skillnader i tillgänglighet till service. Fyra regioner¹¹⁶ beskriver också att arbetet med kommersiell service och de regionala serviceprogrammen i sig är verktyg för att hantera att förutsättningarna skiljer sig inom regionens territorium.

Sex regioner¹¹⁷ beskriver kommersiell service som en viktig aspekt i funktionella analyser eller strukturbilder och att ta hänsyn till i andra strategiska dokument än de som rör enbart service. Ett exempel på funktionell analys är Blekinge som identifierat strategiska servicenoder i länet. Dessa noder definieras utifrån sina egenskaper och hur de geografiskt är placerade i sitt omland. Noden kan stå för sig själv eller utgöras av två platser med samordnade lösningar och egenskaper oavsett kommun- och länsgränser.

¹¹¹ Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västra Götaland.

¹¹² Blekinge, Gotland, Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹¹³ Blekinge, Gotland, Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹¹⁴ Dalarna, Gotland, Kalmar, Kronoberg, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹¹⁵ Halland, Jönköping, Sörmland, Västerbotten, Östergötland.

¹¹⁶ Gotland, Gävleborg, Halland, Värmland.

¹¹⁷ Blekinge, Dalarna, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland.

De operativa insatserna i form av utbetalade stöd styrs av geografiska prioriteringar och hänsyn till skillnader i tillgänglighet. Kalmar beskriver att regionen gör en helhetsbedömning av platsens specifika förutsättningar att tillhandahålla kommersiell service i samband med handläggning av servicebidrag.

Östergötland beskriver en förflyttning från fokus på enskilda företag till prioriterade geografiska områden:

Genom denna förflyttning i tankesätt synliggörs sårbara geografier ur perspektivet tillgänglighet till service, i stället för att enskilda företag pekas ut som sårbara. Geografiska prioriteringar kommer vara helt dominerande i det kommande regionala serviceprogrammet som kommer att kopplas till den rumsliga strategin.¹¹⁸

Tre regioner¹¹⁹ hänvisar till geografiska prioriteringar och olika stödnivåer i Landsbygdsprogrammet som hanteras av länsstyrelserna.

2.2.5 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

12 regioner¹²⁰ besvarar frågan om tidigare insatser som givit resultat under året. De flesta effekterna¹²¹ ser vi inom god samhällsplanering. I denna kategori finns till exempel flera avslutade projekt som resulterat i gemensamma inriktningar eller bestående nätverk för planerare i region och kommun.

Insatser¹²² som faller under kategorin hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer inkluderar en bredd från konstnärsresidens till bostadspolitiska överenskommelser. Flera exempel utgörs av olika inflyttningskampanjer, bland annat beskriver Norrbotten att projektet *Hej hemby* resulterat i en större medvetenhet om lokala flyttkedjor och att antalet bostäder som kom ut till försäljning ökade under 2021.

Tre regioner¹²³ tar upp effekter inom området god tillgång till kommersiell och offentlig service. Värmland och Jämtland Härjedalen beskriver att tidigare projekt med finansiering från *Tillväxtverkets handlingsplan för landsbygdsprogrammet* gett avtryck i form av kunskap om befintlig kommersiell service och trender och bestående processer för samverkan.

Två regioner¹²⁴ pekar på effekter av den regionala utvecklingsstrategin. Stockholm beskriver till exempel att projektet *Synliggöra och kommunicera de regionala prioriteringarna i RUF 2050* gett en ökad förståelse för hur regionens olika verksamheter bidrar till ett genomförande av planens prioriteringar och hur detta kan växlas upp. I Jämtland Härjedalen är en av effekterna av processen kring revideringen av den regionala

¹¹⁸ Östergötland.

¹¹⁹ Uppsala, Värmland, Västmanland.

¹²⁰ Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

¹²¹ Gotland, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

¹²² Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

¹²³ Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Värmland.

¹²⁴ Jämtland Härjedalen, Stockholm.

utvecklingsstrategin att de tydligare involverat samiska samhällets utveckling och förutsättningar i regionens strategi.

Därutöver tar Örebro upp flera tidigare projekt inom besöksnäring, och Uppsala nämner insatser inom kompetensförsörjning.

2.2.6 Sammanfattande analys

Genomgången av regionernas åiterrapportering visar att alla regioner arbetar med det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd. Det strategiska området delas i sin tur in i tre prioriterade områden enligt *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* varav kommersiell service återfinns i ett eget avsnitt i åiterrapporteringen. Insatserna inom det strategiska området och dess prioriteringar är många och varierande. Tillväxtverket har delat in insatserna i tio olika underliggande kategorier. Inom respektive kategori har regionerna dessutom flera olika roller.

Tillväxtverkets sammanställning visar att även regioner som inte svarat att de arbetat med enstaka prioriteringar faktiskt genomför insatser som kategoriserats enligt respektive prioritering. En slutsats av detta är att det finns svårigheter att isolera insatser till en kategori då såväl aktiviteter som målsättningar har bäring på flera. Övergripande framstår det som att området, för de flesta regionerna, är av stor betydelse för hållbar regional utveckling och att dess koppling till andra politikområden är påtaglig.

Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 och dess nya struktur påverkar redovisningen av insatserna. Detta medför vissa svårigheter att göra jämförelser med tidigare år. En påtaglig förändring är att i den tidigare strategin utgjorde området transport, infrastruktur och kollektivtrafik en del av ett bredare område med attraktiva miljöer och tillgänglighet.

I år finns dessa frågor i avsnitt 2.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. Trots detta rapporterar fortsatt flertalet regioner insatser för ökad tillgänglighet inom likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet. Detta är inte nödvändigtvis förvånande då "likvärdiga möjligheter" i viss mån är synonymt med "tillgänglighet till" utifrån olika segment av befolkningen och olika geografier. Därför är det inte heller överraskande att de territoriella perspektiven framkommer väldigt tydligt inom detta strategiska område. Många av insatserna som rapporteras på området kan dessutom beskrivas som verktyg för regionerna att omhänderta territoriella perspektiv i andra insatser och processer, exempelvis genom strukturbildsarbeten eller regionala serviceprogram.

Rapporteringen kring hållbarhetsintegrering och Agenda 2030 har varit en utmaning för regionerna. Många har inte rapporterat något om hur hållbarhet integrerats i arbetet med det strategiska området och nämner inte heller hur arbetet bidragit till Agenda 2030. Det behövs ökad tydlighet kring vad som förväntas av denna rapportering och hur den kan besvaras på ett mer enhetligt och jämförbart sätt.

På motsvarande sätt skulle det även behöva förtydligas vad som förväntas och efterfrågas gällande beskrivningarna av hur arbetet har bidragit till att möta samhällsutmaningarna. Mycket av rapporteringen är på en väldigt övergripande nivå och inte nödvändigtvis kopplat till samhällsutmaningarna som lyfts i den nationella strategin. Önskas dessa

beskrivningar utgöra en del av en insatslogik i regionernas arbete bör detta förtydligas, alternativt utgöra en del av rapporteringen av exempel på insatser i stället.

Årets rapportering speglar även utvecklingen av politikområdet regional utveckling. Från tidigare fokus på hållbar tillväxt inom den regionala tillväxtpolitiken, till den bredare regionala utvecklingspolitiken som ska bidra i omställningen till ett hållbart samhälle. Till exempel ser vi jämfört med föregående år att insatser inom folkhälsa får mer utrymme. Samtidigt som politiken har breddats ytterligare, består i huvudsak mycket av regionernas arbets sätt och regionernas roller. Redovisningarna vittnar om att regionerna till viss del intar olika roller beroende på vilken kategori och vilka insatser som rapporteras, samtidigt som rollerna på en övergripande nivå är bestående.

Inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet intar regioner genomgående rollen som kunskaps- och nätverksaktörer. Kunskapsrollen handlar i stort om att genomföra studier, analyser samt att ta fram rapporter och planeringsunderlag. Nätverksrollen hänger ofta nära ihop med kunskapsrollen och handlar om att genomföra seminarier, utbildningar och andra aktiviteter för att sprida och dela med sig av kunskapen. Det handlar även om att bygga och utveckla kunskap gemensamt med andra. I nätverksrollen ingår också insatser för att samordna aktörer inom det regionala utvecklingsarbetet genom att hitta gemensamma arbets sätt, inriktningar och processer.

Regionerna har en formell roll som finansiär i förordning (2000:284) om stöd till kommersiell service. Rollen som finansiär finns med genomgående inom det strategiska området och de tre underliggande prioriteringarna. Insatser där regionen är med och finansierar olika projekt och aktiviteter innehåller bland annat medfinansiering av olika EU-stöd.

Regionerna har även till viss del fortfarande en roll som påverkansaktör. Denna roll har däremot blivit påtagligt mindre i jämförelse med föregående år i och med avsnittet tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet, där finansiering är en stor utmaning, och regionerna delvis konkurrerar om statliga medel.

Sammanfattning – Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

- Insatserna inom det strategiska området är många och innehåller en stor bredd. Insatserna har delats in i tio kategorier, men flera insatser är svåra att isolera till en enskild kategori.
- Årets rapportering speglar även utvecklingen av politikområdet regional utveckling och den nya strukturen på nationella strategin. Tidigare fokus på regional tillväxtpolitik har vidgats till en bredare regional utvecklingspolitik.
- Förändringar i rapporteringen medför bland annat vissa svårigheter att göra jämförelser med tidigare år, samtidigt som gränssnittet mot nya politikområden blivit tydligare. Detta syns framför allt gällande frågor som folkhälsa, arbetsmarknadsområdet, och inte minst inom transport och mobilitet.
- I år rapporteras frågor kopplat till transport och mobilitet i avsnitt, 2.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. Trots detta rapporterar fortsatt flertalet regioner insatser för ökad tillgänglighet inom likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.
- Många regioner beskriver insatser inom området regional planering som ett verktyg för att integrera territoriella perspektiv i det regionala utvecklingsarbetet.
- Rapporteringen kring hållbarhetsintegrering, Agenda 2030 och samhällsutmaningar har varit en utmaning för regionerna. Många har inte rapporterat om detta och/eller beskriver arbetet på en övergripande nivå.

2.3 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet

Tillgång till rätt kompetens är avgörande för företagens möjligheter att växa och vara konkurrenskraftiga. Enligt *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* möjliggör en väl fungerande kompetensförsörjning den omställning på arbetsmarknaden som krävs för att nå hållbar regional utveckling och ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Regionerna bidrar med kunskap utifrån det regionala perspektivet. De för dialog med relevanta aktörer på lokal, regional och nationell nivå för bättre matchning av utbud och efterfrågan av kompetens. Regionernas redovisningar visar på bredden och omfattningen av deras arbete med kompetensförsörjning. Alla delar hör starkt samman och bidrar till att uppnå en bättre kompetensförsörjning.

Instruktionen för åiterrapporteringen består av att:

- Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området kompetensförsörjning och kompetensutveckling som regionerna har arbetat med under året.
- Beskriva hur regionen arbetat med kompetensförsörjning och kompetensutveckling samt eventuella utmaningar. I detta sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Beskriva vilka mål som har tagits fram för arbetet och uppföljning av dessa.
- Beskriva hur arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med

demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.

- Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling.
- Beskriva hur regionen arbetat med analyser och prognoser, validering, yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning och etablering av lärcentra. I detta sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare genomförda insatser inom ramarna för området som har gett resultat under året.

Alla regioner svarar på ovanstående punkter, utom den sista.¹²⁵ Svaren visar på bredden och omfattningen av arbetet som pågår i alla regioner. Blekinge pekar på detta och skriver att "förväntningarna är lika för oss som för större regioner." Gemensamma drag i redovisningarna är till exempel:

- Insatser som involverar många olika aktörer och hur regionerna arbetar för att utveckla det arbetet.
- Analyser och olika former av kunskapsunderlag och att dessa är viktiga verktyg i dialoger.
- Utmaningar och insatser inom de tre fokusområdena validering, regionalt yrkesvux och att etablera lärcentra.

Det är tydligt att regionernas arbete sker utifrån de förutsättningar som råder. Det kan vara exempelvis geografi, befolkningsmängd, näringslivsstruktur, tillgång till privata och offentliga utbildningsanordnare på alla nivåer samt utvecklingskraft hos andra aktörer i regionen. Det är främst denna typ av skilda förutsättningar som gör att svaren skiljer sig åt.

2.3.1 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Regionerna ska ange vilka av de två prioriteringar inom det strategiska området som de har arbetat med under året. Alla regioner förutom Västmanland anger att de arbetar med prioriteringen väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande. Alla regioner anger att de arbetar med prioriteringen utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete.

Tio regioner¹²⁶ beskriver mer omfattande och inkluderar övriga verksamheter som ägs eller finansieras av regionen. Övriga elva regioner¹²⁷ beskriver hur det strategiska arbetet på regional nivå är organiserat och genomfört.

¹²⁵ Halland, Västerbotten, Västernorrland och Örebro har inte svarat på tidigare genomförda insatser inom ramarna för området som har gett resultat under året.

¹²⁶ Blekinge, Dalarna, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

¹²⁷ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

Generellt lyfter regionerna kompetensförsörjning som en prioritering i regionala utvecklingsstrategier och andra strategidokument.¹²⁸

Det regionala arbetet med kompensförsörjning 2021

Alla regioner har etablerade former för samarbeten, samverkan och forum för dialog om utbildningsbehov och kvalitet i utbildningar. Det sker till exempel i kompetensförsörjningsråd och branschråd. Det kan vara en strategiskt sammansatt grupp av aktörer som träffas mer sällan eller ett närmare samarbete i mindre grupperingar. Till exempel med kommuner, branscher eller andra aktörer som Arbetsförmedlingen.

Norrbottnen och Västerbottens arbete påverkas tydligt av de stora etableringarna som är på gång i deras län. De nämner flera insatser kring rekrytering och lyfter samarbetet med kommunerna för att ta sig an denna positiva utmaning, inte minst kring grön omställning.

Coronapandemins påverkan på regionernas arbete var tydlig i förra årets rapportering¹²⁹. Det är inte lika framträdande i årets rapportering. En direkt effekt eller påverkan på grund av pandemin framgår från Västernorrland, Sörmland och Skånes interna arbete. Återhämtningen som nu sker har stärkt behoven av kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Flertalet regioner¹³⁰ lyfter förberedelser inför det kommande socialfondsprogrammet ESF+ och listar pågående socialfondsprojekt.

Hållbarhet i det regionala arbetet med kompetensförsörjning

13 regioner¹³¹ beskriver sitt arbete med hållbarhetsintegrering. Åtta regioner¹³² beskriver arbetet utifrån Agenda 2030. Vilka mål de hänvisar till varierar men alla regioner som gör detta nämner mål 4: *God utbildning för alla* och mål 5: *Jämställdhet*. Halland och Västerbotten är exempel på regioner som har en utvecklad beskrivning av hur både hållbarhet och Agenda 2030 påverkar arbetet. I Halland har de fem principer som stöd för att integrera ett hållbarhetsperspektiv i genomförandet av sin strategi för hållbar tillväxt. Västerbotten redovisar följande:

Integrering av social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet har utvecklats till att vara en självklar del i utformandet av utvecklingsinsatser inom området. Jämställdhetsutbildningar och dialoger med industrin kring betydelsen av att rekrytera jämställt och inkluderande är [ett] exempel.

Västerbotten driver projektet *Relocate* där 50 procent av deltagarna ska vara kvinnor. Projektet utvecklar bland annat en inkluderande urvalsmetod som fokuserar på en persons generella mjuka kompetenser. Syftet är att sänka trösklar till arbete för de som

¹²⁸ Regioner som tagit fram en ny regional utvecklingsstrategi under året framgår i avsnitt 2.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna.

¹²⁹ Se även Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2020, 2021*.

¹³⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

¹³¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

¹³² Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

saknar formella meriter och öka arbetsgivares benägenhet att anställa kvinnor och män ur denna målgrupp.

Ett exempel som sticker ut är från Jönköping som beskriver en insats för ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Jönköping driver förstudien *Återtag* som ska undersöka möjligheten för, och i så fall hur, regionens båda naturbruksskolor kan bidra till ett mer hållbart sätt att förse länets olika verksamheter med livsmedel.

Generellt är beskrivningarna om hållbarhetsintegrering mer bekräftande att de ingår i strategier och program än hur det faktiskt sker utifrån en förändringslogik.

Värmland har genomfört en migrantstudie med 2 500 migranter från åtta utomeuropeiska länder. Den fångar de utmaningar som är kopplade till arbetsmarknaden, särskilt för kvinnor. Studien har påverkat framtagandet av Värmlands nya utvecklingsstrategi och det fortsatta arbetet inom kompetensförsörjning.

Östergötland beskriver ett internt arbete kring Agenda 2030. De har tagit fram "en hållbarhetskompas för kompetensförsörjning" som bland annat visar hur arbetet bidrar till att uppfylla målen i Agenda 2030.

Samhällsutmaningar

Regionerna beskriver genomgående hur prioriteringar, insatser och projekt bidrar till att förbättra samhällsutmaningarna, med varierande detaljrikedom för respektive utmaning. Samhällsutmaningarna återfinns i dialoger kring framtagandet av de regionala utvecklingsstrategierna.

Alla regioner förutom Jämtland Härjedalen och Västra Götaland gör någon koppling mellan samhällsutmaningarna och den egna regionens utmaningar. Till exempel beskriver Jönköping, Norrbotten och Västernorrland hur de i dialoger med kommunerna kopplat samhällsutmaningarna till det fortsatta arbetet framåt.

16 regioner¹³³ skriver om insatser för att möta samhällsutmaningar i varierande omfattning. Allt från att stödja genom dialog och kunskap till konkreta projekt inom Socialfonden. Regionernas beskrivningar visar på tendenser till en förändringslogik, främst hur regionerna ser att en insats påverkar eller förbättrar en eller flera samhällsutmaningar. Örebro skriver:

Pandemin och ökad kunskap om samhällsutmaningarna verkar få fler att förstå och inse betydelsen av arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling som en av lösningarna. Det innebär att fler både internt och externt initierar och påbörjar projekt och utvecklingsarbete för att möta samhällsutmaningarna.

Samhällsutmaningar som klimatförändringar, digitalisering, globalisering och teknisk omställning i företagen skapar behov av högre utbildning och livslångt lärande. Det framgår bland annat i svaren från Jönköping, Kronoberg och Stockholm. Jönköping lyfter fram problematiken kring brist på personer med rätt kompetens. Utan personer med rätt kompetens blir det svårt för företagen att möta samhällsutmaningarna.

¹³³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Fem regioner¹³⁴ beskriver insatser för de personer som står långt ifrån arbetsmarknaden som ett sätt att möta behov som uppstår i och med demografiska förändringar. Det i sin tur skapar andra positiva effekter som jämlikhet och bättre socioekonomiska förutsättningar.

Territoriella perspektiv

Övergripande tycks regionerna fokusera på funktionella samband snarare än administrativa gränser, och glesa snarare än täta miljöer. Med anledning av att svaren varierar är det dock svårt att avgöra hur olika territoriella perspektiv påverkar insatser och prioriteringar inom området kompetensförsörjning.

Sex regioner¹³⁵ skriver om samarbete med kommunerna, ibland i mer fasta kommungrupperingar samt samarbete mellan regioner som till exempel Mälardalsrådet. Sex regioner¹³⁶ beskriver att kapaciteten att driva utvecklingsarbete skiljer sig åt mellan kommunerna. I Östergötland driver de större kommunerna oftare utvecklingsinsatser. Regionen kan stödja utvecklingsarbetet i mindre kommuner genom att gå in som projektägare eller bevilja finansiellt stöd, exempelvis för skrivstöd och processledning för framtagande av projekt. Västernorrland lyfter en av deras principer för regional utveckling i den regionala utvecklingsstrategin: "att låta aktörer gå före". De skriver att "samverka är viktigt, men också att låta aktörer gå före när det gynnar gemensam utveckling – oberoende av geografi och sakområde."

När regionerna beskriver specifika sakfrågor dominerar utbildningsfrågorna.¹³⁷ Ett gemensamt fokus är tillgänglighet till utbildning och utbildningsutbud.¹³⁸ Örebro skriver att "Arbetet med att utveckla olika yrkesutbildningar kan inte göras av alla och inte heller på alla ställen utan olika noder växer fram i länet." Gävleborg lyfter att de tar fram prognoser för briststyrken i varje kommun. Dessa utökade analyser påbörjades under 2021.

12 regioner¹³⁹ beskriver de inomregionala skillnaderna. Ett exempel från Kronoberg illustrerar dessa skrivningar:

Det är många gånger en strukturell utmaning att skapa en starkare kompetensförsörjning när resurser och tillgång till infrastruktur och politisk prioritering i olika delar av länet skiljer sig åt. Exempel på inomregionala skillnader är kopplade till yrkesvux och lärcentra.

¹³⁴ Blekinge, Halland, Jönköping, Norrbotten, Västmanland.

¹³⁵ Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Västmanland, Örebro.

¹³⁶ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Västernorrland, Östergötland.

¹³⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹³⁸ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Örebro, Östergötland.

¹³⁹ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

Utmaningar i arbetet

Sex regioner¹⁴⁰ lyfter utmaningen att arbetet med kompetensförsörjning blir otydligt när det styrs från olika politikområden och myndigheter. Det framgår exempelvis från Sörmland att det behövs samordning och ett helhetsperspektiv när det är många initiativ och handlingsplaner som nu tas fram.

Ekonomiska resurser är den vanligast förekommande utmaningen. Sju regioner¹⁴¹ anser att finansieringsfrågan är en utmaning som försvårar arbetet. Det regionala arbetet med kompetensförsörjning är i många fall beroende av projektfinansiering.

Generellt beskriver regionerna svårigheten med att samordna aktörer och driva parallella processer. Jämtland Härjedalen pekar också på utmaningen i att vara en mindre region med begränsad utvecklingskapacitet. De beskriver att det i regel finns ytterligare utmaningar i att kommuner och andra aktörer också har begränsade utvecklingsresurser. Detta leder till att regionalt utvecklingsansvarig skulle behöva stötta arbetet ännu mer.

En utmaning som lyfts på olika sätt är arbetet med arbetsgivare och näringsliv för att kompetensutveckla personal. Gävleborg lyfter att coronapandemin kraftigt försämrade antalet platser för praktik. Problemet med praktikplatser är inte enbart kopplat till pandemin utan olika branscher har svårigheter att erbjuda praktik bland annat för att det ska ske under en specifik period i elevens skolgång, något som Västmanland nämner.

Västmanland ser en utmaning för branscher att uttrycka sitt faktiska kompetensbehov, framför allt på lång sikt. Örebro framhåller att det behövs fler aktörer som erbjuder stöd till små och medelstora företag av deras strategiska arbete med kompetensförsörjning.

Arbetsförmedlingens reformering är en annan utmaning i arbetet.¹⁴² Här framgår framför allt deras förändrade prognosarbete. Metoder har förändrats och publicering av prognoser har försenats jämfört med tidigare år. Gävleborg skriver att detta har påverkat tillgång till regionala underlag för att bedöma briststyrken i länet.

2.3.2 Mål för kompetensförsörjningsarbetet

Regionerna ska besvara om de har en politiskt fastställd strategi och/eller handlingsplan specifikt för kompetensförsörjning. 13 regioner¹⁴³ anger att de har en strategi eller handlingsplan. Frågan handlar även om ifall strategin eller planen är politiskt beslutad, vilket 8 regioner¹⁴⁴ har svarat att den inte är. Västerbotten håller på att ta fram sin agenda för kompetensförsörjning. Ett annat exempel är Västmanland:

Utifrån RUS:en har Kompetensplan Västmanland arbetats fram under 2021 i nära samarbete med kompetensrådet vilken väntas bli beslutad av regionstyrelsen under början av 2022.

¹⁴⁰ Blekinge, Dalarna, Sörmland, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁴¹ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁴² Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Västmanland, Örebro.

¹⁴³ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁴⁴ Dalarna, Gävleborg, Halland, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

17 regioner¹⁴⁵ anger vilka mål de arbetar med. Tre regioner¹⁴⁶ har inte formulerat mål utan beskriver arbete som görs inom insatsområden.

10 regioner¹⁴⁷ anger att de arbetar med mål eller prioriteringar utifrån regionala utvecklingsstrategier. Nio regioner¹⁴⁸ hänvisar till mål i en plan eller strategi för kompetensförsörjning. Skåne har tagit fram mål gemensamt med övriga aktörer inom *Kompetenssamverkan Skåne (KoSS)*. Västra Götaland anger målen i programmet *Bygga kompetens*.

Spridningen är fortsatt stor mellan regionerna när det gäller konkreta mål, vilket vi även sett i tidigare rapporter.¹⁴⁹ Det finns direkt mätbara mål och det finns mål där regionen vill främja och stärka utvecklingen av kompetensförsörjningen på olika sätt.

Halland hanterar sina övergripande mål utan kvantitativa mått genom att ha dem nedbrutna till delmål samt att de har tydliggjort vilken statistik som ska fungera som indikatorer på arbetet.

Gävleborg uppger ett flertal mål för 2021, som fokuserar på konkreta resultat. Till exempel:

- Antal deltagare i yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning ska öka jämfört med föregående år.
- Antal validerade i länet ska öka i jämförelse med föregående år.
- Antal yrkeshögskoleplatser ska öka jämfört med föregående år.

Regionernas mål inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling är i hög grad beroende av flera andra aktörer, något som ovanstående exempel visar tydligt. Kommuner och utbildningsanordnare på olika nivåer är viktiga när det gäller att erbjuda studieplatser. Hur väl målen uppfylls är också beroende av individen. De behöver vara intresserade av att påbörja och fullfölja utbildningar.

13 regioner¹⁵⁰ beskriver hur de följer upp målen. Sju regioner¹⁵¹ beskriver inte det. Jämtland Härjedalen uttrycker ett behov av att utveckla sin uppföljning genom lämpliga indikatorer. De önskar stöd i detta arbete från nationell nivå med hänvisning till att kompetensförsörjning är ett komplext område som är svårt att mäta. Gävleborg, Kronoberg och Värmland är exempel på regioner som skriver att de har utpekade indikatorer för att kunna följa upp målen.

¹⁴⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁴⁶ Stockholm, Uppsala, Örebro.

¹⁴⁷ Dalarna, Gotland, Halland, Sörmland, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

¹⁴⁸ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Örebro.

¹⁴⁹ Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2020, 2021*.

¹⁵⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁵¹ Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland.

Hållbarhetsintegrering och Agenda 2030

När det gäller hållbarhetsintegrering och Agenda 2030 skriver tio regioner¹⁵² om någon av de tre hållbarhetsdimensionerna. Åtta regioner¹⁵³ har inte med någon beskrivning alls om hur hållbarhet har integrerats i arbetet och tre regioner¹⁵⁴ hänvisar till andra avsnitt.

Social hållbarhet är det som regionerna lyfter fram som viktigast. Västernorrland har till exempel skrivit att "sociala hållbarheten är överordnad, med hänvisning till socioekonomiska förutsättningar och demografiska utmaningar [...]".

Åtta regioner¹⁵⁵ beskriver hur målen är knutna till Agenda 2030. Tio regioner¹⁵⁶ nämner inte Agenda 2030 och tre regioner¹⁵⁷ hänvisar till annat avsnitt.

Utöver skrivningar om att verksamheten bidrar till målen så är svaren generellt inte så utvecklade i hur detta går till. Östergötland tar upp ett exempel på en konkret insats:

[...] en hållbarhetskompass för kompetensförsörjning som kopplar det regionala kompetensförsörjningsarbetet till målen och delmålen i Agenda 2030 och visar på hur arbetet bidrar till att uppfylla målen.

2.3.3 Insatser utifrån framtagna analyser och prognoser

Samtliga regioner anger att de tillhandahåller kunskapsunderlag, rapporter och analyser av något slag, ofta med underlag från Statistiska centralbyrån. Åtta regioner¹⁵⁸ skriver att de samarbetar med Arbetsförmedlingen eller utgår ifrån deras underlag. Övriga myndigheter som nämns är Myndigheten för yrkeshögskolan, Tillväxtverket och Skolverket.

Fem regioner¹⁵⁹ beskriver etablerade arbetssätt samt analyser och prognoser av återkommande karaktär. Ett exempel är Stockholms analys- och prognosmodell som utgår från den nationella *Trender och prognoser*.

Generellt går det inte att utläsa om arbetet med analyser och prognoser är särskilda satsningar eller av återkommande karaktär. Ett exempel är Västerbotten som skriver om en kartläggning av kompetensbehov hos länets företag med hjälp av kommunernas näringslivskontor. Tre regioner¹⁶⁰ har tagit fram interaktiva rapportlösningar på webben för att göra statistiken mer tillgänglig. Örebro skriver att de under året arbetat för att ta fram en kompetensförsörjningsrapport. Rapporten är uppbyggd med hjälp av ett verktyg som kan analysera stora mängder data och uppdateras automatiskt med aktuella data. För

¹⁵² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁵³ Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Örebro.

¹⁵⁴ Gotland, Jönköping, Västerbotten.

¹⁵⁵ Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Örebro.

¹⁵⁷ Jönköping, Västerbotten och Västernorrland hänvisar till beskrivningar om regionalt utvecklingsarbete i sina redovisningar, se kapitel 2 Regionalt utvecklingsarbete.

¹⁵⁸ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Västmanland.

¹⁵⁹ Dalarna, Gävleborg, Halland, Stockholm, Västra Götaland.

¹⁶⁰ Gävleborg, Västra Götaland, Örebro.

att insamling av statistik ska fungera lyfter Örebro att det krävs att ”myndigheter och andra lägger upp öppen data.”

Reglabs lärprojekt *Regionalt kompetensbehov* ska utveckla det regionala arbetet med prognoser. I projektet förbereder sig regionerna för att ta emot materialet från Statistiska centralbyråns *Trender och prognoser*, nedbrutet på regional nivå. 10 regioner¹⁶¹ uppger att de är med i lärprojektet. Enligt Reglab har dock 19 regioner¹⁶² deltagit i projektet under perioden 2020–2021.

Det sker samverkan kring analyser och prognoser. Östergötland beskriver samarbetet kring analyser inom *En bättre matchning* via Mälardalsrådet¹⁶³. De ser på ”kompetensbehov inom IT-branschen, lärarförsörjningen samt behoven inom samhällsbyggnadssektorn”. I södra Sverige beskriver Jönköping samverkan inom *Regionsamverkan Sydsverige (RSS)*.¹⁶⁴ I norra Sverige sker samverkan bland annat inom *Analyssamverkan Norr*.¹⁶⁵

Västra Götaland beskriver en process för att hantera de olika behov av analyser och underlag som uppstår under ett år. Dels behovet i det egna länet, dels underlag som olika myndigheter efterfrågar. Regionen identifierar analysbehoven utifrån ett årshjul. De avgör i processen om de kan göra det själva eller behöver externa aktörer. Underlagen används både i större forum med flera aktörer eller med enskilda branscher, kommuner, utbildningsanordnare med flera.

Utmaningar i arbetet med analyser och prognoser

Blekinge ser en utmaning i att få fram kompetensbehov då det sker flera parallella initiativ från Arbetsförmedlingen, Skolverket och Statistiska centralbyrån samtidigt som de regionalt utvecklingsansvariga också har ett uppdrag. Ökad samordning på nationell nivå och tillgång till regional statistik är något som fyra regioner¹⁶⁶ beskriver som önskvärt och viktigt för att tillhandahålla statistik och prognoser. Två regioner¹⁶⁷ ser en utmaning med den reformering som Arbetsförmedlingen genomgår som inneburit tapp av kapacitet samt regional sakkompetens. Ytterligare en utmaning är bristfällig statistik vad gäller yrkesutbildningar på gymnasial nivå, se avsnitt 2.3.5 Regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning.

2.3.4 Validering på regional nivå

Nästan alla regioner¹⁶⁸ deltar i *Valideringslyftet*, ett projekt inom Socialfonden som drivs av Myndigheten för yrkeshögskolan. Syftet med projektet är bland annat att ta fram en handlingsplan för en regional struktur för validering. Av svaren framgår att projektet

¹⁶¹ Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁶² Ej Norrbotten och Västerbotten enligt Reglab.

¹⁶³ www.malardalsradet.se/en-battre-matchning

¹⁶⁴ www.regionsamverkan.se

¹⁶⁵ Jämtland Härjedalen, Västerbotten, Västernorrland, Norrbotten.

¹⁶⁶ Blekinge, Halland, Kronoberg, Örebro.

¹⁶⁷ Dalarna, Jämtland Härjedalen.

¹⁶⁸ Dalarna nämner enbart projektet *Valideringslyftet* indirekt. I deras svar framgår att Myndigheten för yrkeshögskolan bjöd in dem att föreläsa om det pågående arbetet med validering på en nationell valideringsworkshop som riktade sig till samtliga regioner.

förstärkt det regionala arbetet med validering. Gotland skriver till exempel att de "under året [har] tagit stora steg framåt"¹⁶⁹. 18 regioner¹⁷⁰ arbetar med validering även utanför projektet.

13 regioner¹⁷¹ uppger att de arbetar för en regional struktur kring validering. Jämtland Härjedalen skriver att en struktur för validering ligger långt bort. De pekar på att långsiktiga förutsättningarna saknas på regional nivå för att arbeta vidare med frågan samt att det konkurrerar med en mängd andra behov och utmaningar.

Åtta regioner¹⁷² beskriver att arbetet kring validering hanteras i upparbetade strukturer på regional nivå. Antingen i särskilda nätverk, arbetsgrupper eller referensgrupper för validering eller via tidigare upparbetade nätverk för kompetensförsörjning. Sju regioner¹⁷³ samarbetar i någon form med en eller flera regioner.

Att branscherna är involverade i arbetet med validering är tydligt. Örebro skriver om flera insatser. De har bland annat haft dialog med ansvariga¹⁷⁴ för olika branschvalideringsmodeller och ser att det finns olika behov av stöd eller samarbete på regional nivå. För vård och omsorg finns det en valideringsingång att söka via Sydnärkes utbildningsförbund.

Dalarna skriver att de bland annat genomfört fyra enkäter med olika målgrupper i syfte att kartlägga utmaningar, förutsättningar och att utvärdera aktiviteter kopplat till validering.

Västra Götaland lyfter fram *Validering Väst* som får verksamhetsbidrag för att ge kvalitets- och metodstöd i utvecklingen av valideringsmetoder. Det framgår att de tagit fram en ny valideringsmodell för yrken inom barn och fritid (barnskötare och förskoleassistent). Utifrån möjligheten till YH-flex är nu fokus på att hitta lösningar för distansvalideringar av de teoretiska delarna av valideringen. Digitaliseringen bidrar till en mer effektiv process.

Hållbarhetsintegrering och Agenda 2030 inom validering

15 regioner¹⁷⁵ skriver att arbetet bidrar till främst ekonomisk och social hållbarhet. De nämner effekter som ökad anställningsbarhet, kortare anställningsprocess och tillvaratagande av individens kompetens.

Västerbotten lyfter fram ett framgångsrikt varselprojekt som har haft kvinnor i mansdominerad sektor som målgrupp. I projektet har de genomfört utbildning i jämställdhet och inkludering.

¹⁶⁹ Gotland.

¹⁷⁰ Jämtland Härjedalen, Norrbotten och Uppsala nämner ingen verksamhet utöver projektet.

¹⁷¹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁷² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Örebro.

¹⁷³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Västernorrland.

¹⁷⁴ Skärteknikcentrum, Byggbranschens utbildningsnämnd, Fastighetsbranschens utbildningsnämnd, Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd och Hotell och restaurangbranschens gemensamma yrkesråd.

¹⁷⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Sju regioner¹⁷⁶ svarar att arbetet med validering bidrar till Agenda 2030. Fyra¹⁷⁷ av dessa hänvisar till Mål 4: *God utbildning för alla*, Mål 5: *Jämställdhet*, Mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* och Mål 10: *Minskad ojämlikhet*.

Utmaningar i arbetet med validering

Dalarna bedömer att en stor utmaning ligger i att växla upp valideringen för att den ska få effekt. Problematiken är tudelad. Det är dels få som efterfrågar validering, dels oklart vem som ska bära kostnaderna som är associerade med validering. Dalarna bedömer därför att det finns ett klart behov av att tydligare lyfta möjligheterna med validering både för individer och organisationer. Dalarna ser också en utmaning i att det inte finns någon på nationell nivå som har ansvaret för validering, även om Myndigheten för yrkeshögskolan har ett tillfälligt uppdrag att stötta och främja arbetet med validering.

Halland beskriver utmaningen med att begrepp och förväntningar i det regionala uppdraget "att etablera en regional struktur för validering på regional nivå" är svårtolkat och skiljer sig åt mellan regioner. Vidare lyfter de problem med att nationella satsningar ofta har varit projektfinansierade vilket inte har skapat långsiktig struktur för arbetet.

2.3.5 Regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning

Alla regioner lyfter fram att arbetet med regionalt yrkesvux sker genom samarbeten och i samverkan. Det kan handla om dialoger för att bredda utbildningsutbudet och dimensionering av utbildning utifrån behov som framkommit i analyser och prognoser. Åtta regioner¹⁷⁸ svarar att de bistått kommunerna i deras ansökningar om statsbidrag.

På olika sätt framgår behovet av att öka kännedom, kunskap och inspiration om yrkesvux. Exempel på kommunikationsinsatser för att möta dessa behov är webbplatser, digitaliserad vägledning och att använda sociala medier. I sex regioner¹⁷⁹ är det friskt av utbildningar, vilket innebär att invånarna kan ta del av utbildningsutbudet i andra kommuner än där man är folkbokförd.

15 regioner¹⁸⁰ anger att yrkesvux hanteras i upparbetade nätverk. Antingen att regioner deltar i nätverk eller samordnar dessa tillsammans med kommunernas ansvariga för yrkesvux, till exempel rektorer. Frågorna kan även ingå i andra grupperingar¹⁸¹ inom ramen för det regionala arbetet med kompetensförsörjning.

Samverkansaktörer är framför allt kommuner, branscher, Skolverket och Arbetsförmedlingen. Andra samverkansparter som nämns är arbetsmarknadens parter, utbildningsaktörer, arbetsgivare samt Statistiska centralbyrån.

¹⁷⁶ Halland, Kalmar, Sörmland, Östergötland, Gotland, Västerbotten, Västernorrland.

¹⁷⁷ Halland, Kalmar, Sörmland, Östergötland.

¹⁷⁸ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland.

¹⁷⁹ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Värmland, Västra Götaland.

¹⁸⁰ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁸¹ Gävleborg har löpande dialog med kommunernas vuxenutbildningar via arbetet med Semaforen.

Hållbarhet och Agenda 2030 i arbetet med yrkesvux

Tio regioner¹⁸² uppger att arbetet med yrkesvux bidrar till ekonomisk, social eller miljömässig hållbarhet. Främst genom ökade möjligheter för arbetsgivare att anställa relevant kompetens samt genom att fler personer kommer i arbete.

Sex regioner¹⁸³ svarar att arbetet bidrar till Agenda 2030 varav två regioner¹⁸⁴ specificerar mål, Mål 4: *God utbildning för alla*, Mål 5: *Jämställdhet*, Mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* och Mål 10: *Minskad ojämlikhet*.

Örebro lyfter fram deras handlingsplan för kompetensförsörjning. Där de pekar på att utbildningssystemets aktörer bör samverka kring information för normbrytande utbildningsval. Det avser främst utbildningar inom bristyrken och regionala styrkeområden.

Jämtland Härjedalen nämner att möjlighet till fjärr- och distansundervisning ger minskat resande och minskad miljöpåverkan. Utbildning som är tillgänglig för alla uppges bidra till ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Utmaningar i arbetet med yrkesvux

Fyra regioner¹⁸⁵ skriver om problemet med för få sökande till utbildningar, ett problem särskilt för bristyrken. Det behövs insatser för att stärka kunskapen om olika utbildningar och yrken. Främst för att öka attraktiviteten och statusen samt för att mildra könstraditionella utbildnings- och yrkesval.

En annan utmaning är bristfällig statistik som regionerna behöver för att planera för utbildning. Det finns inte tillräcklig tillgång till regional statistik av yrkesutbildningarna inom komvux. Den statistik som går att få fram beskriver inte hur många som slutfört sina utbildningar och kurser samt hur många som lyckats etablera sig på arbetsmarknaden.

Ovanstående utmaning är något som Kronoberg arbetar med inom *Vuxenutbildningens roll i kompetensförsörjningen i Kronobergs län*. De beskriver att:

[...] Kronoberg har beställt en modell baserad på registerstatistik på individnivå för att kunna följa alla som studerat på komvux under åren 2014–2019 hos Statistiska centralbyrån (SCB). Målet är att utveckla en systematisk uppföljning på regional och kommunal nivå för att kunna följa upp effekterna av den kommunala vuxenutbildningen.

2.3.6 Etablering av lärcentrum

Etablering och utveckling av lärcentrum ses generellt av regionerna som viktigt för tillgången till utbildning i hela regionen. Västmanland skriver att lärcentrum kan bli ett viktigt utvecklingsområde då en ökad andel undervisning sker på distans. Inte minst kopplat till de många lärdomar som har gjorts under pandemin.

¹⁸² Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Värmland, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

¹⁸³ Gotland, Halland, Kalmar, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

¹⁸⁴ Halland, Kalmar.

¹⁸⁵ Halland, Jönköping, Örebro, Östergötland.

12 regioner¹⁸⁶ skriver att de ger stöd vid etablering av nya lärcentrum, hur det görs varierar mellan regionerna. Till exempel sker det genom att informera om statsstödet, följa arbetet, delta i dialoger och samråd. Det förekommer också exempel där regioner samordnar kommunernas ansökningsprocess av statsstöd till Skolverket.

Insatser för att utveckla befintliga lärcentrum

I många kommuner finns idag etablerade lärcentrum. 17 regioner¹⁸⁷ beskriver att de arbetar med utveckling av befintliga lärcentrum. Det sker genom att delta i dialoger, forum för samverkan, utvecklingsprojekt och genom att samordna arbetet. Andra exempel är:

Gotland beskriver att de gjort lärcentrum tillgängligt oberoende av geografisk plats. Jämtland Härjedalen skriver att de fortsatt med pedagogiskt stöd och studiecoaching för att minska risken för avbrott eller underkända studieresultat.

Behovet av stöd och handledning har om möjligt varit ännu större under pandemin med en högre andel distansstudier, insatserna har därmed varit till extra stor nytta här.¹⁸⁸

I Norrbotten och Västerbotten har alla kommuner ett etablerat lärcentrum. De två regionerna driver ett gemensamt projekt för att utveckla lärcentrum i de 29 nordligaste kommunerna.

Västra Götaland har nätverket Westum för lärcentrum och vuxenutbildning med 41 medlemmar. De flesta av medlemmarna håller på att upprätta en del av sin verksamhet som lärcentrum. Nätverket stöttar arbetet. Västra Götaland lyfter även fram projektet *Campus Dalsland* som ska etablera en långsiktig lärmiljö för högre utbildning.

Hållbarhet i arbetet med lärcentrum

10 regioner¹⁸⁹ nämner att arbetet med lärcentrum bidrar till ekonomisk, social eller miljömässig hållbarhet. Blekinge skriver att "det kan [...] göra att personer som inte hade studerat gör det och det påverkar såväl social som ekonomisk hållbarhet". Lärcentrum som mötesplats för utbildning bidrar till minskad miljöpåverkan då det innebär färre eller kortare resor för de som studerar. Platsens betydelse lyfter Gävleborg fram:

Insatser för att stärka tillgänglighet och funktionella samband mellan platser såväl inom länet som till närliggande städer och arbetsmarknader utanför länet. [...] exempelvis för kompetens och arbetsmarknad med lärcentra för mer jämlika utbildningsmöjligheter.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁸⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁸⁸ Jämtland Härjedalen 2022.

¹⁸⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland.

¹⁹⁰ Gävleborg 2022. Citat är hämtat från deras rapportering under avsnitt 2.2 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet.

Åtta regioner¹⁹¹ beskriver att arbetet med lärcentrum bidrar till främst Mål 4: *God utbildning för alla*, Mål 5: *Jämställdhet*, Mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* och Mål 10: *Minskad ojämlikhet* i Agenda 2030.

Utmaningar i arbetet med lärcentrum

Lärcentrum är primärt ett frivilligt kommunalt uppdrag vilket gör området svårt för regionerna att arbeta med då de inte äger frågan. Det skiljer sig åt hur kommuner arbetar kring lärcentrum och hur stora kommunala resurser som öronmärks till lärcentra. I vissa fall används lärcentrum enbart för komvux, som en sluten del av detta system. I andra kommuner används lärcentrum mer som ett campus, för att skapa en lokal plats för högre studier på distans. Uppsala lyfter att den ekonomiska hållbarheten för kommunerna är för låg för att ge incitament till att utveckla lärcentrum. De skriver att "på grund av kortsiktiga finansieringsformer, lokalbrist och den rådande ekonomin i kommunerna så är det många som inte manas att ens ta upp frågan i sina linjer."¹⁹²

2.3.7 Genomförda insatser

Alla regioner ger exempel på genomförda insatser. Den vanligaste insatsen som alla regioner redovisar är projekt inklusive några förstudier. Viss tyngdpunkt i projekten ligger på utbildning¹⁹³ och kompetensutveckling.¹⁹⁴ Men det är en stor variation på typ av projekt som beskrivs. Fyra regioner¹⁹⁵ lyfter vidare fram insatser till unga kopplat till utbildning. Exempelvis lyfter Kronoberg Yrkes-SM som är "Sveriges största satsning för att öka intresset och rekryteringen till yrkesutbildningar". I de fall där regionerna anger finansieringskälla för projekten är Socialfonden mest förekommande.

De nationellt gemensamma initiativen som är beskrivna under avsnitt 2.3.1 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling förekommer även som exempel på insatser. Det handlar om det nationella projektet *Valideringslyftet*, förberedelser för ny programperiod inom Socialfonden och Regionalfonden samt Reglabs lärprojekt *Regionalt kompetensbehov*.

Tio regioner¹⁹⁶ beskriver insatser i arbetet med analyser, rapporter och kunskapsunderlag. Fyra regioner¹⁹⁷ anger arbete med kommunikation, informationsspridning och webblösningar. Det är vanligt att ange olika nätverk, samverkan och arbete med branschråd, eller liknande bland insatserna. Exempel på en vanligt förekommande insats är den som Kalmar driver "Samverkan med utbildningsaktörer med mål att öka antal utbildningar efter arbetsgivares behov."

Skåne och Västra Götaland anger att de använder regionala utvecklingsmedel till folkhögskolorna. "Stärkt förmåga till strategisk kompetensplanering i näringslivet" är en insats i Halland. De skriver att "Insatsen syftar till att ge företag kunskap och verktyg att

¹⁹¹ Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland.

¹⁹² Uppsala 2022.

¹⁹³ Dalarna, Norrbotten, Uppsala, Västerbotten, Örebro.

¹⁹⁴ Halland, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

¹⁹⁵ Kronoberg, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

¹⁹⁶ Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁹⁷ Gävleborg, Kalmar, Uppsala, Östergötland.

arbeta mer strategiskt med kompetensförsörjning för att möta framtiden med rätt affärsmässig kompetens i relation till företagets mål och visioner.”¹⁹⁸

Resultat

Alla regioner anger prestationer på minst en av sina insatser, dock är det inte alltid tydligt om det är uppnådda eller förväntade prestationer. 15 regioner¹⁹⁹ har preciserat resultat i form av siffror i cirka en tredjedel av insatserna. Det kan vara i form av till exempel antalet rapporter, möten och framtagna yrkesutbildning.

Ett exempel på projekt med detaljerat resultat är ”Nya eXtra stöd” i Gävleborg. Projektet riktar sig i första hand till personer som av olika anledning står långt ifrån arbetsmarknaden. Prestationer som mäts inom insatsen är bland annat antalet deltagande kvinnor och män samt andel av dessa som antingen gått vidare till studier eller arbete efter projektet.

Effekter

Alla regioner beskriver effekter av genomförda insatser. De är inte alltid uppdelade på kort, medellång och lång sikt eller om det är förväntade resultat eller inte.

I svaren på kort sikt dominerar skrivningar om förbättrat arbete, ökad kunskap samt olika effekter på utbildningar. På längre sikt är det förbättrad kompetensförsörjning och matchning men också ökad användning av validering.

Östergötland lyfter fram sina insatser inom socialfondsprojektet ”REACH”. Det är den enda beskrivna insatsen där resultat och effekter är baserade på en extern utvärdering. De prestationer som framkommer är antalet deltagande kvinnor respektive män. Östergötland skriver också att de i sex delprojekt arbetat med metoder och arbetsätt att underlätta för målgruppen att utbilda sig och etablera sig i arbetslivet. Effekter på kort, medellång och lång sikt är att målgruppen kommit närmare eller har en varaktig etablering på arbetsmarknaden. Som regionen skriver så förväntas ”projektet [...] öka kunskap och förmåga att tillämpa hållbara arbetsätt.”²⁰⁰

Värmland, Västra Götaland och Östergötland baserar sina uppgifter om effekter på egna bedömningar.

Mål som insatserna bidrar till

Alla regioner redovisar insatser som bidrar till mål i de regionala utvecklingsstrategierna. Det görs genom övergripande formuleringar, att ange ett eller flera specifika mål och/eller olika delmål. Bredden av insatser inom området gör att det är en bred inriktning på även vilka mål som insatserna bidrar till. Övergripande är det vanligt förekommande med:

- Mål som handlar om bättre matchning och kompetensförsörjning.
- Målsättningar kopplat till utbildning, utbildningsnivåer och livslångt lärande.
- Mål om att fler ska få bättre möjligheter på arbetsmarknaden, jämställdhet inkluderat.

¹⁹⁸ Halland.

¹⁹⁹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁰⁰ Östergötland.

- Mål för konkurrenskraftigt näringsliv och för hållbar tillväxt.

2.3.8 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling

17 regioner²⁰¹ har angett minst en insats. 4 regioner²⁰² har angett att de inte har några resultat från tidigare insatser. Det är totalt 56 insatser beskrivna och det är en stor variation på innehållet.

Nedan följer tre grupperingar av tidigare insatser som visar resultat och uppföljning.

Projekt och förstudier

Åtta regioner²⁰³ lyfter projekt eller förstudier. Resultaten av dessa har stor spridning. Regionerna pekar bland annat på bättre samverkan och kunskap, en ny webbplattform och utveckling inom utbildningsväsendet.

Fyra regioner²⁰⁴ anger att de haft projekt för validering som förstärkt arbetet, inte minst med resurser.

Norrbottnen beskriver flera projekt, ett av dessa är *Kompetensresan* med projektägare IUC Norr. De skriver:

Syftet var att öka antalet attraktiva arbetsgivare i länet [...] Riktade behovsanalyser genomfördes i ett 60 tal företag med fokus på mångfald, företagskultur och värdegrund [...] Baserat på uppföljning med projektägaren [...] Företagen som var med i projektet ser fortsatt resultat av satsningen och flera jobbar fortfarande i enlighet med metoderna.

Analys, prognos och kunskapsunderlag

Utöver projekt beskriver regionerna insatser med fokus på analys, prognos och olika former av kunskapsunderlag.²⁰⁵ Värmland lyfter fram ett resultat från tidigare insatser där de har tagit fram en:

[...] regional kompetensförsörjningsrapport samt kortare rapporter för alla 16 kommuner. Detta underlag har använts i framarbetande av en regional handlingsplan för kompetensförsörjningen i regionen. Underlaget har även använts för insatser utifrån coronapandemin. Resultatbeskrivningen baseras på egen bedömning.

²⁰¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁰² Halland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

²⁰³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västmanland.

²⁰⁴ Blekinge, Dalarna, Norrbotten, Sörmland.

²⁰⁵ Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Östergötland.

Nätverk och samverkan

Tio regioner²⁰⁶ redovisar insatser i form av olika nätverk och samverkan. Här beskrivs också tidigare insatser för specifika branscher samt Teknikcollege.

Västra Götaland beskriver en tidigare insats som gett resultat, *Göteborgsregionens kompetensnav*. Regionen pekar på att "[...] under 2021 med kompetensnavet koncentrerades insatserna till fordonsindustrin och besöksnäringen men insatser har även skett inom handel, transportbranschen och industri." Regionens resultat är baserade på genomförd uppföljning. De anger både utfall på indikatorer och identifierade utvecklingsområden, dessa är kopplade till utbildning.

2.3.9 Sammanfattande analys

Arbetet med kompetensförsörjning berör fler politikområden och många aktörer. Det framgår på olika sätt att en ökad kunskap om de stora samhällsutmaningarna påverkar utbud och efterfrågan av vilken kompetens som krävs nu och i framtiden. Regionerna spelar en viktig roll i att skapa bättre förutsättningar för kompetensförsörjning, både regionalt och lokalt. Regionerna tar en rad olika roller såsom nätverkare, processledare, finansiär och kunskapsutvecklare i arbetet med kompetensförsörjning. Vilken roll regionen tar är mycket beroende på förutsättningarna i länet.

Insatserna styrs av de regionala utvecklingsstrategierna och i vissa regioner också av riktade handlingsplaner eller strategier för kompetensförsörjning. En stor del av insatserna är av kompletterande eller fördjupande karaktär och genomförs med stöd av projektfinansiering.

Samverkan sker med aktörer i länen men även mellan regioner och nationellt. Kommunerna är viktiga aktörer i arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Det är tydligt att regionerna möter kommuners behov av stöd i arbetet på olika sätt. Flera faktorer avgör vilken roll regionen tar, som kommunernas storlek, utvecklingskraft, näringslivsstruktur och geografi.

Regionerna lyfter att det saknas en helhetssyn och ett samlat ansvar i frågorna med kompetensförsörjning och kompetensutveckling på såväl lokal, regional och nationell nivå. Kommunernas ekonomiska situation påverkar vilka prioriteringar de gör. Detta är särskilt tydligt när det gäller yrkesvux och lärcentra.

En viktig grund för arbetet med kompetensförsörjning är analyser och prognoser. Det behövs tydliga underlag för behov av kompetens, utbud av utbildningar och vad samhällsutmaningarna innebär för behov av omställning. En återkommande utmaning som framkommit även i tidigare rapporter är de stora skillnaderna mellan regionerna och vilka förutsättningar de har att tillhandahålla dessa kunskapsunderlag. I årets redovisningar pekar regionerna i varierande grad på bristande resurser. Det gäller finansiering men också kapacitet att genomföra analyser och prognoser.

Regionerna anger att de arbetar med både utveckling av eget material och deltar i samverkan kring arbetet med att tillhandahålla statistik och prognoser.

Flera regioner lyfter att de deltagit i läroprojektet *Regionalt kompetensbehov*. Det är ett nationellt initiativ via Reglab för att höja alla regioners analys- och prognoskapacitet. Över

²⁰⁶ Dalarna, Gotland, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland.

hela landet pågår samverkan kring analyser och prognoser i olika former. Samarbeten som ger metodutveckling och är resurseffektivt. Att arbeta tillsammans med andra regioner kring analyser och prognoser ger särskilt ett mervärde när befolkningen pendlar till jobb och utbildning över länsgränser.

Spridningen är fortsatt stor mellan regionerna när det gäller konkreta mål. Det finns direkt mätbara mål och det finns mål där regionen vill främja och stärka utvecklingen av kompetensförsörjningen på olika sätt. Hur regionerna följer upp sina mål varierar, även gällande användandet av indikatorer. En utmaning är att ta fram träffsäkra indikatorer. Hur väl regionerna når sina mål och hur uppföljningen fungerar är svårt att utläsa.

Regionernas beskrivningar av insatser visar att förändringslogik oftast finns. Till exempel att en insats påverkar eller förbättrar en eller flera samhällsutmaningar. Det varierar om regionerna anger resultat i form av prestationer med kvantitativa mått eller mer allmän beskrivning. Regionerna beskriver både förväntade och uppnådda effekter som bidrar till olika mål. Det finns endast ett fåtal beskrivningar av hur regionerna följer upp resultat och effekter.

Det framgår att hållbarhetsdimensionerna är viktiga utgångspunkter redan i framtagandet av regionala utvecklingsstrategier. Det ger sedan avtryck i arbetet med kompetensförsörjning. Detta gäller särskilt social hållbarhet. Ekonomisk och miljömässig hållbarhet synliggörs i behovet av omställning för näringslivet, exempelvis utifrån klimatförändringar och ökat behov av digitalisering. Det går inte att dra några generella slutsatser om hur arbetet bidragit till Agenda 2030.

Regionerna beskriver att det nationella projektet *Valideringslyftet* har bidragit till att etablera en struktur för validering. Vad denna struktur innebär rent konkret är i flera fall fortsatt otydligt.

Sammanfattning – Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

- Regionerna beskriver ett omfattande arbete med kompetensförsörjning och kompetensutveckling med många olika samarbeten, insatser och aktörer involverade i arbetet.
- Regionala utvecklingsstrategier styr arbetet och flera regioner har preciserat övergripande målformuleringar i kompletterande planer och strategier.
- Det varierar mellan regionerna hur mätbara målen är för kompetensförsörjningsarbetet och om det framgår hur de följs upp.
- Det är tydligt att mycket samarbete sker inom olika frågor, både med olika aktörer inom regionen men även mellan olika regioner och med nationella myndigheter.
- Det framgår att det varit värdefullt för regionerna med de nationellt gemensamma utvecklingsinsatserna *Valideringslyftet* och Reglabs *Regionala kompetensbehov*.
- Arbetet med yrkesvux och lärcentra påverkas mycket av kommunernas ekonomiska situation.

2.4 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet

Regionerna ska rapportera insatser inom det strategiska området innovation, förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet. Den *Nationella strategin för hållbar*

regional utveckling i hela landet 2021–2030 innehåller fem prioriteringar inom detta strategiska område:

- omställning genom starka innovationssystem och smart specialisering
- konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat och miljömässigt hållbar ekonomi
- tillvarata digitaliseringens möjligheter
- ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerande kapitalförsörjning
- internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export

Instruktionen för åiterrapporteringen består av att:

- Ange vilka prioriteringar inom innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet som regionerna har arbetat med under året.
- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande och eventuella utmaningar. I detta sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Kortfattat beskriva hur arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.
- Kortfattat beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare insatser inom ramarna för området som har gett resultat under året.

Samtliga regioner svarar på åiterrapporteringen. Alla 21 regioner uppger att de under året arbetar med samtliga fem prioriteringar inom det strategiska området. Det finns många likheter i regionernas svar angående inriktning i form av samarbeten för att stärka innovationskapaciteten, betoning på vikten av miljö- och klimatutmaningar, och i insatser för att stärka företagande och entreprenörskap. Men, det finns skillnader i regionala förutsättningar och det finns skillnader i hur regionerna arbetar.

2.4.1 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande – Insatser och utmaningar

Alla regioner lyfter samverkan och samarbete med andra aktörer som centralt för att stärka den regionala innovationskapaciteten och därmed bidra till förnyelse och hållbar utveckling. Det handlar i hög grad om att koppla samman företag, akademi och offentliga organisationer i starka innovationssystem och strategiska nätverk för att:

- öka tillgängligheten till forsknings- och innovationsinfrastruktur²⁰⁷

²⁰⁷ Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Uppsala.

- förankra inriktning och strategi med andra strategiska aktörer²⁰⁸
- stärka inkubatorer, science parks och klusterinitiativ²⁰⁹

Regionerna belyser sina roller i detta arbete, främst som nätverks- och samverkansaktör. Västerbotten rapporterar om arbetet med innovationsledning och en mät- och analysmodell för det regionala innovationsekosystemet. Norrbotten betonar vikten av att öka förståelsen för hur samspelet mellan aktörer fungerar i innovationssystemet och att identifiera hur samspelet påverkar företagens möjlighet att utvecklas. Norrbotten tar också upp en utmaning som har utgångspunkt i avstånd och gleshet:

[...] avstånden gör det svårare att upprätthålla och bibehålla livskraftig samverkan, men det är inte omöjligt. Kluster som utvecklar förmåga och/eller infrastruktur som mentalt minskar avstånden har större förutsättningar att uppnå kritisk massa och därigenom ökad förmåga att överleva.

Gävleborg, Värmland och Västra Götaland betonar även vikten av långsiktighet för stärkt innovationskapacitet. Gävleborg gör det genom att betona analyser för ökad kunskap om långsiktiga behov. Värmland lyfter att prioriterade regionala innovationsmiljöer måste kunna arbeta mer långsiktigt för att kunna driva kvalitets- och utvecklingsarbete. Västra Götaland skriver om vikten av långsiktighet i insatser, exempelvis via inkubatorer för att utveckla innovation och individer samt via science parks i rollen som innovationsnoder med förmåga att driva nationella satsningar inom forskning och innovation.

I arbetet att stärka innovationskapaciteten nyttjar regionerna befintliga strukturer men också nya aktörer och arbetssätt. Ett exempel på det senare är arbetet med smart specialisering som samtliga 21 regioner rapporterar om och som är kopplat till regionernas skrivningar av de nya regionala strukturfondsprogrammen med fokus på innovation. Sex regioner²¹⁰ betonar att det är ett prioriterat, utforskande och inkluderande arbetssätt, som involverat ett stort antal aktörer och individer. Blekinge lyfter även vikten av att finna synergier i olika portföljer och insatser mellan prioriterade områden för att styra utvecklingsarbetet och nå effekter. Regionerna i Östra Mellansverige och Norra Mellansverige ger mer utrymme i rapporteringen till det gemensamma arbetet i respektive strukturfondsprogram, precis som i föregående års rapportering²¹¹.

Det är några specialiseringsområden i strategierna som är mer återkommande, men det framgår inte tydligt hur arbetet i senare skede kommer att ske. Vanliga områden är kvalificerad smart industri, digitalisering, energi/elektrifiering, besöksnäring/upplevelseproduktion, bioekonomi, life science/hälsa och livsmedel.

²⁰⁸ Alla regioner rapporterar om nätverk för att förankra inriktning med andra strategiska aktörer vilket inkluderar kommunernas näringslivsenheter, främjare, nationella aktörer. Här inkluderas även insatsen *Triple I* (Västmanland och Norrbotten) för att utveckla synergier och processer mellan regionala, nationella och internationella innovationsinsatser.

²⁰⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland. Västmanland skriver även att de tillsammans med Sörmland genomför en gemensam översyn för ett mer sammanhållet och effektivt innovationssystem och etableringen av Creative Business Incubator i och med utbildningen av MdH till universitet.

²¹⁰ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Värmland, Östergötland.

²¹¹ Se även Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2020, 2021*.

Internationella samarbeten kring smart specialisering poängteras av sex regioner.²¹² Bland annat i form av projekt och samarbete med EU-kommissionens Sevilla-plattform för prioriterade specialiseringsområden. Värmland beskriver en bredd i internationella nätverk som också omfattar deras prioriterade innovationsmiljöer.

Sex regioner²¹³ redovisar vilka mål i Agenda 2030 som involverar de specifikt prioriterade områdena medan andra²¹⁴ skriver att hållbar utveckling (alla tre dimensioner) samt klimat och miljö är en utgångspunkt för hela strategiarbetet i smart specialisering inklusive de globala målen.

Social innovation och att integrera social hållbarhet i företagen poängteras.²¹⁵ Jämtland Härjedalen betonar vikten av jämställdhet i entreprenörskap och företagande och att de under året tillsammans med kommunerna driver en insats för att ge företag rådgivning i dessa frågor. Västra Götaland lyfter vikten av ökad jämställdhet i styrelserummen för fortsatt konkurrenskraft.²¹⁶

2.4.2 Tillvarata digitaliseringens möjligheter

Flera operativa insatser genomförs i regionerna²¹⁷ under temat digitalisering med inriktning på näringslivets omställning. Kalmar skriver att de bildat ett industriforum för att identifiera utmaningar och behov i företag. Europeiska digitala innovationshubbar (EDIH) är ett exempel på strategisk insats och ansökan som tydligt beskrivs av fem regioner.²¹⁸ Dessa regioner beskriver även att ansökningarna bygger på smart specialisering, baseras på hållbarhet och att de utgår från samarbete över regiongränserna.²¹⁹

Strategiska och operativa insatser som handlar om att tillvarata digitaliseringens möjligheter, konkurrenskraftig biobaserad och miljömässigt hållbar ekonomi och gott näringslivsklimat går ofta in i varandra som en del av företagets vardag. Gävleborg beskriver detta illustrativt genom att betona digitalisering som ett viktigt verktyg för en grön omställning. Men att företag ofta har behov av flera andra insatser parallellt, till exempel i form av energieffektivisering, nya affärsmodeller med mera för ökad konkurrenskraft.

²¹² Dalarna och Värmland nämner *Vanguard*, Stockholm nämner Interreg-projektet *Cohesion*. Västerbotten driver Östersjöprojektet *BSR S3 Ecosystem* som samlar regioner runt Östersjön i en gemensam plattform för smart specialisering. Norrbotten och Östergötland tar upp att de deltar i Sevilla-plattformen.

²¹³ Gävleborg, Kalmar, Skåne, Stockholm, Västmanland, Östergötland.

²¹⁴ Dalarna, Norrbotten, Sörmland, Värmland. Dalarna och Värmland beskriver sina strategier som *Smart Specialisation Strategies Sustainable – S4*.

²¹⁵ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

²¹⁶ Ytterligare insatser inom jämställdhet beskrivs av Gotland, Gävleborg, Uppsala, Västerbotten, Västmanland.

²¹⁷ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²¹⁸ Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Västernorrland, Västmanland.

²¹⁹ Norrbotten uttrycker inte direkt att insatsen går över regiongränser.

Ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerande kapitalförsörjning

Alla regioner redovisar insatser kopplade till gott näringslivsklimat, företagande och entreprenörskap samt kapitalförsörjning. Likt tidigare år beskriver regionerna en rad insatser kopplade till företagscheckar, till exempel för grön och digital omställning och internationalisering. Företagsstödet har under 2021 kompletterats med medel från React-EU vilket dels medför att stödet blivit mer omfattande än tidigare, dels genomförs under längre tid. Motsvarande gäller företagsrådgivning som även detta riktas till små och medelstora företag.

Fyra regioner²²⁰ rapporterar att nyföretagarstöd och ungt entreprenörskap i allt högre grad involverar fler kommuner och att de arbetar utifrån sin respektive gemensamma arbetsmodell, vilket kan bidra till ytterligare synergier och lärande.

Almi och Almi Invest beskrivs av regionerna som en viktig aktör för den regionala kapitalförsörjningen. Dalarna och Örebro uttrycker tydligt vikten av att ytterligare förstärka kapitalförsörjningen. Gotland och Västra Götaland ger exempel på ett samarbete och insatser med främjarsystemet för att komplettera utbudet av riskkapital riktat till *start-ups* och företag med tillväxtambitioner.

Att tydliggöra det regionala innovationsekosystemet för företag, förtydliga rollerna mellan aktörerna i systemet och skapa en gemensam struktur för ett samordnat näringslivsarbete tas upp av sex regioner.²²¹

Konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi

16 regioner²²² rapporterar en rad satsningar och insatser inom detta område, oftast baserade i de regionala utvecklingsstrategierna och smart specialisering. Drivkraft finns såväl i företag som i det regionala utvecklingsarbetet. Västerbotten och Västernorrland betonar att näringslivet ser den gröna omställningen i allt högre grad både som en utmaning och möjlighet och redovisar flera exempel på hur hållbarhet genomsyrar investeringar och innovationer, företrädesvis inom skoglig bioekonomi. Västerbotten beskriver också stora investeringar inom smart industri som främjar utveckling av nya tekniska lösningar och digitalisering. Även Örebro skriver om stora investeringsprojekt som skapar nya värden för befintlig industri, och konkreta exempel på industriell symbios. Östergötland rapporterar satsningar på cirkulär ekonomi genom industriell samverkan och industriell symbios, och att dessa insatser även är kapacitetshöjande inom offentlig sektor.

Regionernas arbete baseras i hög grad på målen i de regionala utvecklingsstrategierna och smart specialisering.²²³ Västernorrland skriver att pandemin har påskyndat den gröna transformationen inom regionens styrkeområden, hållbar produktion och cirkulär ekonomi. Företag i Jönköping kan erhålla särskilda konsultinsatser för att genomlysas och förändra sin verksamhet till grön och digital omställning samt internationalisering. Västra

²²⁰ Sörmland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²²¹ Blekinge, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Västernorrland, Örebro.

²²² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²²³ Se även avsnittet Samhällsutmaningar nedan.

Götaland hållbarhetsanpassar företagsstöden och kommer i större utsträckning koppla dem till den regionala utvecklingsstrategin. I början av 2022 introduceras hållbarhetscheckar med fokus på cirkulära affärsmodeller och koldioxidsnål transport samt en digitaliseringscheck. Halland skriver att de förbereder regionens första cirkulära upphandling. Halland har även genomfört en utlysning för hållbar affärsutveckling riktad till affärsutvecklare i främjarsystemet.

Strategier och insatser med fokus på besöksnäring och livsmedel beskrivs särskilt av 14 regioner²²⁴. Insatser på kort sikt ska ses mot bakgrund av pandemin där hållbarhet, innovativa lösningar och digitalisering har stort utrymme för att medverka till framtida robusthet. Olika insatser genomförs även för att öka samverkan och långsiktiga aktiviteter.

Utmaningar

Alla regioner beskriver utmaningarna och konsekvenserna som pandemin medfört under året. Insatser för att mildra effekterna är till exempel direkta företagsstöd via checkar, informationsinsatser och inrättande av företagsjour som kopplats till affärsutveckling samt kompetensutveckling. Även satsningar på nyföretagande och att företag har blivit mer medvetna om att snabbt kunna ställa om sin produktion, och inte minst, insett nyttan av att ett aktivt innovationsarbete beskrivs. Några exempel på konkreta insatser är:

- Sörmland inrättade en företagsakut för råd, stöd och lotsning som fått stor uppskattning av företag och som fortsätter i bredare skala genom extern finansiering via React-EU. De genomför omställningsstöd till industrin och gröna näringar. De har ett utökat samarbete inom Östra Mellansverige för att identifiera gemensamma lösningar.
- Västmanland beskriver också insatser som har fått en betydligt längre tidshorisont. Företagsjouren har övergått till Almi både avseende rådgivning och finansiering. Även här finns extern finansiering via React-EU som stödjer företags omställning.
- Kalmar inför ett inkubatorsliknande stöd till kulturella och kreativa näringar eftersom dessa företag har särskild betydelse i en region med stark besöksnäring.
- Gotland genomför en samordning av interna resurser för att stödja företagen och för att ta fram riktade stödåtgärder till krisande branscher. Regionen har också förstärkt företagsstödet för omställning via strukturfonderna och React-EU.

Kronoberg påtalar att pandemin har medfört en struktur och en modell att arbeta efter vid kris, och som inte fanns på plats tidigare. Norrbotten rapporterar om vikten av nära lokal dialog och att de under pandemin enbart haft digitala möten som eventuellt kommer att kvarstå eftersom det både är effektivt och miljövänligt.

Andra utmaningar som tagits upp i rapporteringarna avser:

- Utvecklingen av skogsnäringen och bioekonomin där förslag om att använda skogsråvara för grön omställning kraftigt begränsas (*Fit for 55*).²²⁵
- Små regioner med slimmade företagsstödande organisationer med låg basfinansiering gör dem än mer beroende av projektmedel. Insatserna blir kortsiktiga och dessutom konkurrerar främjarna om samma medel. Större

²²⁴ Gotland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²²⁵ Västerbotten, Västernorrland.

resursstarka företag och kommuner har bättre förutsättningar att söka och driva utvecklingsprojekt. Mindre företag och kommuner har inte tillräckliga resurser för att driva utveckling.²²⁶

- Ökat behov av el förutses för att klara omställningen.²²⁷
- Ett orosmoment är att mindre företag spenderar för lite på forskning och innovation vilket kan påverka konkurrenskraften på lång sikt. Ett akut bekymmer är tillgången på kvalificerad arbetskraft och att säkra kompetensen i små bolag och utanför storstaden.²²⁸
- Banbrytande teknik som skapar nya värden ur befintlig basindustri med nya metoder är resultat av långsiktigt strategiskt arbete med tydlig innovationsstrategisk prioritering. En utmaning kopplat till detta är samverkan och roller mellan olika myndigheter, kommuner och organisationer.²²⁹

Resultat

Samtliga regioner besvarar frågan om resultat, både i löptext och i tabellform, och som vid tidigare rapporteringar sker det på ett varierat sätt. Mest förekommande är prestationer av mer processrelaterad karaktär som framtagande och fastställande av ny strategi eller motsvarande. De beskriver även prestationer i form av uppstart av samarbetsprojekt, utlysningar eller i form av indikatorer, exempelvis antal ansökningar eller medverkande aktörer i olika insatser.

Samtliga regioner har överlag varit noga med att beskriva vad prestationerna ska leda till för effekter på kort, medellång respektive lång sikt. Eftersom huvuddelen av insatserna har startats relativt sent i tiden avser effektreddovisningarna oftast förväntade resultat på företrädesvis medellång och lång sikt. Mest förekommande är att resultatbeskrivningen baseras på egen bedömning, ofta med tillägg att särskild utvärdering kommer att genomföras eller att det finns följeforskare kopplade till insatsen.

Nedan beskrivs exempel som visar effektlogiken i rapporterade insatser.

Rymdinnovationer och tillväxt är en insats i Norrbotten²³⁰. Under projektperioden 2018–2021 visar följeforskarens halvtidsutvärdering att insatsen på kort sikt lett till ett ökat intresse hos europeisk och svensk industri för etablering. På längre sikt behöver bland annat fördjupad kunskap hos akademi omsättas i fler industriprojekt. Inom *Industriell dynamik* i Västra Götaland²³¹ har hittills drygt 700 företag kontaktats och av dessa har två tredjedelar gjort en behovsanalys. Hittills har det resulterat i 58 utvecklingsprojekt. På längre sikt är målet att öka företagets långsiktiga konkurrenskraft genom investeringar i forskning och utveckling.

²²⁶ Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Sörmland.

²²⁷ Gotland.

²²⁸ Västra Götaland.

²²⁹ Örebro.

²³⁰ Arbetet drivs av Luleå universitet i samverkan med Artic Business Incubator, Institutet för Rymdfysik och LTU Business samt tre av Sveriges största rymdbolag.

²³¹ Är en insats för innovation och internationalisering med 17 samverkanspartner. Uppsökande verksamhet av de industriella utvecklingscentra (IUC) kombineras med expertstöd och FoU-samarbeten med institut och högskolor.

Mål som insatserna bidrar till

Samtliga regioner besvarar frågan om vilka mål projektinsatserna bidrar till att uppnå. Mest förekommande är mål i den regionala utvecklingsstrategin och i förekommande fall hänvisas till mål i det aktuella regionala strukturfondsprogrammet samt det nationella regionala strukturfondsprogrammet. Mest förekommande mål kan relateras till innovation och hållbar tillväxt. Beroende på vilka insatser som redovisas hänvisar regionerna även till den smarta specialiseringsstrategin.

11 regioner²³² hänvisar till specifika mål i Agenda 2030 i de insatser som de beskriver. Mest förekommande är Mål 9: *Hållbar industri, innovationer och infrastrukturer*, Mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* och därefter Mål 12: *Hållbar produktion och konsumtion*. Men här ska också påtalas att till exempel Värmland och Östergötland skriver att de globala hållbarhetsmålen finns tydligare beskrivna i deras smarta specialiseringsstrategi.

Samhällsutmaningar

Alla regioner förutom Jönköping uppger att allt arbete som genomförs eller på något sätt stöttas syftar till att hantera de samhällsutmaningar som framkommer i den regionala utvecklingsstrategin och/eller den regionala smarta specialiseringsstrategin. I smart specialiseringsarbetet har syftet varit att lyfta de regionala styrkorna för att hitta lösningar inför framtiden. Omställning är viktig både för klimatmålen och näringslivets konkurrenskraft. Grön omställning betraktas som den stora samhällsutmaningen och de investeringar som genomförs kommer i förlängningen förändra hela näringslivet, och därmed vikten att stötta nya företag med ny teknik och nya affärsmodeller. Blekinge skriver att deras ansats är att arbeta med utmaningsdriven innovation och samla tvärspektoriella partnerskap för att bemöta, anpassa och identifiera lösningar på samhällsutmaningar, så kallade *missions*. Värmland tar upp den sociala dimensionen och utanförskap med fokus på att höja utbildningsnivån och entreprenörskapet hos unga genom långsiktiga insatser (10 år). Att utgå från ungas perspektiv, och inte "vad vuxna tycker unga borde göra" är en ledstjärna i arbetet. Social innovation, och inte minst att integrera social hållbarhet i företag lyfts av sex regioner.²³³

Arbetet inom programområdena i Östra Mellansverige och Norra Mellansverige beskrivs kunna bidra till att identifiera gemensamma lösningar via innovation och entreprenörskap. Gotland tar upp Fonden för rättvis omställning som har sikte på omställning och förnyelse för att tillvarata på möjligheterna, avseende klimat- och miljöutmaningarna. De skriver vidare att målkonflikter kan förstärka andra samhällsutmaningar och att arbetet därför måste identifiera dessa och hållbarhetssäkra flera perspektiv. Jämtland Härjedalen skriver att Timbanken är ett viktigt verktyg för att regionens företag ska få bättre förutsättningar att framtidssäkra sina verksamheter utifrån samhällsutmaningarna.

²³² Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

²³³ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Uppsala, Västerbotten, Örebro.

Territoriella perspektiv

19 regioner²³⁴ poängterar att hänsyn tas till var insatserna genomförs och vad utmaningarna består av. Det vill säga en investering kan vara avgörande för en plats men inte prioriterad på en annan.²³⁵ Tydlighet i inomregional samverkan tas upp på olika sätt och flera exempel ges på hur regionerna operationaliserar samarbete med kommunerna eftersom geografin är nära knuten till företagsstrukturer, socioekonomiska faktorer och demografi. Kalmar förtydligar också att pandemin på ett sätt visat en ökad regional samling där kommunerna tydligare sett behov av samverkan och omställning. Västmanland beskriver vikten av att fånga upp och växla upp goda insatser från en kommun till flera, och ger exempel i form av nyföretagarcentrum, stimulera teknikintresse hos barn, sprida metoder för entreprenörskap i skolan samt stärka e-handel på mindre orter. Besöksnäring och livsmedelsföretag betonas särskilt eftersom de oftast är lokaliserade på landsbygden. Kalmar rapporterar att landsbygden sätter ramar för kompetensfrågor, infrastruktur och leder till fler utmaningar för att identifiera och arbeta med funktionella regioner.

Jönköping tar upp att pandemin också har möjliggjort distansarbete i högre omfattning, vilket kan leda till en uppbromsning i urbaniseringstrenden, eftersom företag kan erbjuda anställning av nyckelkompetens på distans.

2.4.3 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande

Det är en stor bredd av tidigare insatser som regionerna rapporterar. Det är i flera fall svårt att identifiera avgörande skillnader till de insatser som regionerna rapporterar för 2021. Även här handlar det i många fall om prestationer i form av indikatorer, processer eller samarbeten. Andra exempel på prestationer är att ta fram verktyg och modeller, men det är inte helt klart hur effekterna av dessa steg kommer att se ut på medellång och lång sikt. Det är få regioner som rapporterar effekter som baseras på externa utvärderingar, lärande, följeforskning eller uppföljningar.

Några exempel som dels visar bredden, dels är baserade på olika typer av utvärdering:

Värmland har arbetat med smart specialisering sedan 2015. Resultat som uppnåtts har utvärderats och återfinns i rapporten *Sex år med smart specialisering i Värmland 2015–2020*. I rapporten framgår att regionen har stärkt de lokala nätverken, ökat engagemanget och skapat fler innovationer, arbetstillfällen och framtida utvecklingsmöjligheter. Regionen har utvidgat partnerskapen inklusive de internationella som kommer att vara avgörande för att främja en hållbar och konkurrenskraftig region i framtiden.

I insatsen *Produktion 4.0* har Norrbotten arbetat för att stärka konkurrenskraften i tillverkande små och medelstora företag. Utvärderingsrapporten visar att projektets arbetsätt på kort sikt har lett till positiva resultat i företagen. Även på lång sikt förväntas effekter eftersom företagen har fått en plan för hur de ska fortsätta den påbörjade utvecklingen med investeringar och rutiner för ständiga förbättringar.

Skåne har arbetat med affärsutvecklingscheckar för internationalisering och digitalisering. Utveckling av förädlingsvärde och anställda följs upp två år efter tilldelad check och

²³⁴ Blekinge har inte besvarat frågan och Gotland hänvisar till avsnittet om den regionala utvecklingsstrategin, se avsnitt 2.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna.

²³⁵ Jämtland Härjedalen.

jämförs med kontrollgrupp. Uppföljningen visar markant bättre sysselsättningstillväxt för företag som fått både digitaliserings- och internationaliseringscheck. Företagen vittnar om att checken har påskyndat och förstärkt företagets tillväxtresa.

I Gävleborg etablerades världens första fungerande elektrifierade väg för tung trafik 2016 – en systemdemonstrator. Det blev en katalysator för en rad effekter som lever vidare av egen kraft. Alla projekt som Gävleborg varit kopplade till avslutades under 2021.

Ledarskapet har dokumenterats i rapporten *Avancerad innovationsledning för komplexa samhällsutmaningar*. Ledarskapet har uppmärksammats i form av innovationsspridning, metodik och som ett exempel på hur utsläppsfri teknisk lösning kan implementeras. Den elektrifierade vägen har också underlättat genomförandet av andra piloter, till exempel i Örebro och varit en katalysator för ett tyskt-svenskt innovationspartnerskap.

2.4.4 Sammanfattande analys

Sammantaget rapporterar regionerna om ett stort antal insatser inom de fem prioriteringarna i den nationella strategin. I alla regioner pågår ett omfattande arbete för att stärka innovationskapaciteten, inte minst via samverkan med andra aktörer från näringsliv, akademi och offentlig sektor. Rapporteringarna visar också ett stort antal aktörer som ingår i de regionala innovationsekosystemen och därför är samverkan, tydlighet, roller och finansiering centralt. Långsiktighet i insatser är en ytterligare viktig faktor för att kunna nå nödvändig omställning och skapa utvecklingskraft och "arbetsro".

Det innovationsstödjande arbetet har stark förankring i regionala utvecklingsstrategier och strategier för smart specialisering. Detta kan också utgöra en ytterligare faktor för samarbete mellan prioriterade områden och administrativa gränser. I arbetet framträder regionerna huvudsakligen som samarbets- och nätverksaktör, därmed inte sagt att rollen som kunskapsaktör och finansiär är underordnad i utvecklingsarbetet.

Regionerna är tydligt drivande och har tagit en samverkande roll för att stärka grön och digital omställning. När det gäller miljö- och klimatutmaningarna hänvisar också regionerna till sina regionala utvecklingsstrategier och smarta specialiseringsstrategier. Precis som förra året rapporterade regionerna ett antal insatser både inom innovation och företagande för att stärka den gröna omställningen. Regionerna redovisar även olika insatser för att stärka social innovation och integrera social hållbarhet i företagen samt för ökad jämställdhet. Sammantaget redovisas dock dessa insatser inte i samman utsträckning som insatser inom grön och digital omställning.

Det är tydligt att företagsinsatser som genomförs för att mildra effekterna av pandemin har riktning mot grön och digital omställning samt internationalisering. Extern finansiering via React-EU synes ha möjliggjort bredare och längre insatser. Det handlar om insatser för att stödja den framtida konkurrenskraften, inte enbart den omedelbara svåra situationen till följd av pandemin.

Kapitalförsörjning är ett viktigt område, och flera insatser rapporteras om att stärka riskvilligt kapital, främst riktat till *start-ups*. I arbetet med företagsutveckling har regionerna en tydligare roll som kunskapsaktör och finansiär.

Redovisade resultat i prestationer och effekter är oftast i form av att en satsning har beslutats, kommit i gång, eller i form av framtagande och beslut av en strategi. Det redovisas också resultat i form av indikatorer, till exempel antal sökande företag till en viss insats eller antal idéer till inkubatorsverksamhet. Det är svårt att rapportera andra

resultat och utfall i insatser som genomförts under året, eftersom övergripande syfte och mål handlar om ett processarbete för att påverka långsiktiga strukturer.

Rapporteringarna pekar också på svårigheter att särskilja insatser för miljömässig och ekonomisk hållbarhet, Agenda 2030 och samhällsutmaningar.

Sammanfattning – Innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap

- Smart specialisering tas upp av alla regioner liksom olika former av samverkan och nätverk för att stärka innovationsekosystemen. Regionerna är drivande i innovationsinsatser som är tydligt förankrade i de regionala utvecklingsstrategierna.
- Regionerna agerar oftast som nätverks- och samverkansaktör för att öka tillgängligheten till forsknings- och innovationsinfrastruktur, stärka science parks, klusterinitiativ och inkubatorer samt förankra och stärka den strategiska utvecklingen med lokala, regionala och nationella samt internationella aktörer.
- Grön och digital omställning samt internationalisering är teman för såväl strategiska innovationssatsningar som företagsfrämjande insatser, och ett stort antal insatser pågår som är förankrade i de regionala utvecklingsstrategierna. Detta återspeglas även inom ramen för smart specialisering, och regionerna redovisar kopplingar till specifika mål i Agenda 2030.
- Insatser för företagsutveckling har även 2021 haft förtecken mot pandemins konsekvenser, men ofta med riktning mot grön och digital omställning samt internationalisering. Kapitalförsörjning är ett viktigt område, och flera insatser rapporteras om att stärka riskvilligt kapital, främst riktat till *start-ups*. I arbetet med företagsutveckling har regionerna en tydligare roll som kunskapsaktör och finansär.

2.5 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

Alla regioner rapporterar insatser inom det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* lyfter fram betydelsen av detta strategiska område för att möta, ställa om och hitta lösningar på samhällsutmaningar som är identifierade. Samhällsutmaningarna handlar om förändringar i demografi, teknisk utveckling, globalisering, miljö och klimat samt socioekonomi och sammanhållning. Vidare pekar strategin på att god och hållbar tillgänglighet i alla delar av landet är avgörande för att skapa goda och attraktiva miljöer där människor kan bo, leva och verka i eller besöka. Strategin pekar också på detta strategiska område som betydelsefullt utifrån att Sverige i jämförelse med andra länder har en geografi som är relativt stor i förhållande till befolkningen.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Ange vilka prioriteringar inom det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet som regionerna har arbetat med under året.
- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet och eventuella utmaningar. I detta

sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.

- Kortfattat beskriva hur arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet har bidragit till att möta samhällsutmaningarna och ta till vara möjligheterna med demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.
- Kortfattat beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare insatser inom ramarna för området som har gett resultat under året.

Alla regioner svarar på åiterrapporteringen. Sju regioner²³⁶ nämner kopplingen till Agenda 2030 i samband med att de beskriver arbetet under året. Samtidigt är det 16 regioner²³⁷ som redovisar insatser inom det strategiska området som kopplar ihop målet med insatsen med ett eller flera specifika mål inom Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin. I samband med framtagandet av en ny länstransportplan är det 12 regioner²³⁸ som redovisar insatser för att stärka kopplingen till hållbarhet.

2.5.1 Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet – Insatser och utmaningar

Vi har grupperat regionernas redovisningar i följande kategorier:

- Utveckling av ny infrastruktur för digital kommunikation.
- Samordningsrollen för utveckling av digital kommunikation och tjänster.
- Utveckla ny transportinfrastruktur genom insatser i länstransportplanen.
- Kollektivtrafikens utveckling och utmaningar.
- Hållbar transportsektor.

Samtliga regioner redovisar insatser inom båda prioriteringarna i detta strategiska område: förbättrad tillgång till snabbt bredband och ökad digital användning samt tillgänglighet genom hållbara transportsystem.

Utveckling av ny infrastruktur för digital kommunikation

Arbete inom området handlar i huvudsak om utbyggnader av bredband för att medborgare och företag ska kunna tillvarata digitaliseringens möjligheter.

En naturlig insats inom detta strategiska område är utbyggnaden av digital kommunikation. Det innebär att bygga ut bredband så att fler medborgare och företag får anslutningsmöjligheter med hög överföringshastighet. Detta gäller för alla regioner

²³⁶ Blekinge, Gotland, Halland, Sörmland, Västra Götaland, Västernorrland, Östergötland.

²³⁷ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västra Götaland, Västerbotten, Västmanland, Västernorrland, Örebro.

²³⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland.

förutom Gotland som i likhet med förra året rapporterar att insatser har genomförts under perioden 2009–2016, då samtliga fastighetsägare fick erbjudande om anslutningsmöjligheter. Det är sex regioner²³⁹ som lyfter fram utbyggnaden av 5G-nätet i samband med åiterrapporteringen. I likhet med förra årets rapportering lyfter nio regioner²⁴⁰ fram utmaningarna med finansieringen av bredband och då i synnerhet kopplat till glesare strukturer. Antalet regioner som lyfter denna utmaning är dock färre än vid förra årets åiterrapportering då 15 regioner nämnde denna utmaning.

Samordningsrollen för utveckling av digital kommunikation

Samordningsrollen för utveckling av digital kommunikation och tjänster är ett annat vanligt förekommande område. Det handlar om att regionerna utvecklar mötesplatser och samverkansytor för att underlätta samordningen mellan berörda parter i arbetet med att utveckla digitalinfrastruktur och tjänster. Regionernas redovisning gällande insatser för utveckling av digital kommunikation överlappar eller tangerar i stor omfattning det som redovisas under avsnitt 2.5.2 Bredbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar.

Elva regioner²⁴¹ lyfter fram bredbandskoordinatorns roll i arbetet. Det är en region mindre jämfört med förra årets åiterrapportering. Samtidigt är det några regioner²⁴² som pekar på att bredbandskoordinatorernas insatser under året har redovisats i särskild ordning till Infrastrukturdepartementet. Detta medför att förståelsen och insikten om vilka insatser bredbandskoordinatorerna redovisar inte är heltäckande i regionernas åiterrapportering. Fem regioner²⁴³ pekar på digitaliseringskoordinatorernas insatser eller att denna funktion har rekryterats under året, vilket är samma antal som vid förra årets rapportering. Generellt lyfter regionerna fram sin roll i att skapa samverkansytor såväl inom regionen med länsstyrelsen, kommuner och privata aktörer som i samverkan med andra regioner i större geografiska sammanhang.

Nedan följer tre exempel på insatser som har genomförts under året när det gäller regionernas samordningsroll. Västmanland beskriver det på följande sätt:

Digital kommunikation är centralt för tillgänglighet av offentliga tjänster för länets invånare, företag och besökare oavsett var man befinner sig. Regionens roll är mer av en katalysator med syfte att samordna och främja ett aktivt ansvarstagande och engagemang för digitalisering. Regionen driver länsgemensamma nätverk för att dela erfarenheter samt identifiera möjligheter till samverkan inom digitalisering. Nätverken har haft kunskapshöjande insatser i form av olika teman kring digitalisering. Nätverken har även i uppdrag att samordna länets behov och förutsättningar till de nationella nätverk som leds av Sveriges kommuner och regioner.

Örebro lyfter fram att ”sedan november 2020 finns en digitaliseringsstrategi som ska tydliggöra hur vi tillsammans ska använda digitaliseringen som ett strategiskt verktyg för

²³⁹ Jämtland Härjedalen, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

²⁴⁰ Blekinge, Gävleborg, Norrbotten, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland, Västerbotten.

²⁴¹ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Stockholm, Örebro, Östergötland.

²⁴² Jämtland Härjedalen, Uppsala.

²⁴³ Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Uppsala, Västmanland.

att vara en del i och driva samhällsutvecklingen, erbjuda bättre samhällsservice och öka invånarnas delaktighet.” Jämtland Härjedalen beskriver arbetet med samordningsrollen på följande sätt:

För nå upp till målbilden i den regionala utvecklingsstrategin och för att möta samhällsutmaningarna, är digitaliseringen en grundförutsättning. Tillsammans med antagna regionala strategier, planer och program för bredband, Smart specialisering, kultur, service och krishantering, utgör den regionala digitala agendan en strategisk plattform för handlingsplaner, projektinitiativ och genomföranden av utvecklingsinsatser som direkt eller indirekt är IT-relaterade.

Utveckling av ny transportinfrastruktur genom insatser i länstransportplanen

Insatser och beskrivningar gällande utveckling av ny transportinfrastruktur utgör ett huvudnummer i regionernas återrapportering inom det strategiska området. Insatser för att utveckla ny transportinfrastruktur genom insatser i länstransportplanen är vanligt förekommande. Vidare framkommer det även i stor utsträckning arbete med framtagandet av en ny länstransportplan och påverkansinsatser i samband med Trafikverkets arbete och förslag till ny nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033.

18 regioner²⁴⁴ lyfter fram betydelsen av transportinfrastrukturen för regionens utveckling. Det är också 13 regioner²⁴⁵ som lyfter fram ett eller flera specifika investeringsobjekt. Återkommande storregionala stråk kopplat till järnvägens utveckling är Stockholm-Oslo, Bottniska korridoren utefter norrlandskusten i huvudsak och nya stambanor för höghastighetsjärnväg. Det är tre regioner²⁴⁶ som redovisar att kostnadsfördyringar i samband med genomförandet av objekt i länstransportplanen riskerar att medföra att ambitioner inom området inte kan uppnås enligt plan. Det är fyra regioner²⁴⁷ som redovisar insatser eller beskriver flyget i sina återrapporteringar med fokus på utveckling av el-flyg. Av dessa fyra regioner är det en region²⁴⁸ som beskriver att flyget har en central roll i kompetensförsörjning och för regionens attraktivitet.

Nedan följer tre exempel på hur regionerna redovisar insatser inom kategorin utveckla ny transportinfrastruktur. Västerbotten beskriver arbetet med Norrbotniabanan på följande sätt ”Västerbotten arbetar aktivt med Norrbotniabanan inom det regionöverskridande samarbetet *Botniska korridoren, Europaforum Norra Sverige* och inom North Sweden European Office.” Örebro redovisar sitt arbete med att utveckla ny transportinfrastruktur på följande sätt:

Påverkansarbete internationellt och storregionalt har varit ett viktigt arbete under året. Arbetet har skett genom att Region Örebro län har arbetat inom ramen för olika nätverk såsom Conference of Peripheral Maritime Regions, CPMR, EnBättreSits

²⁴⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁴⁵ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Jönköping, Norrbotten, Västerbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västernorrland, Örebro.

²⁴⁶ Dalarna, Kalmar, Skåne.

²⁴⁷ Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

²⁴⁸ Västerbotten.

inom Mälardalsrådet, Bottniska korridoren, Oslo-Stockholm 2.55, Scandria alliance med mera. Vår förlängda arm i Bryssel, Central Sweden, har också bidragit i arbetet.

Jönköping har fokuserat arbetet på ny transportinfrastruktur och då specifikt nya stambanor för järnvägen. De uttrycker att "Den viktigaste frågan för länets utveckling är byggandet av nya stambanor, med Jönköping som nod och stationer i Tranås och Värnamo. De nya stambanorna skapar vid sitt färdigställande helt nya förutsättningar för hållbart resande och samhällsplanering samt integrerade arbetsmarknader".

I samband med framtagandet av en ny länstransportplan är det 12 regioner²⁴⁹ som redovisar insatser när det gäller att stärka kopplingen till hållbarhet. Av dessa är det fyra regioner²⁵⁰ som pekar på att en miljökonsekvensbeskrivning har utarbetats i samband med framtagandet av länstransportplanen. Det är två regioner²⁵¹ som specifikt redovisar att barnperspektivet har beaktats och två regioner²⁵² pekar på social hållbarhet i framtagandet av planen. Fem regioner²⁵³ redovisar att avvägningar mellan olika aspekter inom hållbarhet eller hållbarhetsbedömningar har beaktats i framtagandet av länstransportplanen. Västerbotten redovisar att hållbarhet integreras i det löpande arbetet.

Kollektivtrafikens utveckling och utmaningar

Arbetet med utvecklingen och utmaningarna för kollektivtrafiken är det flera regioner som lyfter fram i åiterrapporteringen. 18 regioner²⁵⁴ nämner kollektivtrafiken i sin åiterrapportering, vilket är fem mer än föregående års rapportering. Samtidigt är det enbart fyra regioner²⁵⁵ som lyfter fram trafikförsörjningsprogrammen²⁵⁶ i sina åiterrapporteringar. Av de 18 regioner som lyfter fram kollektivtrafiken i sina åiterrapporteringar är det fem regioner²⁵⁷ som beskriver att andelen resenärer har minskat på grund av restriktionerna som infördes i samband med corona. Det har resulterat i att målet för verksamheten har förändrats från att öka andelen resenärer som reser med kollektivtrafiken till att återta antalet.

Nedan följer två exempel på hur regionerna redovisar insatser inom kategorin kollektivtrafik. Västra Götaland beskriver utmaningarna för kollektivtrafiken på följande sätt "Pandemin har inneburit stora utmaningar för kollektivtrafiken och målnivåerna har justerats till att återta tidigare högre nivåer av resande med kollektivtrafiken, i stället för att som tidigare var tänkt, fortsätta att öka." Norrbotten lyfter å sin sida fram andra utmaningar för kollektivtrafiken och utvecklingen av den:

²⁴⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁵⁰ Gotland, Kalmar, Norrbotten, Skåne.

²⁵¹ Kronoberg, Västra Götaland.

²⁵² Kronoberg, Västmanland.

²⁵³ Blekinge, Dalarna, Uppsala, Värmland, Västra Götaland.

²⁵⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Uppsala, Örebro.

²⁵⁵ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Västra Götaland.

²⁵⁶ Trafikförsörjningsprogrammet utarbetas av kollektivtrafikmyndigheten och innehåller en redovisning av behovet av regional kollektivtrafik samt inriktningen och målen för kollektivtrafikförsörjningen.

²⁵⁷ Skåne, Dalarna, Norrbotten, Västerbotten, Västra Götaland.

En hållbarhetsanalys av nuvarande Länstransportplan och nuvarande Trafikförsörjningsprogram har tagits fram med rekommendationer för fortsatt arbete. Hållbarhetsanalysen av transportplanering visar att det är svårt att utifrån dokumentet utläsa dels vad social hållbarhet är och dels vad det kan föra med sig för konsekvenser eller målkonflikter.

Hållbar transportsektor

Hållbar transportsektor avser insatser som ska bidra till att främja övergången till ett fossilfritt och hållbart transportsystem.

Den nationella strategin betonar att transportsektorn har möjlighet att minska utsläppen genom ökad transporteffektivitet, mer effektiva fordon och fartyg, ökad elektrifiering och ökad användning av hållbara förnybara drivmedel i stället för fossila drivmedel. 16 regioner²⁵⁸ redovisar insatser för att främja övergången till en hållbar transportsektor, där insatserna är inriktade på nya fordon inom kollektivtrafiken, möjligheten till anslutningar för elflyg på flygplatser eller förbättrade intermodala transportlösningar bland annat. Nedan följer två exempel på hur regionerna redovisar insatser inom kategorin hållbar transportsektor. Gotland beskriver arbetet med att främja ökad elektrifiering på följande sätt. "Som ett första steg i en utveckling mot linjetrafik med elflyg mellan Gotland och fastlandet arrangerade under hösten Region Gotland genom Energicentrum en elflygsdag då det första elflyget landade på Gotland". Gävleborg beskriver sina utmaningar inom området hållbar transportsektor på följande sätt:

Transportsektorn har en utmaning i att bli mer hållbar och målet att vara fossilfri 2030 kommer kräva omfattande åtgärder inom flera områden, där ökad elektrifiering är ett. Klimat- och miljöutmaningarna i länet är i hög grad kopplade till transporter samt konsumtion och industrin. [...] Gävleborg driver bland annat utvecklingen av vätgasens roll i energiomställningen, [...].

Resultat

19 regioner redovisar resultat av insatserna.²⁵⁹ Regionernas beskrivningar av insatser, till antal och innehåll, skiljer sig åt och även redovisningen av resultaten. Den huvudsakliga prestationen som 13 regioner²⁶⁰ lyfter fram är framtagandet av en ny version av länstransportplanen eller insatser för att utveckla ny transportinfrastruktur. Effekter av prestationerna redovisar regionerna sedan på kort sikt, exempelvis att objekt kommer med i den nationella planen för utvecklingen av transportinfrastrukturen. På medellång sikt handlar det om att objekt realiseras under planperioden. Effekterna på lång sikt blir sedan att tillgängligheten inom eller mellan regionen förbättras.

²⁵⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Västerbotten, Skåne, Sörmland, Stockholm, Västra Götaland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

²⁵⁹ Gotland redovisar inga exempel på insatser. Östergötland hänvisar till återrapporteringen Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet, se avsnitt 2.2.

²⁶⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Örebro.

Regionernas redovisningar av förväntade resultat och effekterna för dessa insatser utgår från regionens egen bedömning i huvudsak. Nedan följer ett exempel på hur Kronoberg redovisar resultat.

Kronoberg har under 2021 tagit fram underlag som har resulterat i en samrådsversion av länstransportsplanen. Effekter på kort sikt av insatsen är att standardförbättringar sker under perioden 2022–2033 på cykelvägar och vägnät som är utpekade i länstransportplanen. Vidare att kunskap om grupperns resmönster och tillgänglighet av åtgärder i planen har bedömts. Effekter på medellång sikt är att Trafikverket genomför utredningar som underlag och vägledning för Kronobergs prioriteringar till kommande planeringsomgångar. På lång sikt är effekterna bra och tillgänglig infrastruktur för att skapa en hållbar regional tillväxt.

Dalarna redovisar resultat på ett likande sätt genom att påvisa att en ny länstransportplan har utarbetats men att effekterna på kort sikt uteblir på grund av att den nationella planen för utveckling av transportinfrastrukturen gäller från och med 2022. På medellång och lång sikt är förväntade effekter att ny transportinfrastruktur ska leda till höjd kapacitet och hastighet på bland annat prioriterade järnvägsstråk och det i förlängningen kan bidra till starkare arbetsmarknadsregioner.

Mål som insatserna bidrar till

Samtliga regioner förutom Gotland och Östergötland redovisar mål för insatserna i likhet med avsnittet ovan. Överlag redovisar regionerna mål för insatserna dels kopplade till den regionala utvecklingsstrategin, dels till globala mål i Agenda 2030. Det är bara Västernorrland som kopplar redovisade insatser till EU:s mål inom sammanhållningspolitiken. Generellt syftar målen med insatserna till att öka tillgängligheten inom och mellan regioner samt att minska transporterens klimatpåverkan. Nedan följer exempel på hur Gävleborg redovisar mål som insatserna bidrar till. "Gävleborg har attraktiva platser och goda livsmiljöer för boende, arbete, företagande och besökare" eftersom "Gävleborg har en fossiloberoende transportsektor och ett hållbart resande". Halland beskriver att insatserna "Bidrar till RUS vision om Halland – Bästa livsplatsen samt Tillväxtstrategins mål "Hög attraktivitet" och att genomförd insats "främst bidrar till följande mål i Agenda 2030: 3, 11, 13".

Samhällsutmaningar

Alla regioner svarar på frågan gällande hur arbetet med detta strategiska område bidrar till att möta samhällsutmaningarna. Två regioner²⁶¹ hänvisar till tidigare redovisade svar gällande hur de har arbetat med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet under året.

Regionernas redovisning är av övergripande karaktär när det gäller hur arbetet har bedrivits inom detta strategiska område för att möta samhällsutmaningarna. Åtta regioner²⁶² pekar på arbetet med framtagandet av länstransportplanen och att i samband med det genomfördes aktiviteter som kan leda till insatser för att bättre kunna möta

²⁶¹ Västmanland, Östergötland.

²⁶² Jönköping, Jämtland Härjedalen, Västmanland, Kronoberg, Kalmar, Värmland, Norrbotten, Uppsala.

samhällsutmaningarna. Samtidigt är det 16 regioner²⁶³ som redovisar övergripande resonemang om hur arbetet med att utveckla tillgängligheten bidrar till att möta samhällsutmaningarna som beskrivs i den nationella strategin. Tre regioner²⁶⁴ hänvisar till andra skrivningar i återrapporteringen och en region²⁶⁵ redovisar att det är svårt att veta huruvida redovisade insatser möter samhällsutmaningarna som finns i den nationella strategin. Nedan följer två exempel på hur regionerna redovisar arbetet. Värmland beskriver hur arbetet med länstransportplanen leder till att möta samhällsutmaningarna. "Länsplanen fokuserar på trafiksäkerhet och tillgänglighet till gagn för näringsliv och medborgare. En relativt stor del av medlen läggs på cykel, kollektivtrafik och förbättring av resecentrum." Stockholm beskriver både hur det interna och externa arbetet leder till att möta samhällsutmaningarna:

Region Stockholm jobbar både internt och tillsammans med externa aktörer för att uppfylla sitt uppdrag och hantera samhällsutmaningar, på lokal, regional, nationell samt internationell nivå. Regionen har mål om att interna verksamheter ska vara utsläppsneutrala och samverka med andra offentliga aktörer och näringsliv pågår för att utveckla tekniska lösningar i klimatomställningen.

Territoriella perspektiv

Alla regioner redovisar svar på frågan om hur olika territoriella perspektiv har beaktats i arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet. Det är tre regioner²⁶⁶ som hänvisar till tidigare svar i arbetet med detta strategiska område eller annat avsnitt i återrapporteringen. Då i huvudsak avsnitten om de regionala utvecklingsstrategierna respektive innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap. Återrapporteringen beträffande territoriella perspektiv är av övergripande karaktär och regionerna beskriver generella utmaningar i arbetet med regional utveckling eller förutsättningarna i sin egen region. Det är sex regioner²⁶⁷ som pekar på kopplingen mellan detta strategiska område och samhällsplaneringens roll för regional utveckling.

Nedan följer tre exempel på hur regionerna redovisar arbetet under året. Uppsala beskriver att arbetet fokuseras på stråk för att hantera det territoriella perspektivet. De skriver att "Inom länet arbetar Region Uppsala företrädesvis i stråk för att säkerställa att transportsystemets funktion inte begränsas till olika territoriella gränser". Blekinge beskriver arbetet på ett likande sätt och lyfter att aktuella infrastrukturåtgärder i viss mån bidrar till att binda samman städerna med landsbygden. Västernorrland beskriver å sin sida arbetet med det territoriella perspektivet genom att inkludera både digital kommunikation och transportsystemet. De skriver att "Satsningarna inom digital och fysisk infrastruktur är de mest avgörande för att skapa funktionella samband över kommun-, läns- och landsgränser och samtliga redovisade exempel tar sin utgångspunkt i territoriella perspektiv för att bygga ihop landet."

²⁶³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁶⁴ Jämtland Härjedalen, Västmanland, Östergötland.

²⁶⁵ Sörmland.

²⁶⁶ Gotland, Jämtland Härjedalen, Västmanland.

²⁶⁷ Halland, Norrbotten, Skåne, Västra Götaland, Västernorrland, Östergötland.

2.5.2 Breddbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar

Breddbandsutbyggnaden är central i arbetet med att utveckla den digitala kommunikationen. Alla regioner förutom Gotland redovisar genomförda insatser och utmaningar kopplat till breddbandsutbyggnaden.²⁶⁸ Övergripande utmaningar redovisar flera regionerna i samband med det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet, se avsnitt 2.5.1. I linje med detta framkommer även kopplat till återrapporteringen om breddbandsutbyggnad att finansiering är den stora utmaningen. Detta tillsammans med att tillgången på anslutningsmöjligheter för medborgare och företag skiljer sig markant åt beroende på var i geografien man befinner sig.

Fem regioner²⁶⁹ lyfter fram samarbete inom storregionala sammanhang när det gäller insatser för att främja utbyggnaden av bredband. Alla regioner redovisar att de genomför insatser för att förbättra tillgången till snabbt bredband och ökad digital användning. Av dessa är det fyra regioner²⁷⁰ som inte redovisar några specifika insatser kopplat till breddbandsutbyggnad. Gävleborg lyfter, förutom finansieringsutmaningarna, fram följande utmaningar i samband med utbyggnaden av bredband:

- Aktörer binder upp kunder i avtal men påbörjar inte utbyggnaden.
- Flera aktörer finns på samma område vilket medför att ingen av dem får tillräckligt hög anslutningsgrad för att kunna genomföra utbyggnaden. Ingen av aktörerna kliver ur området vilket medför att området förblir outbyggt.

Nedan följer två exempel på hur regionerna redovisar arbetet under året. Örebro beskriver hur utbyggnaden av bredband har prioriterats och anger att ”Den ekonomiska aspekten (företagande) har beaktats i samband med prioritering kopplat till det statliga stödet.” Halland redovisar betydelsen av bredband för att stärka attraktiviteten i regionen och beskriver att ”Arbetet med den digitala infrastrukturen fokuserar i stort på att öka tillgängligheten för alla invånare, organisationer och näringsliv i hela Halland. Det är en förutsättning för ökad attraktivitet, konkurrenskraft och ett mer delaktigt samhälle.”

Resultat

Alla regioner förutom Gotland och Örebro redovisar resultat av genomförda insatser.²⁷¹ Övriga regioners rapportering utgår i huvudsak från två typer av aktiviteter. Det är resultat av utbyggnader av bredband och framtagandet av kunskapsunderlag gällande bredbandsteckning i regionen eller positiva effekter för regional utveckling när det gäller ökad tillgång till bredband.

²⁶⁸ Gotland hänvisar till att det övergripande arbetet med breddbandsutbyggnad var mellan 2009–2016 vilket har resulterat i god tillgänglighet till bredband.

²⁶⁹ Halland, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Östergötland.

²⁷⁰ Gotland, Norrbotten, Västerbotten, Örebro.

²⁷¹ Gotland hänvisar till att det övergripande arbetet med breddbandsutbyggnad var mellan 2009–2016 vilket har resulterat i god tillgänglighet till bredband. Örebro hänvisar till sitt svar om arbetet med breddbandsutbyggnad under året, avsnitt 2.5.2 Breddbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar och redovisar inga insatser och resultat i tabellform.

Överlag redovisar regionerna lite information gällande resultat inom området bredbandsutbyggnad. 13 regioner²⁷² redovisar prestationer kopplat till utveckling av digitala kommunikationer. Effekterna av prestationerna redovisar regionerna då på kort sikt, exempelvis att bredband byggs för en viss sträcka. På medellång sikt medför detta att målsättningen i länets bredbandsstrategi eller den regionala utvecklingsstrategin uppnås och på lång sikt att regionens medborgare och företag kan ta tillvara ta möjligheterna som digitaliseringen medför.

Regionernas åiterrapportering utgår i huvudsak från förväntade resultat utifrån genomförda insatser och utgår från regionens egen bedömning. Kronoberg beskriver effektlogiken i rapporterade insatser på följande sätt. Kronoberg redovisar insatsen nätägarinventering. Aktiviteten leder till att regionen får ökad kunskap om bredbandstillgången i länet genom att veta vilka byggnader utanför tätorter som inte är anslutna till bredband. Detta underlag kommer sedan att vara centralt för det fortsatta arbetet med utbyggnaden av bredband.

Mål som insatserna bidrar till

15 regioner²⁷³ hänvisar till mål som finns i den regionala utvecklingsstrategin. Det är en minskning jämfört med förra året då alla regioner förutom en beskrev insatser som relaterar till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin.

Det är två regioner²⁷⁴ som också hänvisar till mål i regionens bredbandsstrategi, en region²⁷⁵ hänvisar till mål inom EU:s sammanhållningspolitik och tre regioner²⁷⁶ hänvisar till mål i Agenda 2030. Det är två regioner²⁷⁷ som beskriver insatser där det saknas en tydlig koppling till specifika mål, vilket är en region mindre jämfört med förra årets åiterrapportering.

Territoriella perspektiv

Samtliga regioner svarar på frågan huruvida ett territoriellt perspektiv har beaktats vid främjandet av bredbandsutbyggnaden. Av dessa är det två regioner²⁷⁸ som hänvisar till svaret som angavs på frågan hur regionen har arbetat med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet under året samt en region²⁷⁹ som inte har genomfört några specifika insatser inom området.

Överlag pekar regionerna i sina redovisningar på att det territoriella perspektivet får ett stort genomslag i arbetet med att främja bredbandsutbyggnaden. 13 regioner²⁸⁰ lyfter

²⁷² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland.

²⁷³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁷⁴ Jönköping, Värmland.

²⁷⁵ Västernorrland.

²⁷⁶ Halland, Skåne, Stockholm.

²⁷⁷ Sörmland, Västra Götaland.

²⁷⁸ Västmanland, Västerbotten.

²⁷⁹ Gotland.

²⁸⁰ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

fram att landsbygder och geografier med glesare befolkningsstrukturer är prioriterade i arbetet. Samtidigt som det finns utmaningar med finansieringen på grund av kostnaderna förenade med utbyggnaden. Sju regioner²⁸¹ pekar också på betydelsen av kartläggningar och bra underlagsmaterial för att bättre förstå det framtida utbyggnadsbehovet. Nedan följer tre exempel på hur regionerna beskriver det territoriella perspektivet i främjandet av bredbandsutbyggnaden. Gävleborg avser att förändra sitt arbete när det gäller fördelning av stöd. De skriver att "I nuläget finns ingen fördelning av de offentliga stöden mellan länets kommuner men Region Gävleborg strävar efter att prioritera de kommuner som har längst kvar till att uppnå bredbandsmålen." Skåne har arbetat utifrån ett territoriellt perspektiv under året. De anger att "I samband med Region Skånes arbete med det nationella stödet för bredband har regionala prioriteringar av byggnader på landsbygden gjorts. Syftet har varit att ge dessa en bedömningsmässig fördel i Post- och telestyrelsens arbete med tilldelningsbesluten." Även Norrbotten har utgått ifrån ett territoriellt perspektiv och beskriver arbetet enligt följande:

Norrbotten arbetar aktivt med att stötta områden och kommuner med särskilda utmaningar, främst inom glesbygd där svårigheten ligger i att väcka marknadens intresse och att få fram tillräckliga stödmedel för en ytterligare bredbandsutbyggnad. Regionala prioriteringar inom ramen för PTS bredbandsstöd är ett exempel där regionen aktivt kunnat se till att stödmedel för bredbandsutbyggnad kommer regionen till del.

2.5.3 Resultat från tidigare insatser inom ramen för arbetet med tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

Alla regioner förutom fem²⁸² redovisar insatser som genomförts tidigare år men som har gett resultat under 2021. Det är i huvudsak två typer av insatser som regionerna redovisar. Den första är färdigställande av objekt inom länstransportplanen och den andra är utbyggnaden av bredband. Förutom denna typ av insats redovisar till exempel Skåne färdigställande av snabbbladdare för publik laddning av elfordon och Stockholm som anordnade ett webinarium om 5G för personer som arbetar med samhällsplaneringsfrågor i offentlig verksamhet.

2.5.4 Sammanfattande analys

Regionernas åiterrapportering visar att insatser genomförs i alla regioner inom det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. Den nya struktur som den nationella strategin har jämfört med den tidigare resulterar i mer fokuserade insatser kopplade till tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystem. Utifrån redovisade insatser har vi delat in dessa i fem olika kategorier för att bättre förstå vad regionerna har inriktat sitt arbete på och även vilken roll regionen har i förhållande till dessa insatser.

Av dessa fem kategorier syftar två till att utveckla ny infrastruktur, såväl digital kommunikation som inom transportsystemet. Genomförandet utgår i huvudsak från länstransportplanen och bredbandsstrategier som regionerna har utarbetat under tidigare

²⁸¹ Blekinge, Dalarna, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västmanland.

²⁸² Kalmar, Gotland, Jönköping, Sörmland, Uppsala.

år. Regionen har således en roll i detta sammanhang av att upprätta dessa program och vara en påverkansaktör för att kunna utveckla ny infrastruktur framöver. Påverkansarbetet sker i många fall genom att utveckla ny kunskap om regionala effekter av ny infrastruktur. Denna roll blir också tydlig ett år då också Trafikverket har påbörjat arbetet med att utarbeta en ny nationell plan för utvecklingen av transportinfrastrukturen. I samband med framtagandet av länstransportplanen genomför många regioner insatser för att möta samhällsutmaningarna och då framför allt klimatförändringen. Det territoriella perspektivet blir framför allt tydligt i samband med utbyggnaden av bredband.

En tredje kategori är samordningsrollen och då framför allt kopplat till utvecklingen av digital kommunikation och digitala tjänster. Regionernas roller i detta sammanhang utgår i stor omfattning från funktionerna bredbandskoordinatör och även i viss mån digitaliseringskoordinatör. Regionerna intar rollen som nätverksaktörer genom dessa funktioner. Samverkan med såväl offentliga som privata aktörer inom och utanför regionens geografi är återkommande insatser i regionernas redovisningar.

Den fjärde kategorin är kollektivtrafiken och inom det området har regionen en tydlig roll både att utarbeta trafikförsörjningsprogram och genom att ha ett övergripande ansvar för kollektivtrafiken. Regionen är således både en kunskapsaktör och samordnare. Ett mindre antal regioner pekar på utmaningarna som kollektivtrafiken har upplevt under året som ett resultat av corona men det framkommer inga tydliga beskrivningar gällande insatser för det framtida arbetet.

Den sista kategorin som vi har identifierat är hållbar transportsektor. En klar majoritet av regionerna redovisar insatser för att minska transportsystemets klimatpåverkan. Regionerna lyfter fram insatser inom alla trafikslag där investeringar genomförs för att minska klimatavtrycket och bidra till ambitionerna i den nationella strategin. Regionerna får inom denna kategori både rollen som samordnare genom att underlätta för olika insatser att realiserar genom att koppla ihop olika finansieringsinstrument med utförare. Dessutom är regionen en kunskapsaktör genom att utveckla ny kunskap som kan bidra till förändrat beteende och utvecklingen av nya tjänster för att minska klimatpåverkan.

Den nationella strategins nya struktur påverkar redovisningen av insatserna. I den tidigare strategin utgjorde utvecklingen av transportsystemet och digital kommunikation delar tillsammans med andra insatser inom ramen för prioriteringen attraktiva miljöer och tillgänglighet. Denna prioritering blev till sin karaktär omfattande och innehöll en mängd olika typer av insatser.

Samtidigt gör vi bedömningen att utvecklingen av transportsystemet och digital kommunikation blev tydligare integrerat i det regionala utvecklingsarbetet jämfört med nu. Tillväxtverket har pekat på betydelsen av att koppla samman transportplaneringen med övrig samhällsplanering för att fler positiva effekter ska uppnås. Regionernas rapportering kan tyda på att denna integration har avstannat i och med att det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet är smalare till sin karaktär och därmed blir mer fristående från andra insatser med koppling till den nationella strategin.

Ytterligare en reflektion vi gör utifrån regionernas åiterrapportering är att insatserna för att uppnå ett hållbart transportsystem är av mindre karaktär. Vi ställer oss därför frågande till om insatserna, som regionerna rapporterar kopplat till denna åiterrapportering, är tillräckliga för att uppnå ambitionerna som finns i den nationella

strategin och då framför allt i beskrivningarna om samhällsutmaningarna. Vi uppfattar att det behövs ett bredare perspektiv inom det regionala utvecklingsarbetet för att möta dessa samhällsutmaningar samtidigt som regionernas åiterrapportering och insatser inom detta strategiska område återfinns i ett smalare sammanhang jämfört med tidigare. Denna utveckling är olycklig. Behovet av att samverka i bredare och nya konstellationer ser vi som angeläget för att omställningen till ett mer hållbart transportsystem ska ske inom uppsatta tidsramar och att digitaliseringens möjligheter och potential ska komma medborgare och företag tillgodo i hela landet. Regionernas redovisningar ger inte stöd för framväxten av några bredare eller nya samverkanskonstellationer mellan parter på olika nivåer och sektorer i samhället.

Sammanfattning – Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

- Alla regioner genomför insatser inom det strategiska området tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet.
- Investeringar i såväl transportinfrastrukturen som bredband är naturliga insatser inom detta strategiska område. Det är genom länstransportplanen och regionala bredbandsstrategier som investeringarna förverkligas.
- Utmaningarna som regionerna redovisar är framför allt kopplade till finansieringsfrågor alternativt att kostnaderna för olika infrastrukturobjekt blir dyrare och det påverkar möjligheten till att nå uppsatta mål inom tillgänglighet.
- Det territoriella perspektivet framkommer tydligast i samband med utbyggnaden av bredband. Inom det området finns det en god förståelse om geografiska skillnader inom regioner vad gäller tillgång till uppkoppling med snabba överföringshastigheter.
- Den nationella strategins nya struktur medför att detta strategiska område i större omfattning upplevs mer fristående jämfört med tidigare. Regionernas redovisningar uppfattas därmed inte bidra till att koppla ihop olika delar inom den regionala utvecklingspolitiken utan i större omfattning att uppnå mål inom transportpolitiken.
- För att ännu bättre kunna uppnå målen i den nationella strategin ser Tillväxtverket ett behov av att i större omfattning koppla samman arbetet inom det strategiska området tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet med andra delar i den nationella strategin.

3 Sammanställning återrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Det här kapitlet beskriver regionernas och länsstyrelsernas återrapporteringar för anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.

Återrapporteringskravet fokuserar på användningen av medel från anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder och hur användningen bidrar till att uppfylla målen i det regionala utvecklingsarbetet.

Regeringen anslår årligen särskilda medel för regionala utvecklingsåtgärder.²⁸³ Medlen kommer från anslaget 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling och kan bland annat användas till att finansiera projektverksamhet, regionala företagsstöd samt stöd till kommersiell service. Medlen fungerar som katalysator som gör att strategiska insatser kan komma till stånd.

Olika regioner har olika mycket anslag 1:1 att tillgå och användningen varierar över åren. Sammantaget innebär det att det är svårt att dra generella slutsatser kring regionernas tillväxtpolitiska arbete, baserat på användningen av anslag 1:1 under ett specifikt år.

Länsstyrelsernas anslag får inte användas för nya projektinsatser utan endast avse utbetalningar med anledning av ekonomiska åtaganden gjorda 2019 och tidigare år samt uppföljning och utvärdering av tidigare beslutade insatser.²⁸⁴ Antalet ärenden hos länsstyrelserna har minskat utifrån den minskade tilldelningen av anslaget till länsstyrelserna sedan år 2020. Något som precis som i förra årets rapport avspeglar sig i redovisningarna från länsstyrelserna.

Regionernas verksamhet beskrivs också i Tillväxtverkets rapport om uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service.²⁸⁵

Samtliga regioner och länsstyrelser har inkommit med sina återrapporteringar. Utformningen av återrapporteringskravet för regionerna respektive länsstyrelserna skiljer sig i vissa delar åt.

Regionerna ska:²⁸⁶

- Beskriva hur regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service, om det finns en fastställd strategi för fördelning eller prioriteringsordning samt om den är politiskt antagen och hur hållbarhetsaspekterna integrerats. Regionerna erbjuds även redovisa hur arbetet bidrar till Agenda 2030.
- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen för den regionala utvecklingspolitiken.
- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.
- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.

²⁸³ Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030.

²⁸⁴ Se regleringsbrev 2021 för anslag 1:1.

²⁸⁵ Tillväxtverket. *Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service*, 2022.

²⁸⁶ Se Tillväxtverkets mall för återrapportering av villkorsbeslut 2021.

- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen (Interreg).
- Beskriva hur anslaget används i relation till strukturfondsmedel respektive annan finansiering av det regionala utvecklingsarbetet, till exempel egna medel.
- Beskriva på vilket sätt olika territoriella perspektiv har beaktats och påverkat fördelningen av anslaget inom länet.

Länsstyrelserna ska:²⁸⁷

Redovisa hur myndighetens tilldelning av medel från anslaget 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder under utgiftsområde 19 Regional utveckling har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen. Av redovisningen ska framgå hur hänsyn tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet.

Nedan följer en sammanställning av regionernas och länsstyrelsernas redovisningar. För mer detaljerad information om regionernas redovisningar, se bilaga 5 Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder.

3.1 Fördelning av 1:1-anslaget mellan insatser

Det är inte alla regioner som i detalj anger hur de har fördelat medlen, men det framgår att 14 regioner²⁸⁸ använt merparten av sitt anslag till projektstöd. Några av dessa anger att pandemin varit orsaken till detta utifrån de särskilda behov som uppstått hos näringslivet. Även de regioner som avsatt merparten av anslaget till företagsstöd anger pandemin som motiv.

Gävleborg och Halland är de två regioner som fördelat anslaget ungefär likadant mellan projekt- och företagsstöd.

16 regioner²⁸⁹ har tydligt angett hur deras olika insatser utgår ifrån Agenda 2030 och de tre dimensionerna i begreppet hållbarhet. Resterande fem regioner²⁹⁰ redovisar insatser som utgår ifrån hållbarhetsaspekterna.

Västmanland nämner varken hållbarhet eller Agenda 2030 explicit men redovisar däremot flera insatser som visar på att de arbetar med omställning och förnyelse i näringslivet.

Västra Götaland anger inte heller begreppen *hållbarhet* eller *Agenda 2030* utan redovisar fyra åtgärdsprogram kopplat till den regionala utvecklingsstrategin och som tydligt utgår ifrån hållbarhetsaspekterna.

²⁸⁷ Se åiterrapporteringskrav i regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende länsstyrelserna under rubrik C. Främjande av länets utveckling, punkt 2.

²⁸⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁸⁹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

²⁹⁰ Dalarna, Skåne, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

Sju regioner²⁹¹ refererar till pågående regeringsuppdrag *Vägar till hållbar regional utveckling*²⁹² och insatser för hållbarhet som utförs där.

Västernorrland skriver att det fortfarande är förenat med utmaningar att möta upp alla nya uppdrag och bygga långsiktig, strategisk kapacitet. De arbetar därför inom ramen för *Vägar till hållbar regional utveckling* med både intern verksamhetsutveckling och stärkt kommunikation för att synliggöra anslaget syfte och skynda på omställning för hållbar utveckling.

3.2 Strategi för fördelning eller prioriteringsordning

13 regioner²⁹³ svarar att de har en prioriteringsordning och åtta regioner²⁹⁴ svarar att någon sådan inte finns.

Kalmar och Stockholm skriver att även om det inte finns någon specifik finansieringsstrategi utgår prioriteringen av insatser från politiska inriktningsbeslut.

Det omvända gäller för Halland och Jämtland Härjedalen som anger att de har finansieringsstrategier/planer men att de inte är politiskt beslutade. Alla andra regioner²⁹⁵ som har planer har angett att de är politiskt beslutade.

Av de som anger att de har en strategi är det i sammanhanget särskilt värt att nämna den samverkan som stärkts mellan Värmland, Norrbotten, Västerbotten och Gotland. De har inom ramen för *Vägar till hållbar regional utveckling* utvecklat ett samarbete kring hållbar finansiering. Särskilt vad gäller ett digitalt verktyg som Värmland håller på att ta fram. Verktuget börjar närma sig en prototyp och test för utvärdering som de övriga regionerna kommer att delta i.

Västerbotten skriver att genomförandet av deras *Agenda för hållbar regional finansiering* har påbörjats under året. Arbetet inrymmer bland annat kompetenshöjning inom hållbarhet och Agenda 2030 för företagsstöds- och projektstrategier kopplade till de egna processerna.

Blekinge anger att de precis som tidigare haft en flexibel hållning och att det under året som märkts av pandemin har varit fördelaktigt. Gävleborg är den enda region som uttryckligen säger att de inte haft något särskilt mål för hur anslaget ska fördelas/prioriteras.

3.3 Anslaget bidrag till regionala utvecklingspolitikens mål

Alla regioner utom tre²⁹⁶ regioner svarar på frågan.

Kronoberg redovisar att för varje sökt insats måste det finnas en relation till mål och prioriteringar i deras regionala utvecklingsstrategi. De i sin tur ryms inom de fyra

²⁹¹ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Sörmland, Värmland, Västernorrland.

²⁹² Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

²⁹³ Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹⁴ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västmanland.

²⁹⁵ Dalarna, Gotland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹⁶ Dalarna, Stockholm, Uppsala.

strategiska områdena i den nationella strategin. Ett uttalat formellt krav är att projekt ska ligga i linje med och bidra till att uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin och *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*. Med andra ord – medel beviljas inte till insatser som inte bidrar till uppsatta regionala och nationella mål. Tilläggas kan dock att arbetet med att synliggöra den nya nationella strategin bara nyligen påbörjats. Hos många av aktörerna i regionen får den anses vara ganska okänd än så länge skriver Kronoberg.

Västerbotten anger att de genom att arbeta systematiskt med projektportföljen säkerställer en mix där insatser kompletterar varandra, med synergier mellan insatser och att det inte finns "vita fläckar" där det saknas insatser.

Östergötland skriver att ett mycket tydligt mervärde med anslag 1:1 är att det skapar förutsättningar för flera aktörer att arbeta i samverkan regionalt och storregionalt. Möjligheterna att arbeta mer storskaligt leder i sin tur till att insatserna ger större och mer långsiktiga effekter och potentialen att åstadkomma strukturförändringar ökar. Vidare skriver de att politiskt antagna riktlinjer hjälper dem att styra mot regionala utvecklingspolitikens mål.

3.4 Anslaget bidrag till måluppfyllelse i regionala utvecklingsstrategier

Alla regioner har angett att anslaget bidrar till måluppfyllelse i den regionala utvecklingsstrategin. Blekinge och Gävleborg ger tydliga och koncisa svar hur anslaget bidragit till måluppfyllelse i den regionala utvecklingsstrategin. I Blekinge genom

- att ge förutsättningarna att kunna växla upp medlen i hög utsträckning från andra finansiärer för att skapa en grund för utveckling, tillväxt och sysselsättning
- att stödja långsiktiga regionala utvecklingsprocesser inom exempelvis kompetensförsörjning, utveckling av hållbara transportsystem, bredband, digitalisering och innovation
- att driva långsiktiga strategiska satsningar

Halland skriver att genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin inom de områden som berör regional utveckling, sker huvudsakligen inom ramen för deras tillväxtstrategi. Den i sin tur pekar ut tre mål som är *hög attraktivitet, stark konkurrenskraft* och *fler i arbete*. Anslaget har fördelats framför allt till *stark konkurrenskraft* och *fler i arbete*.

Västra Götaland berättar om de fyra program de antagit kopplat till deras nya regionala utvecklingsstrategi. Programmen styr regionens prioriteringar inom vissa styrkeområden och omfattar utvecklingsinsatser som bygger på samverkan för att lösa aktuella samhällsutmaningar. Det skapar möjlighet för en hållbar regional utveckling. Därigenom finns en struktur för hur 1:1-medlen bidrar till målen i strategin.

Örebro skriver att anslaget har använts för att medfinansiera projekt som ligger i linje med prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin.

Åtta länsstyrelser²⁹⁷ anger att myndighetens tilldelning av medel från anslag 1:1 har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin. Länsstyrelsernas bidrag till

²⁹⁷ Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

målen i den regionala utvecklingsstrategin sker framför allt genom de projekt som tidigare år har beviljats medel från 1:1-anslaget och som fortfarande pågår. 17 länsstyrelser²⁹⁸ nämner också att länsstyrelsen inte har kunnat använda anslag 1:1 till nya insatser under året.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har under året betalat ut medel till det enda kvarvarande projektet *Integration 2.0*. Projektet har bidragit till ett länsöverskridande arbete om att vidareutveckla det regionala samarbetet inom partnerskapet *Integration Gävleborg*. Syftet är att underlätta och påskynda lågutbildade nyanländas integration och etablering.

Länsstyrelsen i Örebro län skriver att de få projekt som fortfarande pågår och fått medel utbetalade under 2021 är inriktade mot miljö och klimat, besöksnäring, sociala innovationer eller länets arbete med livsmedelsstrategin. Projekten förstärker övriga insatser inom myndighetens ordinarie verksamhetsområden.

Alla länsstyrelser beskriver också att måluppfyllelse sker genom aktiv samverkan med viktiga aktörer och genom deltagande i aktuella partnerskap. Samtliga länsstyrelser skriver med olika tydlighet att de samverkar med regionen och andra aktörer i länet och att denna samverkan bidrar till den regionala utvecklingen.²⁹⁹

Ett exempel på detta kommer från Länsstyrelsen i Jönköpings län. De beskriver att ”redovisade insatser i form av regional samverkan inom flertalet områden bedöms ha en positiv inverkan på länets tillväxt utifrån ett hållbarhetsperspektiv och att insatserna har ökat förutsättningarna för att leva, verka och bo i Jönköpings län”.

3.5 Anslagets bidrag till måluppfyllelse i regionala strukturfondsprogram

Även här har samtliga regioner redogjort för hur anslaget bidrar till måluppfyllelsen i de regionala strukturfondsprogrammen.

Jämtland Härjedalen, Kalmar och Norrbotten uttrycker att 1:1-anslaget är helt avgörande för att kunna medfinansiera insatser i strukturfonderna, bland annat Europeiska regionala utvecklingsfonden (Regionalfonden), och därmed åstadkomma regional utveckling.

Östergötland är inne på samma linje och menar att det finns en god överensstämmelse mellan målen i Regionalfonden och deras regionala utvecklingsstrategi. Regionen medfinansierar i stor utsträckning projekt med finansiering från Regionalfonden och Europeiska socialfonden i Östra Mellansverige. Östra Mellansverige är gemensamt NUTS 2-område tillsammans med Västmanland, Sörmland, Uppsala och Örebro. Östergötland skriver att samarbetet inom NUTS 2-området utgör en värdefull grund för gemensamma projektsatsningar.

Västerbotten beskriver också betydelsen av att anslaget kan medfinansiera insatser i strukturfonderna. De beklagar att de inte kunnat medfinansiera projektfinansiering i samma utsträckning som tidigare då 2021 varit ett ”mellan-år”, en programperiod är på väg att avslutas och den nya har ännu inte startat.

²⁹⁸ Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁹⁹ Se vidare i avsnitt 4.1 Samverkan med länsstyrelsen.

Sex länsstyrelser³⁰⁰ skriver att myndighetens tilldelning av medel från anslag 1:1 har bidragit till att nå målen i de regionala strukturfondsprogrammen.

Länsstyrelsen i Värmlands län har bidragit till målen i det regionala strukturfondsprogrammet genom de projekt som tidigare år har beviljats medel från 1:1-anslaget och som fortfarande pågår. Ett exempel på projekt som bidrar till målen är projektet *Digital Well Arena (DWA)*. Projektet är ett tioårigt Vinnväxtinitiativ inom digitala hälsoområdet i Värmland.

Länsstyrelsen i Örebro län redovisar att projekt finansierade genom 1:1-medlen bidrar till arbetet i livsmedelsstrategin för att öka kunskapen om lokal mat så att mer lokalproducerade livsmedel når marknaden. För strukturfondsprogrammet har projektet relevans för i huvudsak effektmålet om ökad tillväxt i regionens små och medelstora företag.

Mer specifik information om hur tilldelningen av medel har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet saknas från övriga 15 länsstyrelser.³⁰¹ Länsstyrelsernas redovisningar består i stället främst av en beskrivning av i vilka forum och sammanhang som länsstyrelserna medverkat. Till exempel deltagande i strukturfondspartnerskap, och att detta i sig bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet. Ett exempel från Länsstyrelsen i Dalarnas län på detta är:

Länsstyrelsen har i nära samarbete med regioner och Tillväxtverket deltagit i programmeringen av både Norra Mellansveriges program och Interreg Sverige-Norge. Länsstyrelsens kompetens och erfarenheter inom energi- och klimatområdet har tydligt bidragit till ändamålsenliga program.

3.6 Anslagets bidrag till måluppfyllelse i territoriella samarbetsprogram (Interreg)

16 regioner³⁰² har angett att de avsatt finansiering till måluppfyllelsen i territoriella samarbetsprogram. Skåne och Östergötland ger indirekta svar som är öppna för tolkning. Fem regioner³⁰³ har inte svarat.

Kalmar skriver att antalet projekt har minskat. Skälen har dels varit slutskederna i programmen, dels pandemin som påverkat kontakten mellan inblandade aktörer från andra länder. Även Norrbotten och Västerbotten återger likalydande information; att då programmen är inne i slutfas har färre eller inga utlysningar genomförts i "deras" interregionala EU-program.

Kronoberg skriver att det i innevarande programperiod varit en resursfråga men att det inför kommande period finns en ambition att bli delaktiga med anslaget som medfinansiering.

³⁰⁰ Skåne, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

³⁰¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Västra Götaland.

³⁰² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁰³ Gotland, Halland, Jönköping, Kronoberg, Sörmland.

Västernorrland återger att de har för avsikt att utveckla deltagandet i de territoriella programmen i kommande programperiod. Det är få sökande och de ska därför inför kommande programperiod satsa ytterligare på informationsinsatser.

Uppsala belyser en annan aspekt av Interreg-programmen och det är att merparten av deras insatser där utförs av aktörer med huvudsäte inom Uppsala kommun. De framhåller att detta till trots är merparten av insatserna av regional betydelse och tillför ett regionalt mervärde. Det är inte var projekten är initierade utan var de gör mest effekt som har mest betydelse skriver Uppsala.

Fyra länsstyrelser³⁰⁴ skriver att myndighetens tilldelning av medel från anslag 1:1 har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen. Länsstyrelsernas bidrag till målen i de territoriella samarbetsprogrammen sker framför allt genom de projekt som tidigare år har beviljats medel från 1:1-anslaget och som fortfarande pågår.

Ett exempel kommer från Länsstyrelsen i Värmlands län som sedan hösten 2018 leder Interreg Nordsjöprojektet *CUPIDO – Cultural Power: Inspire to develop rural areas*. Målet är att utveckla nya affärsmöjligheter inom kultur- och kulturarvssektorn i Nordsjöområdet. Projektet är ett samarbete mellan 16 partners från sju länder för att stärka ekonomi, konkurrenskraft och social sammanhållning i landsbygdssamhällen.

Mer specifik information saknas från övriga länsstyrelser.³⁰⁵

3.7 Användning av anslaget i relation till andra medel

Alla regioner utom tre³⁰⁶ svarar på frågan hur anslag 1:1 används i relation till andra medel.

Dalarna skriver att den regionala utvecklingsnämnden inte har verksamhetsmedel i den omfattningen att de går att använda som medfinansiering i projekt, eller som stöd till externa projektaktörer. De använder i huvudsak anslag 1:1 för att medfinansiera strukturfondsinsatser.

Gotland anger att anslaget är avgörande för medfinansiering av projekt inom strukturfondsprogrammet Småland och Öarna. Utan dessa medel skulle en stor andel av gotländska utvecklingsaktörer inte haft möjlighet att genomföra utvecklingsinsatser.

Jämtland Härjedalen skriver att tillgången till eget utvecklingskapital är mycket begränsad både hos regionförvaltningen och hos länets kommuner. Därför är 1:1-anslaget och EU:s struktur- och investeringsfonder avgörande för genomförandet av utvecklingsinsatser. En stor andel av projekt med stöd från Regionalfonden Mellersta Norrland samfinansieras med 1:1-anslag.

Skåne skriver att 1:1-anslaget framför allt används till utvecklingsinriktade projekt med syfte att gynna näringslivet. Eftersom 1:1-anslaget är begränsat kompletterar regionen pengarna med egna medel. Samma situation finns i Västra Götaland, det vill säga att de egna regionala resurserna överstiger 1:1-anslaget.

³⁰⁴ Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Östergötland.

³⁰⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁰⁶ Stockholm, Sörmland, Uppsala.

3.8 Territoriella perspektiv

Samtliga regioner utom fyra³⁰⁷ svarar på frågan på vilket sätt territoriella perspektiv har beaktats och påverkat fördelningen av anslag 1:1.

Kalmar skriver att särskild hänsyn tas i beredningen av nya ansökningar till de utmaningar som kan finnas i olika delar av länet. I ett pågående metodutvecklingsprojekt i Högsby kommun är fokus att identifiera de särskilda utmaningar som kan finnas i att ta del av andra pågående insatser i en liten kommun med små egna resurser. I arbetet konstateras att stödsystemet måste hänga ihop för olika områden och att det behöver säkerställas att insatser och erbjudanden når ut på rätt sätt och kan tas om hand i respektive kommun på ett bra sätt. Under åren med pandemin finns flera konkreta exempel på en djupare samverkan mellan länets kommuner som ofta varit till stor nytta för både de större kommunerna och inte minst de mindre.

I Västerbotten beviljar de stöd till sådant som genomförs i enlighet med den regionala utvecklingsstrategin och som tar avstamp i regionens olika territoriella förutsättningar och möjligheter samt lyfter vikten av samverkan och samhandling. De nämner särskilt aspekten *sammanhållande region* och att projekten ska ta avstamp i lokala och regionala förutsättningar samt vara förankrade hos medverkande aktörer och hos målgruppen. Därutöver ska samverkan inom och utanför länet vara centralt där det är relevant. På det här sättet säkerställs att anslaget möter behoven i länet och att gemensamma lösningar prioriteras.

Västmanland skriver att det territoriella perspektivet ibland skapar problem. Det förekommer nya företag med idéer inom IT där deras datorprogram ska bli den produkt de säljer. Det är dock vanligt att dessa inte har något fast driftställe. Det är oklart vilket område som främjas om företaget exempelvis har flera aktiva ägare som bor i olika kommuner i landet även utanför Västmanland. Det förekommer att ansökningar från företag av det skälet avvisas även om deras idéer är bra.

Tre länsstyrelser³⁰⁸ redovisar hur hänsyn har tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet.

Länsstyrelsen i Kalmars län redovisar att projektet *Pilot för servicepunkter* tar hänsyn till olika lokala förutsättningar. De butiker som berörs är några av de minsta i länet och prioriterade i regionens regionala serviceprogram.

Länsstyrelsen i Stockholms län har arbetat med att tillhandahålla en partsneutral arena för alla de parter och ämnesområden som berör regional utveckling i skärgården. Under året har dialog, initiativ och beslut fattats kring exempelvis ämnen som besöksnäring, digitalisering, hållbart fiske, transporter och kollektivtrafik på vatten.

Mer specifik information saknas från övriga 18 länsstyrelser.³⁰⁹

³⁰⁷ Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland.

³⁰⁸ Kalmar, Kronoberg, Stockholm.

³⁰⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

3.9 Sammanfattande analys

Det är tydligt att 2021 var ett år då pandemin gjorde avtryck. Oavsett om regionerna valt att lägga merparten av anslaget till företagsstöd eller projektstöd har det bakomliggande motivet och skälet varit pandemin.

Det är också tydligt att det pågående regeringsuppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling* bidragit till att utveckla hållbara finansieringsverktyg och beslutsmodeller.

Även om inte alla regioner har en särskilt antagen finansieringsstrategi eller motsvarande är det politiska beslut som ligger till grund för hur anslag 1:1 ska fördelas.

I årets mall finns en ny fråga med; den om hur anslaget bidrar till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Även om svaren är olika formulerade, framgår det att regionerna bidrar direkt eller indirekt till måluppfyllelsen av den regionala utvecklingspolitiken.

Det skiljer sig lite åt vilken betydelse anslaget haft för medfinansiering av regionala strukturfondinsatser och Interreg (territoriella samarbetsprogram). Betydligt fler regioner lyfter fram betydelsen av de regionala programmen jämfört med Interreg. Att Interreg fortfarande inte prioriteras lika högt som de regionala programmen beror på flera faktorer, exempelvis att det upplevs mer komplicerat. Men att pandemin har spelat roll och att programperioden närmar sig sitt slut är faktorer som har betydelse. Det står klart då vi tagit del av regionernas svar.

Åtta länsstyrelser anger att myndighetens tilldelning av medel från anslag 1:1 har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin. Länsstyrelsernas bidrag till målen i den regionala utvecklingsstrategin sker genom de projekt som tidigare år har beviljats medel från 1:1-anslaget och som fortfarande pågår. Det är tydligt att avsaknaden av nya utvecklingsmedel har begränsat länsstyrelsernas möjligheter till en bred medverkan i det regionala utvecklingsarbetet.

Av redovisningarna, från de länsstyrelser som har besvarat frågan, framgår att myndighetens tilldelning av medel från anslag 1:1 har bidragit till att nå målen i de regionala strukturfondsprogrammen.

Länsstyrelserna redovisar också i förekommande fall att myndighetens tilldelning av medel från anslag 1:1 har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen. Länsstyrelsernas bidrag till målen i de territoriella samarbetsprogrammen sker även här främst genom de projekt som tidigare år har beviljats medel från 1:1-anslaget och som fortfarande pågår.

Vad gäller användningen av anslaget i relation till andra medel finns det en tydlig diskrepans mellan resursstarka och resurssvaga regioner. I regioner där tillgången till eget utvecklingskapital i form av skatteintäkter är begränsat är anslaget helt avgörande för att kunna initiera utvecklingsinsatser.

Slutligen vad gäller den territoriella fördelningen av anslaget ser det olika ut. Regionerna värderar olika vad gäller att "nå ut till hela regionen" eller att satsa på bästa projektinitiativen. Till exempel betonar Västerbotten aspekten av att det i en sammanhållande region tas särskild hänsyn till utmaningar som finns i olika delar av länet. Medan Uppsala skriver att det inte är var projekten initieras som är det viktiga utan var de har mest effekt som är det betydelsefulla.

Sammanfattning – Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

- Mest medel av anslaget fördelas till projektverksamhet.
- Det finns hos en majoritet av regionerna någon form av strategi för fördelning eller prioriteringsordning av anslaget.
- Anslaget bidrar till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.
- Anslaget bidrar till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.
- Anslaget bidrar till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.
- Anslaget används som en hävstångseffekt för att växla upp annan finansiering av det regionala utvecklingsarbetet.
- Olika hänsyn tas till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet vid beviljande av medel till olika projekt och initiativ.
- Länsstyrelsernas bidrag till målen i den regionala utvecklingsstrategin, i de regionala strukturfondsprogrammen och i de territoriella samarbetsprogrammen sker i huvudsak genom de projekt som tidigare år har beviljats medel från 1:1-anslaget och som fortfarande pågår.

4 Sammanställning åiterrapportering 3 – Samverkan med andra aktörer

Åiterrapportering 3 i regionernas villkorsbeslut fokuserar på samverkan med länsstyrelser, andra statliga myndigheter, kommuner samt samråd med organisationer och näringsliv. Länsstyrelserna har ett liknande åiterrapporteringskrav i sitt regleringsbrev där de ska redovisa samverkan med regionerna. Denna åiterrapportering gäller både regionernas redovisningar och länsstyrelsernas årsredovisningar.

Instruktionen för åiterrapporteringen består av att kortfattat:

- beskriva inom vilka områden eller processer samverkan har skett
- bedöma och motivera hur samverkan har fungerat under året, inklusive eventuella utmaningar och framgångsfaktorer
- beskriva hur samverkan har bidragit till en hållbar regional utveckling

Samtliga regioner rapporterar om samverkan med länsstyrelser, andra statliga myndigheter, kommuner samt samråd med organisationer och näringsliv. Samtliga länsstyrelser rapporterar om samverkan med regioner. Rapporteringarna från både regionerna och länsstyrelserna varierar i omfattning och beskrivningar. Med anledning av rapporternas variationer har Tillväxtverket, där det varit möjligt, försökt göra en kategorisering utifrån beskrivningarna.

4.1 Samverkan med länsstyrelsen

Både regionerna och länsstyrelserna beskriver att samverkan i stort fungerar väl. Blekinge och Kronoberg nämner båda att samverkan underlättas av att de är små län. Kronoberg skriver att det finns en historik av bra samverkan. Där det finns beröringspunkter använder de gemensamt personella och ekonomiska resurser på bästa sätt.

Västernorrland menar att en framgångsfaktor är en ömsesidig tillit och ett samförstånd att de har ett gemensamt uppdrag för länets utveckling. Även Länsstyrelsen i Västernorrlands län skriver detta.

Östergötland skriver att en framgångsfaktor för samverkan är att lämna den mer svårångade målnivån (som hållbarhet och folkhälsa) och i stället hitta mer konkreta frågor, där roller och ansvar kan tydliggöras för att hitta synergier och undvika dubbelarbete.

Otydliga roller och regelverk är det som framför allt anges som en utmaning i samverkan med länsstyrelser. Stockholm lyfter att det har tagit tid att hitta roller och samverkansformer sedan regionen tog över utvecklingsansvaret. En särskild utmaning är rollfördelningen när det kommer otydliga direktiv i uppdrag från regeringen inom områden där både regionen och länsstyrelsen har starka roller men olika uppgifter, exempelvis klimatrelaterade frågor och kraftförsörjning. Även Västerbotten menar att det fortsatt är diffusa gränsdragningar mellan uppdrag. Det behövs tydligare formulering av uppdrag och särskilda roller när uppdrag ligger nära varandra i sakinhåll. Västernorrland skriver att utmaningar uppstår när ansvarsfördelningen gentemot andra aktörer kan upplevas som otydlig.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län tar också upp utmaningen med när ansvarsfördelningen gentemot andra aktörer upplevs som otydlig, men skriver att de över tid ser en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan regionen och länsstyrelsen. Länsstyrelsen i Västra Götalands län menar att samverkan leder till att relationerna stärks

men tydliggör också luckor som behöver fyllas. En del av utmaningarna ligger i att det finns en otydlighet i förväntningar och syn på ansvar. Länsstyrelsen i Blekinge län skriver att det är viktigt att länsstyrelsernas medverkan blir obligatorisk i de olika uppdragen som regeringen ger regionerna och Tillväxtverket inom regionalt utvecklingsarbete.

Samverkan sker i flera regioner genom formaliserade strukturer, i form av mer generella, regionala samverkansgrupper eller genom gemensamma råd för olika samverkansområden. Det finns avsiktsförklaringar eller överenskommelser om samverkan mellan regionen och länsstyrelsen inom flera län. Jönköping skriver att då det regionala utvecklingsuppdraget tangerar flera av länsstyrelsens uppdrag behövs arbetsätt och processer för att samverkan ska utvecklas. I länsstyrelsernas årsredovisningar är det fokus på samverkan på ledningsnivå med regionerna som beskrivs.

4.1.1 Samverkansområden

På ett övergripande plan är det fokus på miljö- och klimatområdet, som 17 regioner³¹⁰ nämner. Örebro skriver att deras gemensamma energi- och klimatprogram utgör en bra grund för gemensamt arbete i omställningen. En tydlig målbild gör det enklare att arbeta tillsammans för samma mål.

Både regioner och länsstyrelser rapporterar om att samverkan sker kring olika strategier. 16 regioner³¹¹ nämner livsmedelsstrategin, 11 regioner³¹² nämner skogsstrategin och nio regioner³¹³ nämner regionala utvecklingsstrategin.

15 regioner³¹⁴ nämner samverkan kopplat till genomförandet av EU:s strukturfonder. Det handlar både om strukturfondspartnerskapet i nuvarande programperiod samt framtagande av nya program.

Med anledning av pandemin har samverkan med länsstyrelsen varit fortsatt högst aktuell under året. Dock är det inte riktigt samma fokus på detta i rapporteringen som förra året. 12 regioner³¹⁵ nämner att samverkan på något sätt skett kring pandemin, vilket kan jämföras med förra årets rapportering då samtliga regioner skrev om det. Blekinge skriver att samma gruppering som fanns för krishantering finns kvar men i nytt format och där inriktningen är mot innovation, näringsliv och kompetensförsörjning. Kalmar nämner intensivt samarbete på områden som drabbats extra hårt av pandemin, som besöksnäring och akut hantering av restriktioner, men även samverkan kring utveckling av hållbar besöksnäring på sikt.

³¹⁰ Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³¹¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³¹² Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland.

³¹³ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Östergötland.

³¹⁴ Blekinge, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västerbotten.

³¹⁵ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

I länsstyrelsernas årsredovisningar är dock hantering av pandemin i stort fokus. Samtliga länsstyrelser redovisar samverkan med regionerna men det går inte alltid att utläsa om det främst är inom vårdrelaterade frågor eller även regionala utvecklingsfrågor. Länsstyrelsen i Östergötlands län skriver att pandemin har ökat fokus på samverkan med aktörer inom näringslivsfrågor och regionala tillväxtfrågor vilket har inneburit ett behov av fler möten och en kontinuerlig dialog. Det har överlag bidragit till stärkt samverkan i länet på ett positivt sätt.

4.1.2 Strategiska områden i nationella strategin

Samverkan förefaller ske inom samtliga strategiska områden i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*, dock i olika utsträckning.

18 regioner³¹⁶ redovisar samverkan med länsstyrelser inom likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet. Fokus är kulturmiljö, kulturarv, naturvård samt besöksnäring och destinationsutveckling. Samverkan sker också inom folkhälsa och friluftsliv, där utveckling av leder är ett återkommande exempel. I mindre utsträckning nämns kommersiell service och regionala serviceprogram.

Åtta regioner³¹⁷ redovisar samverkan med länsstyrelser inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet. Det handlar framför allt om att länsstyrelsen ingår i någon form av regionalt råd eller bidragit till regionala handlingsplaner på området.

14 regioner³¹⁸ redovisar samverkan med länsstyrelser inom innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet. Fokus har varit på att stötta näringslivet att hantera negativa effekter av pandemin, samt samverkan för bättre näringslivsklimat, omställning hos företag och regionala innovationsstrategier.

Utöver detta nämns samverkan kring finansiering som företagsstöd inom landsbygdsprogrammet samt regionala projekt- och företagsstöd.

14 regioner³¹⁹ redovisar samverkan med länsstyrelser inom tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystem. Samverkan sker framför allt inom bredbandsutbyggnad, bredbandsstöd i landsbygdsprogrammet och det nationella bredbandsstödet. Utöver detta nämns framtagande och genomförande av regionala transportplaner.

4.1.3 Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling

Regionerna svarar på frågan om hur samverkan med länsstyrelser har bidragit till en hållbar regional utveckling. Här ges några exempel.

³¹⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³¹⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jönköping, Stockholm, Uppsala, Värmland, Örebro.

³¹⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

³¹⁹ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Arbetet inom uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*³²⁰ nämns av fyra regioner³²¹. Kronoberg skriver att inom projektet sker samverkan med länsstyrelsen inom flera insatsområden. De har tagit fram en plan för samverkan kring hållbarhet och genomfört en rad aktiviteter. Under 2021 har fokus legat dels på att stärka det regionala ledarskapet för länets hållbara utveckling, dels på framtagande av en hållbarhetsanalys av den regionala utvecklingsstrategin. Norrbotten har inom projektet gjort en hållbarhetsintegrering av regionalfondsprogrammet och Interreg Aurora, där avstämningar gjorts med sakkunnig i Agenda 2030 på länsstyrelsen.

Västernorrland skriver att arbetet med Agenda 2030 som helhet uppfattas ofta som svårt och behöver konkretiseras. Här upplevs ett fortsatt gemensamt utvecklingsarbete som positivt från båda organisationerna. Länsstyrelsernas sakkunniga inom social och miljömässig hållbarhet för dialog med regionens sakkunniga strateger.

Utöver den hållbarhetsintegrering som sker i olika områden och processer ingår regionen och länsstyrelsen i Skåne i ett regionalt Agenda 2030-nätverk som syftar till kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Gotland menar att en god samverkan med länsstyrelsen är en förutsättning för en hållbar utveckling, särskilt där ansvarsområden är överlappande.

4.2 Samverkan med andra statliga myndigheter

Samtliga regioner redovisar samverkan med andra statliga myndigheter. Samverkan sker både i mer strategiska processer och i enskilda projekt. Det kan också handla om att ingå i samma nätverk eller någon form av samverkansråd. Ibland förekommer mer formella samverkansavtal.

Ett intressant exempel på hur samverkan kan struktureras är Västra Götaland som under 2021 har börjat arbeta med tvärsektoriella kraftsamlingar för att stärka genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. En kraftsamling innebär att extra fokus läggs på stärkt samverkan och samordnat utvecklingsarbete inom området. Bland annat flera statliga myndigheter ingår i arbetet med de fyra prioriteringarna cirkulära affärsmodeller, digitalisering, elektrifiering och fullfölja studier.

Samverkan beskrivs fungera väl i de flesta fall. Det är en bred spridning på vilka myndigheter som regionerna anger att de samverkar med. Men några myndigheter sticker ut genom att flera nämner dem. Nedan beskrivs samverkan med några av de myndigheter som är mest frekvent angivna, samt eventuella utmaningar och framgångsfaktorer som lyfts i samverkan med dessa.

Tillväxtverket är den enda myndighet som samtliga regioner uppger att de samverkar med. Tillväxtverkets roll inom det regionala utvecklingsarbetet beskrivs som värdefullt. Det handlar om samverkan inom kommersiell service, kompetensförsörjning, besöksnäring, smart specialisering och framtagande av nya program för Regionalfonden 2021–2027.

³²⁰ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

³²¹ Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Värmland.

19 regioner³²² nämner Trafikverket. Det handlar framför allt om samverkan kring framtagande av regionala transportplaner. Jönköping beskriver att samverkan utvecklats positivt under året och en ömsesidig samsyn gjort att de tillsammans klarat av en stor arbetsbörda i flera kritiska processer. Även Kalmar beskriver att samverkan med Trafikverket fungerat väl och där framgångsfaktorn är en förståelse för varandras roller.

17 regioner³²³ nämner samverkan med Arbetsförmedlingen inom kompetensförsörjningsområdet. Arbetsförmedlingens omorganisation och förändrade förutsättningar nämns som en utmaning för samverkan. Kalmar menar att denna utveckling inte bidrar till hållbar regional utveckling utan river ner kommunala utbildningsstrukturer där i stället samverkan och gemensam utveckling behövs. Örebro skriver att Arbetsförmedlingens reformering har stor påverkan på samverkan både lokalt och regionalt. De tidigare upparbetade kontakterna och gemensamma arbetssätt regionalt har till stor del upphört eller förändrats.

Västerbotten beskriver projektet *RELOCATE* som handlar om att möta det ökande behovet av kompetens i Skellefteå och hela Västerbotten. En stor utmaning i projektet är Arbetsförmedlingens förändrade uppdrag de senaste åren. Omfattande tid har lagts på att hitta alternativa samarbetspartner för att komma i kontakt med målgruppen. Kommunernas arbetsmarknadsavdelningar i Stockholms stad och Malmö stad har blivit centrala parter i arbetet. Dalarna går lite mot strömmen och beskriver att samverkan med Arbetsförmedlingen förstärkts och utvecklats positivt under året. De har tagit fram en överenskommelse för strukturerat samarbete kring kompetensförsörjning i regionen.

16 regioner³²⁴ redovisar samverkan med universitet och högskolor inom olika områden som kompetensförsörjning, näringslivsfrågor, innovation och hållbar utveckling. Ett exempel är Uppsala som har löpande dialog och samverkan med länets två lärosäten, Uppsala universitet och Sveriges lantbruksuniversitet, kring gemensamma satsningar som syftar till att använda den akademiska kunskapen som inspiration och råvara för innovation och utveckling i näringslivet. Gävleborg har under året slutit en överenskommelse om strategiskt partnerskap med Högskolan i Gävle. Syftet är att genom samverkan, kunskapsutveckling och innovation bidra till lösningar på samhällsutmaningar och en hållbar utveckling av länet.

13 regioner³²⁵ nämner samverkan med Vinnova. Örebro redovisar att samverkan och dialog skett med Vinnova i arbetet med att utveckla gemensamma och överregionala satsningar för att stärka innovationssystemet i Östra Mellansverige, med smart specialisering som utgångspunkt.

³²² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³²³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³²⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

³²⁵ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

11 regioner³²⁶ nämner Post- och telestyrelsen (PTS). Samverkan beskrivs som väletablerad sedan uppdraget om bredbandskoordinatorer kom för ett antal år sedan. Jönköping påpekar dock att det finns utvecklingspotential då det vid flera tillfällen uppstått formella hinder att dela uppgifter från PTS med regionerna. Det har gjort att data behövs samlas in i dubbel uppsättning. Även Stockholm är inne på samma spår då de menar att det skulle vara positivt om det gick att ta del av heltäckande data för länet samt att det tydliggörs vilka variabler som kan begäras ut. De analyser PTS har skulle hjälpa regionen att genomföra fler konkreta insatser för att främja utbyggnaden av bredband. Även Örebro tar upp utmaningen för regionen att få tillgång till relevant data från PTS.

10 regioner³²⁷ nämner Energimyndigheten. Gotland skriver om samverkan kring Energimyndighetens uppdrag att möjliggöra att Gotland blir en pilot för ett hållbart energisystem. De kommenterar att detta uppdrag kanske inte genomförts på ett helt ändamålsenligt sätt, utan behövt vara tydligare i styrning och finansiering. Halland nämner att Energimyndigheten är en samverkanspartner inom ramen för näringslivets energibesparing samt inom innovationsområdet.

Utöver de utmaningar och framgångsfaktorer som nämnts ovan kopplat till respektive myndighet är det få som går närmare in på detta. Samverkan beskrivs i mer generella ordalag som att den är viktig och betydelsefull. Västerbotten lyfter dock att en framgångsfaktor i samverkan med nationella myndigheter är deras förtroendet med de regionala förutsättningarna, där kan exempelvis Trafikverket, Tillväxtverket och Skogsstyrelsen lyftas fram. Kronoberg är inne på samma spår att de framför allt har en god samverkan med statliga myndigheter som verkar på den regionala nivån. Västerbotten nämner också att en utmaning är att den regionala nivån i vissa fall involveras sent i processer, med kort varsel och att den regionala nivåns inspel inte tas tillvara.

4.2.1 Samverkansområden

14 regioner³²⁸ anger att de samverkat med myndigheter kring framtagandet av nya regionalfondsprogram för 2021–2027. Det handlar om samverkan med Tillväxtverket som förvaltande myndighet men även med andra myndigheter som ingår i processen. Det är enbart Norrbotten som nämner Interreg, där de redovisar att Sametinget är en viktig samarbetspart i framtagande av det nya programmet Interreg Aurora. 12 regioner³²⁹ nämner Svenska ESF-rådet där stort fokus har varit på framtagande av nya program inom Socialfonden, men även genomförande av nuvarande program inklusive React-EU.

Fem regioner³³⁰ anger att samverkan med myndigheter skett med anledning av pandemin, vilket är ungefär lika många som förra året (sex regioner). Jönköping nämner att Statens kulturråd tagit fram krisstöd i nära samarbete med regionen för att hantera pandemins

³²⁶ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³²⁷ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³²⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³²⁹ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

³³⁰ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kronoberg, Uppsala.

effekter. Kronoberg har under pandemin tillsammans med Arbetsförmedlingen och Linnéuniversitetet på kort tid tagit fram kompetenshöjande insatser.

4.2.2 Strategiska områden i nationella strategin

Regionernas redovisningar visar att samverkan förefaller ske inom samtliga strategiska områden i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*.

15 regioner³³¹ nämner samverkan med myndigheter inom *likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet*. Det är exempelvis samverkan inom ramarna för kultursamverkansmodellen med Statens kulturråd och övriga myndigheter som ingår i samverkansrådet. Samverkan lyfts också med Tillväxtverket kring besöksnäring och kommersiell service.

Kalmar nämner samverkan med universitet och högskolor om bland annat besöksnäring och folkhälsa. Stockholm nämner samverkan med Boverket kring regional fysisk planering och bostadsfrågor.

18 regioner³³² nämner samverkan med myndigheter inom *kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet*. Samverkan sker främst med Tillväxtverket, Arbetsförmedlingen, Skolverket, Myndigheten för Yrkeshögskolan, ESF-rådet samt universitet och högskolor. Här nämns de regionala dialoger som myndigheterna bjuder in till samt de erfarenhetsträffar som Tillväxtverket anordnar. Några regioner har kompetensförsörjningsråd, exempelvis Stockholmregionens kompetensråd och Kompetensforum Kronoberg.

14 regioner³³³ nämner samverkan med myndigheter inom *innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet*. Det handlar exempelvis om Smart specialisering och S3-plattformarna, regional exportsamverkan, regionala företagsstöd och näringslivsfrågor med framför allt Tillväxtverket, Vinnova samt universitet och högskolor.

Både Västerbotten och Norrbotten nämner samverkan med ett flertal myndigheter kopplat till grön omställning och industrins stora investeringar i regionerna. I sammanhanget nämns även programmeringsarbetet för Fonden för en rättvis omställning.

18 regioner³³⁴ redovisar samverkan inom *tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet*. Det är framför allt med Trafikverket inom regional transportinfrastrukturplanering och med Post- och telestyrelsen inom bredbandsuppdraget och bredbandskoordinering.

³³¹ Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

³³² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³³³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³³⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

4.2.3 Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling

Regionerna svarar på frågan om hur samverkan med myndigheter har bidragit till en hållbar regional utveckling. Det är väldigt varierat hur denna fråga besvaras och svårt att göra en generell sammanfattning, utan här ges några exempel.

Arbetet inom uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling* nämns av åtta regioner³³⁵. Här sker samverkan med den myndighetsgrupp som är utpekad inom uppdraget och som Tillväxtverket samordnar. Kronoberg nämner att de fått möjlighet att erhålla återkoppling från myndighetsgruppen på det hållbarhetsäkringsverktyg de använder. Kronoberg ser det som ett positivt exempel då de i större utsträckning skulle önska att myndigheter tar initiativ till samverkan, och att det inte enbart sker från regionens håll. Sörmland skriver att deras *peer-review* med myndigheterna var väldigt värdefull för fortsatt arbete med deras regionala utvecklingsstrategi.

Västernorrland har under året sett över sina samverkansavtal med Trafikverket och Mittuniversitetet, där de vill ta steg för hållbar utveckling genom att avtala om samverkan utöver vad som finns i respektive uppdrag. Samverkansavtalet med Trafikverket har haft fokus på utvecklade arbetssätt för att säkerställa hållbar regional utveckling i alla dimensioner, i linje med Agenda 2030.

Skåne samverkar med Lunds universitet, Lunds kommun och Sydsvenska industri- och handelskammaren kring att sprida kunskap och arrangera webinarier om grön omställning. Samverkan och stöd i arbetet från statliga myndigheter är avgörande för en hållbar regional utveckling.

Kalmar menar att som mindre län är en nära samverkan med nationella myndigheter, som Trafikverket, en förutsättning för att få till en hållbar regional utveckling.

4.3 Samverkan med kommuner

Samtliga 21 regioner redovisar att de samverkar med kommunerna. De skriver att samverkan med kommunerna är central, viktig och en förutsättning för regionernas utveckling.

Samtliga regioner nämner den formaliserade samverkan som sker på olika sätt. Samverkan sker antingen mer övergripande på politisk- och tjänstepersonnivå eller inom mer specifika områden i nätverk. Kalmar redovisar att samverkan fortsätter i de forum som regionen skapade i samband med regionbildningen 2019. De lyfter att "forumet har under krisen inneburit en snabb kommunikationsväg med kommunerna, plattform för utbyte av erfarenheter, lösningar och samarbete kommunerna emellan". Jämtland Härjedalen redovisar att "regional utvecklingsdirektör sammankallar även länets kommunchefer för att samverka i länsgemensamma strategiska frågor". Ett annat exempel är Uppsala som har flera strategiska forum för samverkan. I deras redovisning går det att utläsa att det finns en tydlighet och struktur i hur de arbetar i olika forum. En utmaning som Västra Götaland skriver om i det här sammanhanget är samverkan med kommunerna i en så stor region som Västra Götaland. De skriver att "kommunalförbunden utgör ett bra stöd och vi har gemensamma träffar med kommunerna via kommunalförbunden men samtidigt är de organiserade på olika sätt och med olika mandat, uppdrag och roller".

³³⁵ Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland.

Nio regioner³³⁶ redovisar olika former av utvecklingsarbete där fokus varit att utveckla samverkan med kommunerna både direkt och indirekt till exempel via deras kommunalförbund. Norrbotten skriver att de under hösten 2021 påbörjade "en ny turné med kommundialoger i syfte att lyssna och öka kunskapen om kommunernas behov med fokus på kompetensförsörjning och attraktiva livsmiljöer". Vidare skriver Västernorrland att "samverkan med länets sju kommuner ständigt fördjupas och förbättras, inte minst tack vare den pågående utvecklingsprocess som görs inom Regionala samverkansrådet".

Sex regioner³³⁷ beskriver deras samverkan med andra regioner och kommuner utanför sina respektive regioner. Samverkan sker då oftast inom ett särskilt område/process eller i projektform. Två exempel på samverkan över regiongränserna är:

- Västmanland skriver om sitt nätverk som sju regioner i Mellansverige driver inom breddbandsområdet.
- Västerbotten redovisar om samverkansplattformen för utveckling av lärcentrum som finns i Sveriges 29 nordligaste kommuner.

4.3.1 Strategiska områden i nationella strategin

Inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet är det 18 regioner³³⁸ som redovisar insatser som de genomför. Det handlar exempelvis om folkhälsa, kommersiell service, och samhällsplanering.

17 regioner³³⁹ beskriver samverkan inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet. Halland redovisar att "inom området utbildning sker samverkan från förskola och upp till vuxnas lärande utifrån prioriteringarna inom Hallands strategi för hållbar tillväxt". I Dalarna beskriver regionen att samverkan inom kompetensförsörjning är efterfrågestyrd och ojämn. De skriver att "Inom vuxenutbildning sker en kontinuerlig samverkan medan i andra områden sker samverkan utifrån uppkomna behov".

Regionerna skriver i sina återrapporteringar om flera prioriteringar inom det strategiska området innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet. Detta strategiska område är väldigt brett och omfattar många prioriteringar. Det går att utläsa att majoriteten av regionerna³⁴⁰ samverkar med kommunerna inom det strategiska området. Exempelvis nämner de smart specialisering, digitalisering och näringslivsinsatser.

³³⁶ Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³³⁷ Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Västmanland, Västernorrland, Västerbotten.

³³⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Uppsala, Örebro, Östergötland.

³³⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

³⁴⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

I 17 av regionernas³⁴¹ återrapporteringar går det att utläsa exempel på insatser inom det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. Det sker bland annat inom bredbandsutveckling, framtagande eller uppdateringar av länsplaner för regional transportinfrastruktur och samverkan inom kollektivtrafik.

4.3.2 Hur samverkan fungerar samt utmaningar och framgångsfaktorer

Alla regioner svarar på frågan om hur samverkan fungerar. Några regioner skriver att samverkan fungerar bra på ett mer övergripande plan, andra svarar utifrån ett eller flera specifika sakområden och en tredje variant är att de hänvisar till föregående svar. Det gör att det är svårare att utläsa hur samverkan har fungerat över lag. Tio regioner³⁴² beskriver även olika utmaningar och framgångsfaktorer kopplade till deras samverkan med kommunerna. Några exempel är:

- Gävleborg redovisar att en utmaning är att involvera rätt personer vid rätt frågeställningar. De skriver att "de etablerade nätverken snarare utgöra hinder för funktionell samverkan". Ytterligare utmaning de lyfter är att kommunala och regionala företrädare har olika syn på det regionala utvecklingsarbetet.
- Kronoberg redovisar bland annat den stora skillnaden mellan kommuner och deras förutsättningar inom regionen gör att "det blir stora skillnader i möjligheter att medverka i olika satsningar". De skriver vidare att de "även har utmaningar i att kommuner som verkligen skulle behöva bedriva utvecklingsprojekt inte har muskler att göra detta vilket försvårar att ta ett territoriellt perspektiv".
- Västernorrland redovisar att "en utmaning i samverkan är att flera av RUS prioriteringarna förutsätter mer systematisk samverkan mellan andra verksamheter än de som traditionellt kopplas till regionalt utvecklings- och tillväxtarbete". De skriver vidare "genom att synliggöra målkonflikter och hur frågor behöver tas omhand i respektive organisation hoppas vi att dessa samverkansprocesser kan fortsätta utvecklas över tid".

De framgångsfaktorer regionerna redovisar är oftast en beskrivning av ett projekt eller sakområde. Sju regioner³⁴³ skriver om olika former av framgångar. Till exempel skriver Jönköping om att "under de senaste två åren har de upparbetat en mer kontinuerlig dialog med de tre Teknikcollege som finns i länet. Konferensen Kompetensdagen för industrin var ett konkret uttryck för vårt utvecklade samarbete".

Påverkan av coronapandemins effekter är inte lika omfattande i regionernas beskrivningar jämfört med föregående år. 12 regioner³⁴⁴ skriver om pandemin i sina återrapporteringar utifrån olika perspektiv.

³⁴¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁴² Dalarna, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁴³ Dalarna, Halland, Kalmar, Kronoberg, Västernorrland, Västerbotten, Örebro.

³⁴⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Uppsala, Norrbotten, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

4.3.3 Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling

Alla regionerna redovisar hur deras samverkan med kommunerna bidrar till en hållbar regional utveckling. Tolv regioner³⁴⁵ svarar direkt på frågan och övriga nio regioner³⁴⁶ hänvisar till tidigare svar eller andra avsnitt. Några exempel som regionerna skriver om hållbar regional utveckling:

- Gotland skriver att "det är viktigt att det regionala utvecklingsansvaret och den genomförandekraften som finns i den kommunala organisationen ger synergier och hävstänger i arbetet för en hållbar regional utveckling".
- Skåne om att "all samverkan med kommunerna är till att skapa goda förutsättningar för hållbar utveckling i Skåne".
- Ett annat exempel är Sörmlands arbete inom ramen för Glokala Sörmland. Det är "en plattform för kollegialt lärande för Region Sörmland och samtliga kommuner i länet". Glokala Sörmland har sitt ursprung från projektet Glokala Sverige.
- Värmland beskriver sitt arbete utifrån verksamhetsområden. Exempelvis skriver de att "tolv kommuner deltar i projektet Hållbara Värmland med bland annat testnoder för hållbarhet och jämställdhet".

4.4 Samråd med organisationer

I rapporteringarna beskriver regionerna samråd med organisationer både på nationell och europeisk nivå. Det handlar ofta om att gemensamt diskutera och analysera insatser, även att bedriva påverkansarbete³⁴⁷ nationellt eller/och europeiskt. En del regioner beskriver att de tagit fram gemensamma positioner³⁴⁸. Exempelvis skriver Västerbotten att "samråd och samverkan med organisationer ger större kraft i genomförandet av regionala utvecklingsinsatser. De gemensamma positionsapparen ger en större tyngd än om frågan skulle lyftas enskilt och det blir bättre att nå ut med norra Sveriges utmaningar och möjligheter [...]".

En nationell samverkansplattform som tre regioner³⁴⁹ nämner är det formella samarbetet *Regionsamverkan Sydsverige*. Där samverkar sex sydsvenska organisationer³⁵⁰ inom en rad områden som infrastruktur och kollektivtrafik, kultur, arbetsmarknad och kompetensförsörjning samt bredband och digitalisering.

I en europeisk kontext lyfter fyra regioner³⁵¹ de regionala Brysselkontoren som genomför påverkansarbete inom prioriterade områden. Andra nätverk som nämns är *Northern Sparsely Populated Areas (NSPA)*³⁵² som är ett nätverk för regioner i norra Sverige, Finland och Norge. Syftet med nätverket är att bedriva påverkansarbete på Brysselarenorna bland annat inom områdena skogsbruk och hållbar utveckling i Arktis. Ytterligare europeiska

³⁴⁵ Blekinge, Dalarna, Halland, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁴⁶ Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland.

³⁴⁷ Dalarna, Halland, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland.

³⁴⁸ Halland, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland.

³⁴⁹ Blekinge, Halland, Jönköping.

³⁵⁰ Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne.

³⁵¹ Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Västernorrland.

³⁵² Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten.

nätverk som nämns i rapporteringen är *Conference of Maritime and Peripheral Regions (CPMR)*³⁵³ samt *STRING*³⁵⁴ som främst arbetar med infrastrukturfrågor.

Ur redovisningen går det att tolka att 11 regioner³⁵⁵ samråder med organisationer inför EU:s programperiod 2021–2027. Vidare redovisar fyra³⁵⁶ regioner att de arbetat med att ta fram olika underlag och planera inför de olika Interreg-programmen. Kronoberg beskriver att programmeringsprocessen har varit positiv och bidragit till att stärka samarbetet mellan regioner och ökat förståelsen för sammanhållningspolitiken hos intressenter. En utmaning som Kronoberg lyfter är:

dock har programmeringen bestått av vissa utmaningar såsom en oviss tidsplan (särskilt för ESF+) samt att den gamla programperioden fått påfyllning i och med React-EU samt att man aviserat en valutajustering. Det senare är såklart ett angenämt ”problem” men som kan försvåra Småland och Öarnas möjlighet att få ut samtliga medel i pågående program då programmet måste avslutas under 2023.

4.4.1 Strategiska områden i nationella strategin

18 regioner³⁵⁷ redovisar samråd med organisationer inom likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet. Regionerna³⁵⁸ nämner att de samråder kring frågor som rör god och jämlik hälsa för alla. Gotland arbetar i samråd med bland annat civilsamhället kring utbildning av befolkningen i första hjälpen till psykisk hälsa och i suicidprevention. Halland beskriver samråd med regionala idéburna organisationer inom området psykisk hälsa och utifrån situationen till följd av pandemin. Västernorrland beskriver att pandemin har påverkat arbetet med god och jämlik hälsa för alla. Regionen har därmed tecknat en överenskommelse med ABF Västernorrland och Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH Västernorrland) för ett projekt som syftar till att minska utanförskapet. Regionen nämner även att barn och ungdomar har påverkats av restriktionerna. Statistik visar att både deltagare och genomförda träningstillfällen i idrottsföreningar minskat betydligt under pandemin. Därmed för regionen en dialog med RF-SISU Västernorrland om mer systematisk samverkan under 2022.

Likt en god och jämlik hälsa i hela befolkningen är kultur- och fritidsaktiviteter som är tillgängliga för alla är en förutsättning för en hållbar regional utveckling i hela landet. Flertalet regioner samråder med olika organisationer kring exempelvis frågor som rör kultur³⁵⁹, biologisk mångfald³⁶⁰ och friluftsliv³⁶¹.

³⁵³ Norrbotten, Skåne.

³⁵⁴ Halland, Skåne.

³⁵⁵ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³⁵⁶ Blekinge, Kronoberg, Skåne, Västmanland.

³⁵⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁵⁸ Gotland, Halland, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

³⁵⁹ Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

³⁶⁰ Norrbotten, Västernorrland.

³⁶¹ Västernorrland, Örebro.

Exempelvis beskriver Skåne samråd med Riksidrottsförbundet och SISU idrottsförbund kring fysisk aktivitet för barn och unga. Skåne har också en långsiktig och nära samverkan med Stiftelsen Skåne Landskap för att tillgängliggöra och främja vistelse i skånska naturområden.

11 regioner³⁶² samråder med organisationer inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet. Västmanland lyfter arbetet som sker inom Mälardalsrådet där åtta regioner gemensamt försöker att möta utmaningar kopplat till kompetensförsörjning inom *En bättre matchning (EBM)*. I arbetet ingår de regionala utvecklingsansvariga där lärosätena bjuds in att delta i processen.³⁶³

Utifrån regionernas redovisningar går det att tolka att 18 regioner³⁶⁴ samråder med organisationer inom innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet. Samråd sker exempelvis inom det företagsfrämjande samt innovationsstödande systemet³⁶⁵. Västmanland beskriver att ”i den översyn som gjorts av innovationssystemet har täta kontakter hållits och bidragit till en tydligare bild och förändringsbehovet för innovationsarbete i länet”.

Andra insatser som nämns i rapporteringen i relation till samråd med organisationer är besöksnäringen³⁶⁶ samt klimat och energiomställning³⁶⁷ såsom elektrifiering- eller vätgasfrågor³⁶⁸, frågor som rör förnybar energi³⁶⁹ samt smart specialisering³⁷⁰. Ur redovisningen går det att tolka att sju regioner samråder med organisationer i arbetet att stärka och utveckla näringslivet³⁷¹.

13 regioner³⁷² arbetar med insatser i samråd med organisationer inom tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. En del regioner³⁷³ arbetar med bredbandsfrågor, där regionsamarbetet *Regionsamverkan Sydsverige* arbetar med gemensamma insatser och påverkansarbete kopplat till bredbandsinfrastruktur. Vidare skriver Västerbotten ”inom digitalisering och bredband har samarbete med övriga norrlandsregioner klivit fram under året, det har varit särskilt värdefullt för att kunna få uppmärksamhet på norra Sveriges utmaningar och möjligheter i dialogen med operatörer och politiska beslutsfattare”.

Inom infrastrukturfrågor nämner några regioner³⁷⁴ att de samråder med europeiska organisationer till exempel i påverkansarbete kopplat till bland annat det transeuropeiska transportnätet (TEN-T).

³⁶² Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro.

³⁶³ Se även avsnitt 2.3 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.

³⁶⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³⁶⁵ Dalarna, Gävleborg, Uppsala, Västerbotten, Västmanland.

³⁶⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Västerbotten, Örebro.

³⁶⁷ Gotland.

³⁶⁸ Halland.

³⁶⁹ Gotland, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Västernorrland.

³⁷⁰ Halland, Jämtland Härjedalen, Västerbotten, Östergötland.

³⁷¹ Gotland, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västmanland, Västernorrland, Örebro.

³⁷² Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

³⁷³ Blekinge, Halland, Jönköping, Västerbotten, Västernorrland.

³⁷⁴ Blekinge, Dalarna, Halland, Norrbotten, Västernorrland.

4.4.2 Hur samråd fungerar samt utmaningar och framgångsfaktorer

Regionerna beskriver hur samråd med organisationer fungerat, där exempelvis Örebro skriver att väl fungerande samråd inom besöksnäringen har skapat en tydlig gemensam bild kring viktiga frågor. Utmaningen är att få en kontinuitet då samverkan ibland är projektfinansierad. Även Västerbotten redovisar om sin samverkan med besöksnäringens organisationer och som de skriver "har lyfts till en ny nivå i och med *Västerbotten Experience* som spänner över företag, destinationsorganisationer och kommuner".

Ytterligare två exempel är Dalarna som beskriver att en "framgångsfaktor är när organiseringen och rollerna är tydlig och accepterad, att det finns någon med mandat som håller i struktur och samverkan för den sker inte av sig själv". Halland menar att samarbeten med organisationer skapar större möjlighet att bedriva ett ändamålsenligt utvecklingsarbete än om regionen agerat själv.

4.4.3 Hur samråd bidrar till hållbar utveckling

På frågan om hur samråd med organisationer har bidragit till en hållbar regional utveckling svarar samtliga regioner. Nedanstående är två exempel på svar:

- Blekinge redovisar att "samverkan inom t.ex. transportområdet och energikontor sydost bidrar till ökad ekologisk hållbarhet".
- Västra Götaland skriver att "etablerade samverkans- och dialogforum ökar möjligheten till att nå och inkludera fler grupper och medborgare i olika typer av utvecklingsarbete för social hållbarhet". Vidare skriver Västra Götaland även att "samråd med organisationer i det civila samhället bidrar till att VGR får kunskap om rättighetsbärarnas situation och ökar förståelsen för vad som kan förbättras. Det bidrar till en hållbar regional utveckling och Agenda 2030 där målet är att ingen lämnas utanför".

4.5 Samråd med näringsliv

Redovisningarna visar att samtliga regioner samråder på något sätt med näringslivet inom flera områden. Det sker i processer som råd, forum, presidier, kommissioner och olika samverkansarenor.

I framtagandet eller arbetet med genomförandet av olika strategier och handlingsplaner samråder regionerna med näringslivet. Bland annat nämns mat- och livsmedelsstrategier³⁷⁵, platsutvecklingsstrategier³⁷⁶, besöksnäringens strategier³⁷⁷, de regionala utvecklingsstrategierna³⁷⁸, smart specialiseringsstrategier³⁷⁹, skogs- och

³⁷⁵ Gotland, Kalmar, Kronoberg, Västernorrland.

³⁷⁶ Gotland.

³⁷⁷ Gävleborg, Kronoberg, Uppsala, Östergötland.

³⁷⁸ Halland, Jämtland Härjedalen, Västmanland, Västra Götaland, Västernorrland, Östergötland.

³⁷⁹ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Östergötland.

trästrategier³⁸⁰, olika europeiska- och internationella strategier³⁸¹, näringslivs- och tillväxtstrategier³⁸² och handlingsplan för Fonden för en rättvis omställning³⁸³.

Uppsala motiverar hur samråd med näringslivet har fungerat under året och menar att utvecklingen av strategier har skapat ett relevant innehåll och en god plattform för genomförandet. Västernorrland beskriver att syftet med samråd med näringslivet har varit att säkerställa att strategiskt och operativt arbete ligger i linje med strategier.

4.5.1 Strategiska områden i nationella strategin

Av redovisningarna går det att utläsa att 15 regioner³⁸⁴ arbetar med insatser med fokus på likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet. Exempelvis beskriver några regioner att de i samråd med näringslivet arbetar med hälsofrågor³⁸⁵, samhällsplanering³⁸⁶ och jämställdhet³⁸⁷.

11 regioner³⁸⁸ skriver att de samråder med näringslivet inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet. Rapporteringarna varierar i omfattning, från att ange vilka aktörer som regionerna samråder med till att mer detaljerat beskriva frågor som diskuterats. Aktörer som nämns är Svenskt Näringsliv³⁸⁹, de regionala handelskamrarna³⁹⁰ och olika branschorganisationer³⁹¹. I branschspecifika kontakter har fem regioner³⁹² diskuterat kompetensbehov i relation till utbildningsinsatser. Bland annat nämns samråd med regionala handelskamrar, Svenskt Näringsliv, Teknikföretagen, Byggföretagen, Sveriges Byggindustrier i frågor som rör kompetensbehov, samt näringslivets behov av yrkeshögskoleutbildningar och att stärka yrkesvux.

Skåne beskriver att de samråder med tre branschorganisationer för att stärka yrkesvux i enlighet med den regionala arbetsmarknadens behov. Syftet har varit att öka branschorganisationernas möjlighet att påverka utbud och inriktning, liksom identifiera framtida kompetensbehov, påverka attraktivitet och efterfrågan, samt utveckla dialog med utbildningsaktörer med särskilt fokus på yrkesvux.

Av redovisningarna går det att utläsa att 19 regioner³⁹³ samråder med näringslivet inom innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet. Samråd

³⁸⁰ Kronoberg.

³⁸¹ Kronoberg.

³⁸² Stockholm, Sörmland.

³⁸³ Gotland, Västerbotten.

³⁸⁴ Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³⁸⁵ Gotland, Västerbotten, Västra Götaland.

³⁸⁶ Gotland, Skåne.

³⁸⁷ Värmland, Västernorrland.

³⁸⁸ Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Örebro.

³⁸⁹ Värmland, Örebro.

³⁹⁰ Kalmar, Norrbotten, Värmland, Örebro.

³⁹¹ Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Örebro.

³⁹² Kalmar, Skåne, Stockholm, Värmland, Örebro.

³⁹³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

sker genom insatser som företagsstöd³⁹⁴, samt i diskussion kring de smarta specialiseringsstrategierna³⁹⁵, besöksnärlingsfrågor³⁹⁶ och i frågor som rör förnybara drivmedel/energi³⁹⁷. Gävleborg nämner deras välgasråd som arbetar för att hålla samman och ta ledningen i utvecklingen av ett integrerat välgassamhälle vilket också sker i samråd med näringslivet. I framtagande av Västerbottens elektrifieringslöfte till regeringens Elektrifieringskommission var det i bred samverkan med näringslivsorganisationer och enskilda företag. Även Västmanland arbetar med elektrifieringsinsatser i dialog med näringslivet.

Västerbotten, Västernorrland och Västra Götaland skriver att de har dialog eller arbetar med näringslivet i etablerings- och investeringsfrämjande frågor. Även frågor som exportsamverkan³⁹⁸ sker i samråd med näringslivet.

11 regioner³⁹⁹ arbetar i samråd med näringslivet i frågor inom tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet. Blekinge, Värmland och Västmanland har dialog med näringslivet i relation till regionens länstransportsplan. Gävleborg och Västmanland har samråd med näringslivet inom bredbandsområdet.

Norrbottnen arbetar bland annat med bärighet på väg inom infrastrukturfrågor. Inom *Bärighetsrådet*, som samordnas av Trafikverket Region Nord, förs en dialog med näringslivet i årliga samråd. Inom stärkt tillgänglighet arbetar Gotland tillsammans med Trafikverket och SMA Mineral AB för att ta fram en åtgärdsvalsstudie för att säkerställa god trafiksäkerhet i Klintehamn inför planerade transporter från kalkstensintäkter.

4.5.2 Hur samråd fungerar samt utmaningar och framgångsfaktorer

Det är 16 regioner⁴⁰⁰ som svarar på frågan om hur samråd med näringslivet fungerat under året. Sju regioner svarar enbart att samråd fungerar bra⁴⁰¹, medan fem regioner⁴⁰² nämner utmaningar eller framgångsfaktorer utan att göra en övergripande bedömning. Därav är det svårt att göra en generell sammanfattning, utan här ges några exempel.

Skåne och Västra Götaland beskriver att pandemin har varit en utmaning i samverkan med näringslivet. Sörmland nämner dock att den snabba digitaliseringen med anledning av pandemin har möjliggjort tätare kontakter. Sörmland nämner att tidsbrist är en utmaning. Även Västerbotten menar på liknande sätt att tid och resurser är en utmaning för företag att kunna delta i olika sammanhang.

³⁹⁴ Dalarna, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala.

³⁹⁵ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Östergötland.

³⁹⁶ Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Uppsala, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³⁹⁷ Gävleborg, Västerbotten, Västmanland.

³⁹⁸ Skåne, Västernorrland.

³⁹⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland.

⁴⁰⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁰¹ Blekinge, Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Uppsala, Värmland.

⁴⁰² Gävleborg, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

Örebro beskriver att en utmaning är att det saknas en tydlig, samlad röst från länets näringsliv, vilket gör att den blir fragmenterad. Västernorrland nämner en liknande utmaning vilket är att det i många fall saknas branschnätverk på regional nivå.

En framgångsfaktor i samråd med näringslivet, som beskrivs av Gävleborg, är att utgå från gemensamma utmaningar och målbilder. Vidare nämner Västra Götaland att en framgångsfaktor är att kunna samla västsvenska utmaningar för näringslivet och driva frågor och intressen gemensamt.

4.5.3 Hur samverkan bidrar till hållbar utveckling

17 regioner⁴⁰³ svarar på frågan om hur samråd med organisationer bidrar till en hållbar regional utveckling. En del regioner beskriver hållbarhet inom specifika insatser. Exempelvis beskriver Jämtland Härjedalen och Jönköping att hållbar regional utveckling hanteras i arbetet med de smarta specialiseringsstrategierna. Värmland exemplifierar sitt arbete med hållbarhet:

Region Värmland har säkerställt ett långsiktigt samarbete med klustren Compare, Paper Province, IUC Stål & Verkstad, Visit Värmland, Nifa samt aktörerna Coompanion och Ung Företagsamhet med samarbetsavtal och basfinansiering av verksamheterna. I samband med upprättandet av samarbetsavtalen har också metodiken för kvalitetsuppföljningen kompletterats med bedömningskriterier för hållbarhet och specifikt för jämställdhet [...].

4.6 Sammanfattande analys

Samverkan med länets aktörer, likväl som med nationella myndigheter, är en förutsättning för ett effektivt genomförande för att bidra till målet för den regionala utvecklingspolitiken.

Regionerna rapporterar samverkan inom flera olika områden med länsstyrelser, andra statliga myndigheter, kommuner samt samråd med organisationer och näringsliv. Det är mycket som är liknande men även som skiljer åt. Detta kan såklart bero på hur regionerna och länsstyrelserna väljer att rapportera snarare än att det är en exakt bild av verkligheten. Det är dock intressant att se att regionerna lägger tyngdpunkt på olika delar i rapporterna, vilket antagligen indikerar på deras regionala utmaningar och förutsättningar. Exempelvis lyfter några mycket kring kompetensförsörjning medan andra fokuserar på infrastruktur.

Vissa områden som regionerna beskriver är mer övergripande exempelvis besöksnäring, miljö och klimat medan andra är tydligare kopplat till de strategiska områdena i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*. Samverkan förefaller ske inom samtliga strategiska områden i strategin, men i olika omfattning och med olika uppgifter beroende på vilken aktör regionen samverkar med.

Förra året rapporterade regionerna att samverkan med länsstyrelser till stor del handlade om frågor relaterade till coronapandemin för att möta de utmaningar som regionerna ställts inför inom näringslivs- och regionala utvecklingsfrågor. Även om flera regioner i år nämner pandemin är det inte samma fokus i rapporterna. Regionerna verkar ha gått från

⁴⁰³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

akut krishanteringen och in i en ny fas. Regelbunden samverkan kring pandemins effekter lever kvar men oftare med inriktning mot innovation, näringsliv och kompetensförsörjning. En positiv effekt av pandemin verkar vara att samverkan har utvecklats och förstärkts. I länsstyrelsernas årsredovisningar är det däremot fortsatt stort fokus på pandemin när samverkan med regionerna beskrivs. Det är dock inte alltid helt tydligt om det är inom vårdfrågor eller kopplat till regional utveckling.

På samma sätt har det varit fortsatt stor samverkan med kommuner och näringsliv med anledning av pandemin, men även här ser vi en minskad rapportering från regionerna och samverkan har fått en delvis ny inriktning. I samråd med organisationer arbetar regioner med ett annat fokus än förra årets rapporteringar med post-corona relaterade insatser såsom psykisk ohälsa och fritids- och friluftaktiviteter.

Regionerna beskriver strukturerade samarbeten som genomförs regelbundet, som olika samverkansråd och forum på både chefsnivå och handläggarnivå. Det kan även handla om framtagande och genomförande av strategier och handlingsplaner. Samverkansinsatser kan också vara av mer tillfällig natur som att samarrangera ett möte, delta på ett möte eller ingå i en referensgrupp. Lite mer tveksamma fall förekommer också som exempelvis där regionen menar att de samverkar med en myndighet genom att de får finansiering.

Samråd med näringslivet fokuserar på att genomföra dialoger och få inspel för att kunna samla in gemensamma frågor för regionerna att driva vidare. Medan i samråd med organisationer genomförs påverkansarbete och gemensamma insatser förankras.

På det stora hela verkar samverkan fungera väl mellan regionerna och andra aktörer. En återkommande utmaning som beskrivs är otydlighet i roller och ansvar mellan regioner och länsstyrelser. De flesta skriver dock att samverkan fungerar väl och har utvecklats, men att det finns utvecklingspotential där exempelvis tydlighet i uppdrag skulle underlätta. Utmaningen är främst inom de områden där både regionen och länsstyrelsen har starka roller men olika uppgifter. Flera regioner och länsstyrelser har samverkansavtal för att skapa en strukturerad samverkan och få till en effektiv användning av regionens resurser för hållbar utveckling.

I samverkan med myndigheter är det mer spritt gällande de utmaningar som beskrivs, men det som nämns oftast är administrativa gränser och formella hinder för att ta del av data. Flera regioner nämner utmaningar i samverkan med Arbetsförmedlingen efter deras omstrukturering, vilket hindrat en tidigare fungerande samverkan och skapat osäkerhet. De myndigheter som mest frekvent nämns av regionerna är de som har tydliga uppdrag där det framgår att samverkan ska ske. Vi kan därför tolka detta som en framgångsfaktor och att styrning och utformning av uppdrag har betydelse för och främjar samverkan.

Även inom samverkan med kommuner och inom samråd med organisationer och näringsliv är det spretigt vilka utmaningar som nämns, men det finns både på operativ och strategisk nivå. En utmaning för kommuner och näringsliv är tidsbrist och möjlighet att delta i olika sammanhang.

Sammanfattning – Samverkan med andra aktörer

- Samverkan och samråd beskrivs som nödvändig för hållbar regional utveckling, särskilt där ansvarsområden är överlappande mellan olika aktörer.
- Samverkan och samråd är centralt för förankring och genomförande av det regionala utvecklingsarbetet. Det är omfattande och sker inom flera sakområden både på strategisk- och operativ nivå.
- Samverkan beskrivs i stor utsträckning fungera väl, men regionerna lyfter även vissa utmaningar i samverkan och samråd med olika aktörer.
- Det är fortsatt stor och regelbunden samverkan med olika aktörer för att hantera effekterna av pandemin, även om det inte är riktigt samma fokus på detta i årets rapporter som förra året. Vi kan se att samverkan till viss del har gått från akut krishantering till mer långsiktiga perspektiv inom näringslivs- och utvecklingsfrågor.
- En positiv effekt av pandemin verkar vara att samverkan har utvecklats och förstärkts, framför allt mellan regioner och länsstyrelser.
- Styrning och utformning av tydliga uppdrag som uppger att samverkan ska ske har betydelse för och främjar samverkan mellan myndigheter och regionerna.

5 Sammanställning återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet

Att stärka hållbarhetsarbetet inom den regionala utvecklingspolitiken har de senaste åren varit en tydlig ambition från regeringens sida. Inte minst genom det nya målet för politikområdet från 2019 där hållbar regional utveckling har fått en större tyngd: Utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. I *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* framgår att den regionala utvecklingspolitiken i linje med genomförandet av Agenda 2030 bland annat ska bidra till omställningen till ett modernt och hållbart välfärdsland samt till en hållbar utveckling såväl inom EU som globalt.

I den nationella strategin framgår även att arbetet med att främja jämställdhet, integration och mångfald och andra sociala dimensioner är viktigt. Miljöproblem och klimatförändringen är identifierad som en av tre stora samhällsutmaningar.

I detta kapitel sammanställer vi regionernas återrapporteringskrav om arbetet med jämställdhet, integration samt klimat och miljö i det regionala utvecklingsarbetet. Notera att regionerna genomgående i övriga återrapporteringskrav även redovisar hur de arbetar med hållbarhetsintegrering. Även erbjudandet om Agenda 2030 är genomgående i samtliga återrapporteringar, inklusive detta avsnitt.

5.1 Jämställdhet

I den nationella strategin framgår att arbetet med att främja jämställdhet är viktigt. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala utvecklingsarbetet och få tillgång till utvecklingsresurser.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Beskriva hur arbetet med att stärka jämställdhet i det regionala utvecklingsarbetet har genomförts och eventuella utmaningar. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.

Alla regioner beskriver att de genomför insatser som ska bidra till jämställdhet. Regionernas beskrivningar av hur de arbetar varierar men det handlar på ett övergripande plan om att jämställdhet integreras i strategier, handlingsplaner, projekt, processer och politiska beslut. Regionerna arbetar brett med hållbarhetsintegrering i det regionala utvecklingsarbetet, där jämställdhet ingår som en viktig del.

5.1.1 Jämställdhet – Insatser och utmaningar

16 regioner⁴⁰⁴ beskriver hur de valt att arbeta för att integrera jämställdhet i det regionala utvecklingsarbetet. Ett exempel på detta är Blekinge som skriver att de "arbetar med jämställdhet som ett horisontellt perspektiv och strävar efter att det ska genomsyra allt vi gör".

⁴⁰⁴ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Ett annat exempel på detta arbetssätt kommer från Östergötland som har valt att inrätta en jämställdhetsenhet med ett samlat ansvar för flera av de viktiga hållbarhetsfrågorna. Syftet är att förstärka och förtydliga arbetet med hållbarhet i regionen och jämställdhetsfrågan har också fått en tydligare plats i organisationen. Enheten har en stödjande roll gentemot samtliga verksamheter i regionen.

Gävleborg betonar att arbetet med jämställd regional tillväxt drivs både utifrån ett rättighetsperspektiv och ett tillväxtperspektiv. Rättighetsperspektivet utgår ifrån det övergripande målet för jämställdhetspolitiken, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv. Tillväxtperspektivet handlar om maktfördelning, om makten fördelas jämställt kommer detta även att leda till positiva effekter. Tanken är att dessa hävstångseffekter ska leda till att jämställda verksamheter ger ökad lönsamhet, bättre beslutsfattande, ökad innovationsgrad, minskad ohälsa samt ökad arbetstrivsel.

Insatser för att motverka en könssegregerad arbetsmarknad

Sex regioner⁴⁰⁵ beskriver att de arbetar med insatser för att motverka en könssegregerad arbetsmarknad.

Stockholm beskriver till exempel två projekt som på olika sätt tar sig an detta problem. I ett av projekten, *Fordonsdalen Stockholm*, har det gjorts en inventering av könsfördelningen bland regionens små- och medelstora företag inom fordonsindustrin. Målet är att få en tydligare bild av kompetensbehovet inom fordonsindustrin med hänsyn till jämställdhet. En förväntad effekt av projektet på medellång sikt är att fordonsindustrin i ökad grad ser jämställdhet som en nyckelfaktor för hållbarhet och konkurrenskraft.

Syftet med genomförandeprojektet *Attraktionskraft Värmland* är att göra Värmland attraktivt, en plats att bo och verka på. Projektet ska bidra till att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden i utvalda branscher i Värmland, underlätta rekrytering av nödvändig kompetens och bryta könsstereotypa utbildningsval. Projektet förväntas bidra till ökad konkurrenskraft och tillväxt i regionens branscher och ökad attraktionskraft i länet.

Projektet *Jämställdhet i Skogen* beskrivs som en viktig pusselbit i arbetet att förändra den tudelade arbetsmarknaden i Västernorrland, inte minst inom skogsnäringen. Genom mer fokuserade insatser riktade till företag inom skogsbranschen skapas kunskap och resultat som kan användas även i andra branscher. Totalt sett har mer än 500 personer deltagit i olika utbildningar, workshops, seminarier och informationsinsatser som genomförts under året. Under året har också branschgemensamma, mätbara mål för jämställdhetsarbetet tagits fram.

Jämställdhet kopplat till finansiering

Åtta regioner⁴⁰⁶ beskriver att de arbetar med jämställdhetsintegrering kopplat till olika typer av finansieringsverktyg. Uppsala genomför flera projekt inom området. Ett av dessa projekt, *Redo För Kapital?/Redo att investera?* syftar bland annat till att stärka

⁴⁰⁵ Blekinge, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland.

⁴⁰⁶ Dalarna, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

företagandet bland kvinnor och utlandsfödda och att bredda antalet privata affärsänglar bland kvinnor och utlandsfödda.

Ett annat exempel är Dalarna som redan år 2018 genom projektet *Jämställd regional tillväxt* initierade en satsning att försöka nå ut till nya målgrupper för företagsstöd. Fokus riktades på att marknadsföra mikrostöd till unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Resultaten från satsningen börjar nu komma och fler ser att de kan söka stödet och att det är en bra inkörsport till övriga företagsstöd. Samtidigt menar Dalarna att det fortfarande finns mycket arbete kvar att göra.

Insatser som stärker och utvecklar regionernas verksamhet

16 regioner⁴⁰⁷ genomför insatser som syftar till att utveckla och stärka det egna arbetet. Det handlar till exempel om att utveckla arbetsätt och metoder som använder jämställdhetsperspektivet i styrning, ledning och operativt arbete. Mer konkret kan det avse att integrera jämställdhet i strategier, handlingsplaner, projekt och processer och i beslutsfattande på alla nivåer.

Nedan följer några exempel på insatser som bidrar till att utveckla och stärka det egna arbetet i regionerna.

- Jönköping har under året tillsammans med bland annat Länsstyrelsen verkat för att forma en samverkansplattform för social hållbarhet i länet.
- Kronoberg använder två verktyg. Verktöget för hållbarhetsäkring samt verktyg för social konsekvensanalys (SKA) i regional transportplanering för att ta reda på en specifik insats bidrag till Agenda 2030. Verktögen kan användas enskilt eller i kombination. Under år 2021 har verktygen använts i framtagningen av: trafikförsörjningsprogram, länstransportplan, regional kulturplan, strategi för smart specialisering samt för programmeringen av den nya strukturfondsperioden och Interreg.
- Jämtland Härjedalen beskriver att de arbetar med implementering av jämställdhet, jämlikhet, integration, intersektionalitet och miljö/klimat i alla utvecklingsprocesser. Ett resultat av detta arbete är att dessa perspektiv nu finns med redan i början när de bygger nya strukturer för arbetet med hållbar regional utveckling, så att strukturerna blir inkluderande, toleranta och långsiktigt hållbara.
- Halland har infört handläggarsöd för obligatoriska jämställdhetsanalyser inför alla politiska beslut.
- I Kalmar har samtliga anställda inom förvaltningen Regional utveckling genomgått en personalutbildning i jämställdhetsintegrering.
- Västra Götaland planerar dessutom att ta fram en jämställdhetskarta som är en sammanställning av jämställdhetsstatistik kopplad till det regionala utvecklingsuppdraget.

⁴⁰⁷ Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Exempel på satsningar som bidrar till utvecklingen i länet

Utöver de insatser som stärker och utvecklar regionernas eget arbete genomför regionerna även en mängd andra insatser som bidrar till utvecklingen i länet. Det handlar bland annat om samverkan inom länet och metoder för arbetet med regional utveckling.

Två exempel på detta:

- Skåne beskriver att arbetet med jämställdhet till stor del har utgått ifrån det samverkansavtal som finns mellan Region Skåne och Jämställd Utveckling Skåne (JUS). Syftet med arbetet är att bidra till en jämställd lokal, men också regional, utveckling och tillväxt. En viktig del i arbetet har varit att föra dialog, bygga nätverk och synliggöra kunskap om hur jämställdheten påverkar den regionala utvecklingen och tillväxten.
- *Gröna tråden* är den arbetsmetod som förespråkas i den regionala utvecklingsstrategin *Gröna Kronoberg 2025*. Arbetsmetoden innehåller de övergripande komponenterna: ett utmaningsdrivet arbetssätt där samhällsutmaningar sätts i centrum; ett kompetent ledarskap som leder till samverkan mot gemensamma mål; framsyn som skapar beredskap på lång sikt, samt; mångfalds- och jämställdhetsintegrering. *Gröna tråden* innehåller dessutom de konkreta metoderna: samverkanstrappan, planeringsverktyg, förändringslogik, lärandecykel och intressentanalys.

Utmaningar

Coronakrisen har delvis påverkat arbetet för regionerna. Det handlar främst om att vissa insatser har försenats eller anpassats efter pandemins förutsättningar, till exempel att fysiska träffar har ersatts av digitala möten.

Skåne nämner att utmaningen i deras arbete är att hitta strukturer för att på ett enkelt sätt inkludera jämställdhetsperspektivet och implementera det i olika processer.

Agenda 2030

10 regioner⁴⁰⁸ beskriver i sina redovisningar hur arbetet och genomförda insatser förväntas bidra till de globala målen i Agenda 2030. Det är framför allt målen 5; *Jämställdhet* och 10; *Minskad ojämlikhet* i Agenda 2030 som lyfts fram. Det tycks finnas en samstämmighet mellan målen i den regionala utvecklingsstrategin och målen i Agenda 2030.

Ett exempel kommer från Västerbotten som beskriver att insatserna inom projektet *Hållbar regional utveckling i Västerbotten* syftar till att bidra till Agenda 2030. Samtliga insatser inom ramen för Västerbottens regionala utvecklingsstrategi ska också bidra till uppfyllandet av Agenda 2030. Under år 2021 har *Agenda för hållbar regional finansiering* antagits som också syftar till måluppfyllelse av Agenda 2030.

Norrbottnen beskriver hur deras arbete med hållbar utveckling utgör delar i arbetet att genomföra Agenda 2030. I den regionala utvecklingsstrategin och de flesta strategier, program och utvecklingsarbeten beskrivs genomförandet av Agenda 2030 och en hållbar

⁴⁰⁸ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Östergötland.

utveckling som en nödvändighet för att omställning till en hållbar regional utveckling ska bli verklighet.

Resultat

Alla regioner beskriver mer eller mindre tydligt prestationer inom området. Övergripande handlar det om prestationer som bidrar till ökad kunskap, exempelvis genom kunskapsunderlag, utbildningsinsatser och publikationer. Andra prestationer kan syfta till att skapa och upprätthålla nätverk genom digitala träffar och konferenser. Prestationer handlar ofta även om redovisningar om antal personer som deltagit i olika arrangemang eller utbildningar.

Flera prestationer som redovisas avser att skapa och sprida verktyg som underlättar eller förstärker arbetet med jämställdhet inom det regionala utvecklingsarbetet. Några exempel på detta område är:

- Kronoberg redovisar att verktyget *www.vagavaljajyrke.se* har spridits till aktörer som möter barn och unga inom skola och arbetsliv. De skriver även att materialet *Yrkeslådan* har spridits till pedagoger i Kronobergs län. De skriver att "*Yrkeslådan* uppmuntrar barn och ungdomar att utforska olika yrken och utmana stereotypa föreställningar och normer kring tjejers och killars yrkesval".
- I Skåne fortsätter regionen dialogen med Skånes klusterorganisationer och andra stödaktörer kring konkreta verktyg om hur jämställdhetsfrågorna kan inkluderas i tillväxtarbetet.
- Östergötland skriver att genom deltagande i Sveriges Kommuner och Regioners koncept *Modell-regioner* så utvecklas en systematik för hur jämställdhet integreras i ledning och styrning.

Ett annat exempel på prestationer och resultat kommer från Uppsala. Genom att delfinansiera främjandeaktörers verksamhet ses en markant ökning av kvinnor som får stöd av dessa aktörer. Gotland redovisar att en ny handlingsplan för regionens arbete med jämställdhetsintegrering har tagits fram i samverkan med samtliga förvaltningar och beslutats av Regionstyrelsen. Ett ytterligare exempel avser Blekinges jämställdhetsnätverk som har utarbetat en struktur för samverkan kring jämställdhetsfrågor. I arbetet möts och samverkar offentlig sektor och det privata näringslivet för att nå målen i Blekinges jämställdhetsstrategi. Arbetet i nätverket samordnas av Länsstyrelsen.

Nio regioner⁴⁰⁹ beskriver effekter på både kort och lång sikt.

De förväntade effekterna handlar till stor del om ökad kunskap, medvetenhet och förmåga. I många fall vill regionerna även skapa bättre verktyg för att integrera jämställdhetsperspektivet i det löpande arbetet och processer, till exempel i arbetet med företagsstöd, men även för att bryta en könssegregerad arbetsmarknad.

De förväntade effekterna utgår främst från de olika projektens eller insatsernas beskrivningar om mål och resultat. I några fall, men inte genomgående för alla redovisade

⁴⁰⁹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Östergötland.

insatser från berörda regioner, anges att förväntade effekter baseras på egna bedömningar.⁴¹⁰

Tre regioner⁴¹¹ redovisar även i några fall uppnådda effekter av olika satsningar. Sådana är:

- Kunskapsförhöjning.
- Alla projektansökningar måste ha en tydlig beskrivning av insatsernas jämställdhetsperspektiv.
- Ökat mod, kunskap och vilja att lyfta jämställdhet och mångfald i det egna arbetet och andras.
- Ökad kapacitet att använda jämställdhet och övriga hållbarhetsaspekter för ökad attraktivitet, affärs- och konkurrenskraft.
- Fem kommuner i Norrbotten har fått ökad förmåga att på ett strukturerat sätt arbeta med jämställdhetsintegrering.
- Projektet har bidragit till att kommunerna använder en modell för ett jämställt arbetssätt i utvalda verksamheter.

Mål som insatserna bidrar till

Alla regioner har i sina redovisningar mer eller mindre tydligt beskrivit hur insatserna direkt eller indirekt bidrar till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Det handlar framför allt om att beskriva vilket målområde eller utmaning som insatsen ska bidra till eller medverka till att lösa. 18 regioner⁴¹² har också preciserat vilka mål i den regionala utvecklingsstrategin som de beskrivna insatserna förväntas bidra till.

5.1.2 Sammanfattande analys

Alla regioner svarar på åiterrapporteringskravet, men redovisningarna varierar i omfattning och innehåll. Några regioner lämnar utförliga redogörelser och lämnar flera exempel på insatser som de själva eller andra genomför med stöd från dem. Andra regioner skriver endast några meningar som beskriver arbetet och redovisar endast några korta beskrivningar av konkreta insatser.

Övergripande kännetecknen för 2021 är att regionerna genomför insatser som både stärker det egna arbetet och andra aktörers arbete att bidra till en jämställd regional utveckling.

Regionernas arbete delas sammanfattningsvis upp i följande övergripande områden och insatser:

- Insatser för att motverka en könssegregerad arbetsmarknad.

Här genomförs till exempel insatser som bidrar till att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden i utvalda branscher, underlätta rekrytering av nödvändig kompetens och bryta könsstereotypa utbildningsval. Andra insatser är inventering av

⁴¹⁰ Egna bedömningar av förväntade effekter förekommer i redovisningarna från Kalmar, Norrbotten, Värmland, Östergötland.

⁴¹¹ Gotland, Kalmar, Norrbotten.

⁴¹² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

könsfördelningen i olika branscher och att ta fram branschgemensamma, mätbara mål för jämställdhetsarbetet.

- Jämställdhet kopplat till finansiering.

De genomförda insatserna syftar till att stärka företagandet bland kvinnor och utlandsfödda och att bredda antalet privata affärsänglar bland kvinnor och utlandsfödda. Vissa insatser fokuserar på de regionala projektstöden; både att försöka nå ut till nya målgrupper och hur hållbarhet ska integreras i arbetet.

- Insatser som stärker och utvecklar regionernas verksamhet.

Området handlar bland annat om att bidra till målsättningen att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala utvecklingsarbetet och få tillgång till utvecklingsresurser. Det handlar även om att utveckla arbetsätt och metoder som använder jämställdhetsperspektivet i styrning, ledning och operativt arbete. Mer konkret kan det avse att integrera jämställdhet i strategier, handlingsplaner, projekt och processer samt i beslutsfattande på alla nivåer.

Insatser för jämställdhetsintegrering av både strategiskt viktiga strategier och program, arbetsätt och processer går som en röd tråd genom alla dessa tre övergripande områden.

En slutsats av genomgången av regionernas redovisningar är att faktiska effekter på lång eller medellång sikt ofta är svåra att uppnå inom den tidsram som återrapporteringen avser. Redovisningarna består främst av aktuella insatser som genomförs eller har genomförts i närtid där förväntade effekter i bästa fall uppstår först efter en längre tid. Syftet med mycket av arbetet inom jämställdhetsområdet handlar om att förändra arbetsätt, attityder och processer, vilket ofta tar lång tid.

Sammanfattning – Jämställdhet

- Regionerna redovisar en bredd av insatser som syftar till att integrera jämställdhetsperspektivet i strategier, program och processer.
- Regionerna genomför insatser som både stärker det egna arbetet och andra aktörers arbete.
- Regionerna arbetar med att utveckla metoder och nya arbetsätt.
- Insatser för jämställdhetsintegrering går som en röd tråd genom allt arbete.
- Huvuddelen av resultatredovisningarna består av förväntade effekter av genomförda insatser och mer sällan faktiska resultat.

5.2 Integration

Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 framhåller att det är centralt att arbeta för att bidra till ökad integration och mångfald. Det handlar om att ge människor som kommer till Sverige bättre möjligheter att försörja sig och bidra till samhället men även om att organisationer, företag och offentlig sektor har ett växande behov av kompetens och arbetskraft.

I detta kapitel beskriver vi hur regionerna har arbetat med integration. Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Beskriva hur arbetet för att stärka integration i det regionala utvecklingsarbetet har genomförts och eventuella utmaningar. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.

Sammanställningen för 2021 visar att samtliga regioner gör insatser på integrationsområdet. Regionernas redovisningar skiftar sett till innehåll, omfattning och inriktning. Ett flertal insatser rapporteras under flera återrapporteringskrav. Det är främst kopplat till kompetensförsörjning och kompetensutveckling som insatser inom integration rapporteras.

Gemensamt för regionernas insatser inom integration är att de grundar sig i en rad olika socioekonomiska utmaningar och behov i länen. Dock genomförs insatserna övervägande genom tillfälliga projektsatsningar. Insatserna bottnar främst i utmaningen om låg sysselsättningsgrad bland utrikes födda vilket leder till växande sociala klyftor, segregation och utanförskap. Detta samtidigt som organisationer och företag i flera regioner fortsatt har ett växande behov av kompetens och arbetskraft. Möjligen har integrationsperspektivet därmed fått en ännu tydligare plats i regionernas huvudsakliga processer vad gäller arbetet med kompetensförsörjning.

5.2.1 Integration – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner redovisar insatser på området integration. Nio regioner⁴¹³ har svarat på erbjudandet om Agenda 2030 kopplat till insatser inom integration.

Regionernas arbete inom integration handlar precis som föregående år främst om insatser för ökad samverkan och insatser kopplat till kompetensförsörjning. Insatser kopplat till folkhälsa, entreprenörskap, föräldraskap, kultur, och i förekommande fall till demokrati och demografi förekommer, men i betydligt mindre utsträckning. Återrapporteringarna vittnar om att regionerna ser integration som föremål för andra strategiska sammanhang snarare än att vara ett eget område och stuprör. Som Halland uttrycker det är arbete med såväl integration som inkludering ”aktuellt inom flera strategiska sammanhang och bör ej ses som ett eget stuprör”. Örebro menar att ”integrationsperspektivet är bärande i hela förvaltningens verksamhet”. Jämtland Härjedalen arbetar bland annat med att implementera integration i pågående utvecklingsprocesser. Syftet är att skapa inkluderande, toleranta och långsiktigt hållbara strukturer för arbetet med hållbar regional utveckling.

Sju regioner⁴¹⁴ lyfter utmaningar i genomförandet av insatser på området integration. Migrationsverkets beslut om avveckling av verksamheter i Västernorrlands två kommuner, Kramfors och Örnsköldsvik, har medfört övervägande negativa effekter på redan pågående insatser som syftade till att främja integration i regionen. Migrationsverkets beslut om nedläggning av verksamheten i Kramfors är enligt Västernorrland ett tydligt exempel på negativa effekter regionalt, lokalt och på individnivå till följd av ett beslut på nationell nivå. Västernorrland menar att den konsekvensanalys som Migrationsverket upprättade för ändamålet också borde tagit höjd för beslutets

⁴¹³ Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

⁴¹⁴ Blekinge, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

konsekvenser för kommunen, regionen och den enskilda individen, och inte enbart effekterna till följd av nedstängningen av kontoret som arbetsplats. Samtidigt har ett ökat kvotflyktningmottagande i Uppsala gett upphov till utmaningar som regionen hanterar tillsammans med länets samtliga kommuner och berörda myndigheter i länets samverkansforum, *Länsgrupp för integration och etablering i Uppsala län*.⁴¹⁵ Det ökade kvotflyktningmottagandet ställer högre krav på kunskap, beredskap och kapacitet för kommunernas mottagningsverksamheter. Uppsala möter dessa krav genom att tillhandahålla information och tillgång till hälso- och integrationskunnig expertis till kommunerna i länsgruppen.

Den demografiska utvecklingen i Blekinge är en utmaning i flera avseenden. En befolkningsutveckling som står stilla nödvändiggör att nyanlända och utrikesfödda som finns i regionen etablerar sig i samhället. Detta förutsätter att nyanlända och utrikesfödda kommer in på arbetsmarknaden för att regionen ska klara kompetensförsörjningsutmaningen. Till följd av alla etableringar och investeringar kopplat till den gröna omställningen i Norrbotten under det gångna året noterar regionen att sociala aspekter som jämställdhet och integration har kommit i skymundan till fördel för miljörelaterade angelägenheter, både från näringsliv och politiker. Västra Götaland ser utmaningen om en låg självförsörjningsgrad bland utrikesfödda inte minst som resultatet av att flera individuella faktorer interagerar och försvårar för individer att etablera sig på arbetsmarknaden. Exempel på individuella faktorer är bostadssituation, födelseland, funktionsvariation, mående och utbildningsnivå. Gemensamt eller enskilt bidrar dessa till att en individ kan ha en särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden menar regionen.

Tillväxtverket kategoriserar regionernas redovisningar utifrån de vanligaste inkomna rapporteringarna enligt nedan. Under kategorin övriga insatser för ökad integration ges ett antal exempel på insatser som genomförs kopplat till andra områden, till exempel folkhälsa, kultur och entreprenörskap.

- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling.
- Samverkan med andra aktörer.
- Övriga insatser för ökad integration.
- Regionernas svar om Agenda 2030.

Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Regionernas insatser som främjar integration är av betydelse för utveckling av strukturer och arbetssätt för långsiktigt kompetensförsörjningsarbete. Kompetensförsörjning och kompetensutveckling är ett utpekat strategiskt område i den nationella strategin, vilket också avspeglas i regionernas åiterrapporteringar. Integration och mångfald ses i förekommande fall som nyckelfaktorer till ett framgångsrikt arbete för att möta kompetensförsörjningsutmaningen i regionen.⁴¹⁶ Jämtland Härjedalen fokuserar i stället sitt arbete inom integration på insatser som ska bidra till en implementering av olika sociala aspekter i samtliga utvecklingsprocesser. Av åiterrapporteringarna framgår att

⁴¹⁵ Samverkansforumet behandlar frågor om kommunmottagande, läns- och kommunal planering, informations- och erfarenhetsutbyte. Forumet syftar till att stärka samverkan på området integration och etablering av nyanlända och asylsökande i Uppsala län.

⁴¹⁶ Norrbotten, se även avsnitt 2.3 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet.

regionernas arbete med integration kopplat till kompetensförsörjning främst åsyftar till att öka inkludering på arbetsmarknaden för gruppen utrikesfödda. Ett annat fokus som kännetecknar regionernas insatser är kompetensförsörjningsutmaningen i den egna regionen, där allas kompetens behöver tas tillvara för att möta denna utmaning.

Åtta regioner⁴¹⁷ utgår från ett inkluderingsperspektiv i sina insatser. Inte sällan används validering som ett viktigt verktyg för att ta vara på redan befintlig kompetens, men också för att ytterligare bygga på befintlig kompetens som ett led i att stärka integrationsprocessen. *KUB-modellen*⁴¹⁸ i Västra Götaland är en valideringsmodell som syftar till att identifiera samt synliggöra individens kunskap och kompetens i relation till arbetsuppgifter som utförs på aktuell arbetsplats. Den enskilda individen får i och med modellen utveckla sin kunskap och kompetens i det dagliga arbetet under en kortare eller längre period. Modellen är framställd i syfte att möjliggöra för individer som har eller avser att nå en reell kompetens som inte går att bedöma mot utbildningssystem eller branschkrav. Det är övervägande utrikesfödda individer vars kompetens och kunskap bedöms med hjälp av *KUB-modellen*.

Nya eXtra stöd i Gävleborg är ett pärlbandsprojekt som bygger vidare på resultat och erfarenheter från projektet *eXtra stöd* 2018–2020. Projektet består av åtta delprojekt, ett i varje deltagande kommun⁴¹⁹. Huvudsakliga målgrupper för projektet är utrikesfödda och personer med funktionsnedsättning som medför minskad arbetsförmåga och därmed står långt från arbetsmarknaden.

Blekinge genomför insatser inom kompetensförsörjning för att få upp andelen utrikesfödda som arbetar. Regionens utgångspunkt i det arbetet bottnar inte minst i utmaningen om att befolkningsutvecklingen i Blekinge stått stilla under en lång tid. Projektet *Kompetensintegration* utvecklar metoder för att underlätta för utrikesfödda att komma in på arbetsmarknaden. En insikt från projektet är att större fokus behöver läggas på att stötta arbetsgivare för att kunna men också våga rekrytera bredare.

Vägen till Yalla Boden i Norrbotten är ett socialfondsfinansierat projekt som drivs i samverkan med Bodens kommun och lokala aktörer i Boden. Projektet syftar till att skapa bättre förutsättningar för i första hand utrikesfödda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden att närma sig arbetsmarknaden. Detta genom utveckling av deras yrkesmässiga förmågor och genom ett ökat psykiskt och socialt välbefinnande. Som ett led i att möta kompetensförsörjningsutmaningen samt hjälpa företag att nå kompetens och resurser samtidigt som de stärker sitt mångfaldsarbete genomför Västerbotten *Företagsstöd till rekrytering av utomnordiskt födda i mikro-, små- och medelstora företag med minst tre anställda*. Då det endast blev en ansökan inom satsningen konstaterar regionen att formen behöver anpassas ytterligare i och med att efterfrågan alltjämt bedöms finnas.

Samverkan med andra aktörer

Regionernas insatser inom samverkan på integrationsområdet fokuserar främst på att kraftsamla kring frågor som rör främjande av arbetsmarknadsintegration av utrikesfödda

⁴¹⁷ Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Uppsala, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

⁴¹⁸ KUB står för kompetens kartläggs, utvecklas och bekräftas.

⁴¹⁹ Följande kommuner deltar i projektet: Bollnäs, Gävle, Hudiksvall, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker, Sandviken och Söderhamn.

på regional nivå. Det handlar också om insatser där samverkan specifikt lyfts fram som ett medel för förbättrad integration i regionen. De generella dragen är att regionerna genomfört insatser för att utveckla samverkan för utbyte av erfarenheter och kunskap samt för att samordna och genomföra insatser på integrationsområdet.

15 regioner⁴²⁰ redovisar insatser av samverkanskaraktär med en mängd olika aktörer. Däribland länsstyrelsen, kommuner, myndigheter, lärosäten, med flera. Några exempel är som följer.

- Halland arbetar i nära samverkan med länsstyrelsen inom en rad områden, däribland integration. Regelbundna avstämningar sker på ledningsnivå och gemensamma processer drivs inom flera områden.
- Sörmland och länsstyrelsen har en avsiktsförklaring för åren 2020–2022 som fastställer hur samverkan mellan regionen och länsstyrelsen ska ske inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret. Med utgångspunkt från den regionala utvecklingsstrategin och Agenda 2030 har länsstyrelsen och regionen pekat ut ett antal prioriterade områden däribland integration och social hållbarhet.
- Gotland deltar i ett strategiskt nätverk med arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Uppsala universitet Campus Gotland samt länsstyrelsen. Nätverket samordnar genomförande av arbetet för att förverkliga integrationsstrategin för Gotland som sträcker sig fram till 2023.
- *Arbetsmarknadssamverkan Kronoberg* är en samverkansstruktur inom arbetsmarknadsfrågor för kommuner och myndigheter i Kronoberg. Den syftar till att gemensamt möta befintliga utmaningar inom arbetsmarknad och integration. Målen för arbetet kopplas direkt till *Strategisk överenskommelse för Kronobergs län 2019–2025, Mottagande och etablering i arbets- och samhällsliv*.
- Dalarna deltar i samverkan med Högskolan Dalarna och Uppsala universitet i forskningsprojektet *MATILDE* som är finansierat av EU:s forsknings- och innovationsprogram *Horizon 2020*. Projektet syftar till att undersöka hur migration inverkar på utvecklingen på lokal nivå och sammanhållningen i bergs- och glesbygdsområden samt vilka socioekonomiska effekter migrationen har på dessa områden. Målet är att identifiera faktorer som kan förbättra integrationen och den lokala utvecklingen.

Övriga insatser för ökad integration

Områdesprofiler som stöd för folkhälsosatsningar och för hälso- och sjukvård i Östergötland är ett nytt flexibelt digitalt verktyg som synliggör måendet hos invånarna i ett visst område. Utgångspunkten är invånarnas levnadsvanor, socioekonomi och omständigheter som inverkar på hälsan. Verktyget utgör ett led i arbetet med att tillhandahålla stöd till primärvården. Områdesprofiler som stöd för folkhälsosatsningar och för hälso- och sjukvård kombinerar och paketerar tillgängliga befolkningsdata på ett helt nytt sätt.

Örebro genomför insatser inom kultur och ideell sektor genom satsningen *Konsten att delta*. Insatsen syftar till att sammanföra kulturskapare från regionen med kulturskapare som flyttat till Örebro från ett annat land. Insatsen ska bidra till att kulturskapare från

⁴²⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

andra länder som är bosatta i regionen ska få ett kontaktnät i Örebro samtidigt som inhemska kulturskapare i sin tur ska få internationella kontakter.

I projektet *Redo För Kapital?/Redo att investera?* fokuserar Uppsala på att bryta de trender som finns kring vilka bolag som söker riskkapital och vem som kan bli affärsängel. Satsningen bedöms möjliggöra en breddning av inflödet av de som behöver kapital respektive de som har kapital. Inom ramen för *Redo att investera?* har fyra underrepresenterade målgrupper identifierats, däribland kvinnor och personer med utländsk bakgrund.

Regionernas svar om Agenda 2030

Nio regioner⁴²¹ har mött erbjudandet om Agenda 2030 kopplat till insatser inom integration. Detaljeringsgraden i regionernas återrapporteringar om Agenda 2030 kopplat till insatser inom området skiljer sig åt, från mycket kortfattade hänvisningar till specifika mål i Agenda 2030 till något mer utvecklade och beskrivande resonemang kring växelverkan mellan integration och hållbarhet. Nedan följer några konkreta exempel.

- *Hållbarhets säkring av affärsplan* i Västmanland är en konkretisering och utveckling av identifierade hållbarhetsutmaningar i den regionala utvecklingsstrategin som är särskilt viktiga för näringslivet. Det innefattar flera mål i Agenda 2030 och kopplar i hög utsträckning an till miljö- och klimat, växande sociala klyftor samt hållbart arbetsliv.
- Hållbarhetsaspekterna *jämlika och jämställda livsvillkor och samhällsplanering för hållbara städer och samhällen* är två aspekter som genomsyrar Östergötlands arbete med att integrera Agenda 2030 i det regionala utvecklingsarbetet. Där sätts frågor om integration och livsvillkor in i sitt sammanhang, kopplas tydligt till Agenda 2030 och används i det som kallas *hållbarhetskompasser* för att synliggöra hur denna aspekt relaterar till de olika verksamhetsområdenas uppdrag och arbete.
- Integration och mångfald ingår som en del av den sociala hållbarheten i Västerbottens arbete med hållbarhetsintegrering av det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet sker inom ramen för uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*.
- Gävleborg använder hållbarhetsintegrering som metod för att integrera arbete med integration och mångfald i allt regionalt utvecklingsarbete. För att öka kapaciteten för hållbarhetsintegrering har regionen fortsatt genomföra projektet *Vägar till hållbar regional utveckling*.

Resultat

Samtliga 21 regioner redovisar i olika omfattning resultat i form av prestationer. Örebro redovisar resultat i löpande text och ej i tabellform.

Regionernas redovisning av resultat varierar i allt väsentligt beroende på hur regionen tar sig an integrationsfrågan samt vilken typ av insats som genomförs. Resultaten avspeglar också bredden på insatserna. Några exempel på prestationer ges nedan.

⁴²¹ Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

- Genomförda digitala språkcaféer.⁴²²
- Olika kompetensutvecklingsaktiviteter för medarbetare som arbetar med mottagande av ensamkommande flyktingungdomar och nyanlända barn och unga.⁴²³
- Aktiviteter för att samverka breddas, utvecklas och stärks mellan olika sektorer samt inkluderar fler centrala aktörer.⁴²⁴
- Projektparter, personal och deltagare har genomgått utbildning inom jämställdhet, tillgänglighet, normkritik och likabehandling.⁴²⁵

Samtliga regioner redovisar även effekter. Däremot har inte alla regioner, för samtliga eller specifika insatser, gjort en tidsmässig uppdelning. Två regioner⁴²⁶ anger att resultatbeskrivningarna baseras på egen bedömning. Det är 13 regioner⁴²⁷ som redovisar effekter på kort sikt, några exempel framgår nedan:

- Att få personer som inte kommer på screeningtester att delta i dessa.⁴²⁸
- Ökad kunskap som bidrar till en förbättrad kompetensförsörjning i länet.⁴²⁹
- Ett 15-tal familjer i målgruppen är nu etablerade på den gotländska arbets- och bostadsmarknaden.⁴³⁰

Några exempel på effekter på medellång sikt är:

- Ett utvecklat psykosocialt stöd för målgruppen.⁴³¹
- Ökad förståelse för hur migration påverkar den lokala utvecklingen och sammanhållningen i glesbygdsområden samt vilka socioekonomiska effekter den har på dessa områden.⁴³²
- Ny tillämpning av kunskap, bemötande och hantering.⁴³³

Exempel på effekter på lång sikt är:

- Fler nyanlända som snabbare kommer i arbete, studier eller rätt insats.⁴³⁴
- Implementera metoden interkulturell information om hälsa i kommunernas ordinarie verksamheter.⁴³⁵
- Fler anställda, i utbildning eller startat eget, tillväxten i regionen och minska utanförskap.⁴³⁶

⁴²² Kalmar.

⁴²³ Kronoberg.

⁴²⁴ Västerbotten.

⁴²⁵ Norrbotten.

⁴²⁶ Västra Götaland, Östergötland.

⁴²⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västmanland, Östergötland.

⁴²⁸ Sörmland.

⁴²⁹ Dalarna.

⁴³⁰ Gotland.

⁴³¹ Halland.

⁴³² Dalarna.

⁴³³ Uppsala.

⁴³⁴ Uppsala.

⁴³⁵ Sörmland.

⁴³⁶ Stockholm.

Mål som insatserna bidrar till

På ett övergripande plan hänvisar regionerna till målsättningar i den regionala utvecklingsstrategin. Vanligt förekommande målsättningar som regionerna hänvisar till i de regionala utvecklingsstrategierna har bäring på inkludering, kompetensförsörjning, jämlik arbetsmarknad, jämlika levnadsvillkor, med mera. Några exempel är *jämställd och jämlik arbetsmarknad*⁴³⁷, *flexibel och väl fungerande kompetensförsörjning*⁴³⁸, *jämlik och jämställd inkludering*⁴³⁹, *bästa livsplatsen*⁴⁴⁰, *en öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region*⁴⁴¹. För en del insatser hänvisar regionerna likaså till Agenda 2030. Ofta handlar det om målen *3 God hälsa och välbefinnande*, *4 God utbildning*, *8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt*, *10 Minskad ojämlikhet* samt mål *16 Fredliga och inkluderande samhällen*.

5.2.2 Sammanfattande analys

Regionernas arbete inom integration utgår från en rad olika socioekonomiska utmaningar och behov i länen. Rådande omständigheter i samhällsutvecklingen med växande arbetslöshet i gruppen utrikesfödda styr i allt väsentligt regionernas insatser inom integration. Kompetensförsörjning är samtidigt en av de största utmaningarna i flera regioner. Integration och mångfald anses i förekommande fall vara nyckelfaktorer till ett framgångsrikt arbete för att möta denna utmaning. Möjligen har integrationsperspektivet därmed fått en ännu tydligare plats i regionernas huvudsakliga processer vad gäller arbetet med kompetensförsörjning.

Regionernas arbete inom integration har precis som föregående år i första hand handlat om insatser för ökad samverkan och insatser kopplat till kompetensförsörjning. Det är beaktansvärt att regionernas arbete med integration också kopplas till frågor som rör folkhälsa, entreprenörskap, föräldraskap, kultur, och i förekommande fall till demokrati och demografi. Åldrande befolkning och den demografiska utvecklingen i vissa regioner förstärker än mer behovet av att få fler utrikesfödda i sysselsättning då färre personer väntas försörja fler i dessa regioner. I något enstaka fall kraftsamlar regioner kring det psykosociala stödet till asylsökande och nyanlända som ett led i att skapa bättre förutsättningar för en jämlik hälsa i regionen. Tillväxtverket konstaterar att den regionala utvecklingspolitiken samverkar med flera politikområden för att motverka segregationen samt stärka integrationen vilket också avspeglas i regionernas insatser som genomförs på området.

Regionernas huvudsakliga målgrupper för insatser inom integration består av asylsökande, nyanlända, utrikesfödda och i förekommande fall unga. Tillväxtverket förstår att regionernas målgrupper främst är grupper med svag ställning på arbetsmarknaden. Det faktum att utrikesfödda är en mycket heterogen målgrupp, med olika bakgrund och olika förutsättningar nödvändiggör anpassade insatser. Tillväxtverket noterar att regionernas arbete med socialt entreprenörskap lyfts i enstaka fall som ett verktyg för att skapa ökade möjligheter för utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden att närma sig arbetsmarknaden. Dessa kvinnor är generellt lågutbildade, har oftast lite erfarenhet av förvärvsarbete, och har låga eller mycket låga kunskaper i svenska språket.

⁴³⁷ Gävleborg.

⁴³⁸ Norrbotten.

⁴³⁹ Västerbotten.

⁴⁴⁰ Halland.

⁴⁴¹ Stockholm.

Tillväxtverket ser positivt på det i och med de positiva samhällseffekter som socialt entreprenörskap kan bidra med. Detta genom att öka möjligheterna till sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden genom insatser för arbetsträning, företagande, studier eller praktik.

Det förändrade migrationsläget som kännetecknas av minskat mottagande av nyanlända i regionerna har i förekommande fall lett till att det blivit svårare att kraftsamla kring integration med andra aktörer i en regional kontext. Migrationsverkets beslut om avveckling av verksamheter i några kommuner har påverkat redan pågående insatser som syftade till att främja integration i berörda regioner. En utmaning som identifieras i det avseendet är avsaknad av återkoppling om vilka effekter och konsekvenser myndighetens beslut på nationell nivå medför utifrån ett individ-, lokalt och regionalt perspektiv. Samtidigt har ett ökat kvotflyktningmottagande i andra kommuner gett upphov till utmaningar som behöver hanteras av regionen tillsammans med andra aktörer genom insatser för ökad kunskap, beredskap och kapacitetsbyggande för kommunernas mottagningsverksamheter.

Det noteras att regionerna fortsätter utveckla strategisk samverkan för att samordna, stärka och utveckla arbetet med integration på flera områden inom regionen. Samverkansaktörer som nämns är främst länsstyrelsen och kommuner och i andra fall även lärosäten, andra regioner, statliga myndigheter och aktörer från näringslivet och civilsamhället. Tillväxtverket konstaterar i likhet med tidigare år att arbetet i det avseendet handlar inte minst om att identifiera kontext där integration kan ha en ordinarie plats. Här antar regionerna inte sällan rollen som nätverks- och kunskapsaktör.

Åtterrapporeringarna vittnar vidare om att regionerna ser integration som föremål för andra strategiska sammanhang snarare än att vara ett eget område och stuprör. För att bidra till inkluderande, toleranta och långsiktigt hållbara strukturer för arbete med en hållbar regional utveckling förekommer också arbete med att integrera jämställdhet, jämlikhet, integration, intersektionalitet och miljömässiga aspekter i regionernas interna utvecklingsprocesser. Hållbarhetsintegrering används i vissa fall som metod med fokus på att integrera arbete med integration i allt regionalt utvecklingsarbete som en del av den sociala hållbarheten. Här utgör hållbarhetsaspekterna *jämlika och jämställda livsvillkor* och *samhällsplanering för hållbara städer och samhällen* i enstaka fall viktiga utgångspunkter för integrering av Agenda 2030 i det regionala utvecklingsarbetet. Det i sin tur bedöms sätta frågor om integration och livsvillkor in i sitt sammanhang med en tydlig koppling till Agenda 2030.

Att arbeta med integration och en socialt hållbar samhällsutveckling i stort förutsätter långsiktighet och uthållighet i alla insatser som genomförs. Ett framgångsrikt integrationsarbete förutsätter i sin tur ett politiköverskridande samarbete med hållbarhet i sikte. Den regionala utvecklingspolitiken är ett av flera politikområden som möjliggör integrationen i Sverige. Det i sin tur förutsätter att regionerna liksom vi behöver fortsätta komplettera varandra samt genomföra insatser i samverkan.

Sammanfattning – Integration

- Målgrupperna för regionernas insatser på området integration är i huvudsak nyanlända, utrikesfödda och i förekommande fall unga.
- De flesta av integrationsstärkande insatser görs inom kompetensförsörjningsområdet med syfte att stärka målgruppernas kompetens och förutsättningar på arbetsmarknaden samt att arbetsgivare bättre ska kunna tillvarata kompetensen hos målgrupperna.
- Regionernas arbete med integration kopplas alltmer till frågor som rör folkhälsa, entreprenörskap, föräldraskap, kultur, och i förekommande fall till demokrati och demografi.
- En majoritet av regionerna arbetar med att stärka strategisk samverkan på regional nivå för att samordna och utveckla arbetet med integration.

5.3 Miljö och klimat

Miljöproblem och klimatförändringar är i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* identifierat som en av tre stora samhällsutmaningar. Instruktionen för åiterrapporteringen består av att:

- Beskriva hur arbetet för att stärka miljö och klimat i det regionala utvecklingsarbetet har genomförts och eventuella utmaningar. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030.
- Ge exempel på genomförda insatser samt mål och resultat i form av prestationer, effekter på kort, medellång och lång sikt.

Samtliga 21 regioner redovisar, i varierande omfattning, insatser inom miljö- och klimatområdet. Redovisningarna visar både en betydande bredd i vad som görs såväl som ett djup och långsiktighet i arbetet. Det framstår som att miljö- och klimatfrågan är av stor betydelse för den regionala utvecklingen och att dess inverkan på andra politikområden i allt högre grad beaktas.

5.3.1 Miljö och klimat – Insatser och utmaningar

Norrbottnen skriver att miljö- och klimatfrågorna har fått en allt tydligare roll eftersom beslut inom området på internationell nivå påverkar utvecklingen regionalt. Örebro redovisar att genom analyser och underlag, nätverkande och samarbeten, kunskapshöjande insatser, uppsökande och rådgivande verksamhet sker energieffektivisering hos företag. Kronoberg anger att miljö- och klimatfrågorna är mycket aktuella och samverkan med länsstyrelsen, Tillväxtverket, andra regioner samt andra relevanta aktörer genomförs för att identifiera viktiga utmaningar och områden. Stockholm framställer att de direkta utsläppen minskat och att de avser att fortsatt vara föregångare i den nödvändiga omställningen mot ett hållbart samhälle.

Flera utmaningar kopplat till miljö- och klimatarbetet lyfts fram. Västerbotten lyfter fram behov av synliggörande av målkonflikter, utveckling mellan politikområden och mellan nationell, regional samt lokal nivå för att hållbarhet ska uppnås i alla dimensioner. Uppsala anser att området är mycket komplext och förutsätter breda samverkansytor, som ständigt behöver tydliggöras och utvecklas, och god kännedomen om hur dessa komplexa samhällsutmaningar integreras i samhälls- och näringslivsutvecklingen. Jönköping skriver att takten i miljö- och klimatomställningen går för långsamt och en större mobilisering för

fler och effektivare insatser samt bättre samlad analys och uppföljning av utvecklingen behövs. Gotland beskriver att arbetet för regional utveckling och energiomställning, som vanligtvis mest innebär samarbete med och för organisationer och små och medelstora företag, också nu handlar mycket om utvecklingen av cementindustrin, avseende dess framtida energibehov och fortsatta drift. Västmanland anser att det fortfarande är en utmaning att använda miljö som en potential för hållbar regional utveckling, men att en liten skiftning till en större förståelse och vilja att arbeta med detta skönjes.

Miljö och klimat i arbetet med hållbar regional utveckling

Tio regioner⁴⁴² beskriver arbetet inom miljö- och klimatområdet som en del av det breda och odelbara hållbarhetsarbetet varav nio⁴⁴³ specifikt kopplar arbetet på ett eller annat sätt till Agenda 2030. Värmland redovisar att den antagna *Värmlandsstrategin* är ett sätt att hållbarhetsintegrera det regionala utvecklingsuppdraget. Dalarnas nya utvecklingsstrategi baseras på de tre dimensionerna av hållbarhet och ska leda till ett klimatsmart, konkurrenskraftigt och sammanhållet Dalarna. Västerbotten har antagit *Agenda för hållbar regional finansiering* som också syftar till måluppfyllelse av Agenda 2030.

Några regioner⁴⁴⁴ redovisar sitt arbete med utgångspunkt i regeringsuppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*. Blekinge framför att inom uppdraget har en nulägesanalys genomförts kring regionens målsättningar för hållbar utveckling och hur dessa uttrycks i strategier, planer och program.

Hållbara transporter

Samtliga regioner redovisar insatser inom hållbara transporter. Området är väldigt brett men samlar insatser som på ett eller annat sätt syftar till att minska utsläpp från transporter genom att ställa om, påverka resvanor, byta ut eller underlätta för användning av fossilfritt drivmedel (el, biogas eller vätgas). Fem regioner⁴⁴⁵ nämner även de elektrifieringslöften som har gjorts på initiativ av den nationella elektrifieringskommissionen. Dalarna har tagit fram en handlingsplan för mer hållbara och konkurrenskraftiga godstransporter i Mellansverige. I Östergötland och flera andra regioner ligger fokus bland annat på elektrifieringen av transportsektorn. Örebro arbetar med förändringar i den fysiska miljön och att öka medvetenheten om hållbart resande. I Värmland har en regional samverkansplattform satts upp för att förverkliga målen och samordna insatser inom transportområdet. Blekinge har tagit fram en cykelstudie som tittar på potential för cykelinfrastruktur i länet. Gotland och Jämtland Härjedalen driver elflygs-projekt. Halland deltar i projekt som syftar till att etablera en korridor av tankstationer för vätgas från Oslo till Hamburg.

⁴⁴² Dalarna, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Värmland, Västmanland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

⁴⁴³ Dalarna, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Västerbotten, Östergötland.

⁴⁴⁴ Blekinge, Kronoberg, Värmland, Jönköping, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland.

⁴⁴⁵ Halland, Kronoberg, Stockholm, Värmland, Västerbotten.

Samarbete med länsstyrelserna

15 regioner⁴⁴⁶ rapporterar övergripande och specifikt om samarbetet med länsstyrelsen inom miljö-, energi- och klimatarbetet. Gemensamma energi- och klimatstrategier samt energikontoren är särskilt betonade. I Västra Götaland drivs *Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om* tillsammans med länsstyrelsen. I Uppsala har strukturer och ansvar för genomförande av miljö- och klimatfrågor i länets grupper för offentlig samverkan tydliggjorts. I Kalmar har arbetet inom *Klimatsamverkan* utökats med en grupp för klimatanpassning. Jönköping har ett nära samarbete med länsstyrelsen gällande klimat- och energistrategin samt även kring ett nytt initiativ för att koppla ihop det regionala utvecklingsarbetet med miljömålen. Klimatsamverkan Skåne tillsammans med länsstyrelsen och kommuner har arrangerat *Energiting* samt tagit fram en rapport om de tio största utsläpparna i Skåne.

Energifrågor och elförsörjning

Samtliga regioner redovisar att de på ett eller annat sätt arbetar med energifrågor varav åtta⁴⁴⁷ anger arbete inom energieffektivisering. Jämtland Härjedalen anger att energikontoret driver ett nätverk för fastighetsansvariga från kommuner med syfte att öka kompetens inom energieffektiv fastighetsförvaltning. Halland är regional samordnare av kommunernas energi- och klimatrådgivare där stort fokus är på energieffektivisering.

Fyra regioner⁴⁴⁸ redovisar insatser kopplade till frågan om framtida elförsörjning och energisystem. Skåne har tagit initiativ till en effektkommission med syfte att samla de aktörer som tillsammans kan skapa rätt förutsättningar för den elektrifiering som krävs för klimatet, hållbar tillväxt och den modernisering aktörerna vill att Sverige ska leda. Sörmland har tagit fram en förstudie angående energiomställning som omfattar kraftförsörjning, elproduktion och biogas. Uppsala medverkar som strategisk testbädd för Energimyndighetens sektorsstrategier för ett robust och flexibelt energisystem. Värmland har ett forum för bland annat elnätsfrågor för berörda aktörer i länet.

Det är tydligt att regionalfondsprogrammet är en viktig medfinansieringskälla för många redovisade insatser⁴⁴⁹ inom området och att förberedelsearbetet för nästa programperiod pågår. Örebro rapporterar att man inom Östra Mellansverige har arbetat fram förslag till insatser för politikområde 2, ett grönare och koldioxidsnålare Europa. Gävleborg betonar vikten av att stärka aktörers förmåga att gå från idé till färdiga ansökningar och söka extern finansiering.

Miljödriven näringslivsutveckling och cirkularitet

Nio regioner⁴⁵⁰ anger att de på olika sätt främjar miljödriven näringslivsutveckling. I Gävleborg har fokus varit på klimatomställning inom tillverkningsindustrin och

⁴⁴⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Värmland, Sörmland, Östergötland.

⁴⁴⁷ Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Sörmland, Örebro.

⁴⁴⁸ Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland.

⁴⁴⁹ Kronoberg, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Västmanland, Värmland, Västernorrland, Skåne, Örebro.

⁴⁵⁰ Halland, Jönköping, Gävle, Norrbotten, Västra Götaland, Västernorrland, Värmland, Örebro, Östergötland.

transportbranschen genom att stärka förmågor och kunskap. Norrbotten har genom Energikontoret stöttat mindre företag att stärka sin konkurrenskraft genom att arbeta strategiskt med energi-, klimat- och hållbarhetsfrågor. I Örebro finns en gemensam satsning mellan Almi och Energikontoren i Östra Mellansverige för att koordinera främjandeaktörernas expertis i att stödja företag i en grön och digital omstart.

Fyra regioner⁴⁵¹ anger strategin för smart specialisering som grund till olika insatser. Både Kalmar och Värmland anger bioekonomi som prioriterade områden i strategin. Östergötland redovisar styrkeområdet *Miljönytta som affär* i strategin. Det syftar till att främja utveckling av miljödriven näringslivsutveckling.

Nio regioner⁴⁵² redovisar insatser med bäring på cirkularitet. Västmanland har deltagit i utbildningen *Cirkulär ekonomi för regioner* som genomfördes av Chalmers Industriteknik och Högskolan i Gävle på uppdrag av Tillväxtverket. Västra Götaland har ett projekt som främjar textilbranschens arbete med cirkulär innovation. Dalarna arbetar med klimatsmarta flöden i byggsektorn. Västernorrland har arbetat med cirkulär upphandling av möbler. Jönköping har byggt upp nätverk för cirkulär ekonomi/industriell symbios.

Resultat

Samtliga 21 regioner redovisar, i olika omfattning, resultat i form av prestationer. En generell observation är att det i en del fall verkar finnas en svårighet att särskilja prestationer och effekter. Med tanke på bredden av insatserna inom miljö- och klimatområdet är också de redovisade prestationerna varierande. Redovisningarna beskriver till exempel:

- Högre andel förnybar råvara i industrin.⁴⁵³
- Lägre energianvändning.⁴⁵⁴
- Utbildningar och stöd till företag gällande grön omställning.⁴⁵⁵
- Ökad kunskap exempelvis genom kartläggningar, utbildningar och publikationer.⁴⁵⁶
- Fler biogasbilar/bussar, laddstolpar och tankställen.⁴⁵⁷
- Effektivare styrning av miljö- och klimatarbetet.⁴⁵⁸

Även effekter redovisar samtliga regioner, i en eller annan form. Däremot har inte alla regioner, för samtliga eller specifika insatser, gjort en tidsmässig uppdelning. Exempel på kortsiktiga effekter som redovisats är:

- Tydligare hållbarhetstänk i företagarnas dagliga verksamhet.⁴⁵⁹
- Konkurrenskraftiga och hållbara SMF.⁴⁶⁰

⁴⁵¹ Kalmar, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁵² Dalarna, Jönköping, Gävleborg, Skåne, Uppsala, Västra Götaland, Västmanland, Västernorrland, Östergötland.

⁴⁵³ Västra Götaland.

⁴⁵⁴ Västernorrland.

⁴⁵⁵ Gävleborg, Norrbotten, Örebro.

⁴⁵⁶ Blekinge, Halland, Kronoberg, Skåne, Västerbotten.

⁴⁵⁷ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Sörmland.

⁴⁵⁸ Uppsala, Östergötland.

⁴⁵⁹ Blekinge.

⁴⁶⁰ Norrbotten.

- Ungdomar har inspirerats till att engagera sig för sin egen och planetens välmående.⁴⁶¹

Exempel på effekter på medellång sikt är:

- Ett förändrat skogsbruk och en förändrad och större användning av skogens resurser.⁴⁶²
- Dalarna når de nationella energi- och klimatmålen.
- Medverkande organisationer minskar sina anställdas klimatbelastande arbetspendling, ökar sin attraktivitet och bidrar till bättre kompetensförsörjning i länet.⁴⁶³

Exempel på långsiktiga effekter är:

- Minskad klimatpåverkan från byggsektorn i länet.⁴⁶⁴
- Ett klimatneutralt Gotland.
- Konkurrenskraftig svensk livsmedelssektor.⁴⁶⁵

Mål som insatserna bidrar till

Samtliga regioner svarar på frågan, på lite olika sätt. På ett övergripande plan hänvisas det till målsättningar i den regionala utvecklingsstrategin. Bredden av insatser inom området gör att det även redovisas en bredd av mål som insatserna bidrar till. Till exempel redovisar Halland mål om *hög attraktivitet, fler i arbete och stark konkurrenskraft*. För vissa insatser hänvisas det även till Agenda 2030. Den vanligaste hänvisningen är till mål 13 *Bekämpa klimatförändringen*.

5.3.2 Sammanfattande analys

Samtliga regioner redovisar insatser inom miljö- och klimatområdet. Dels i form av utförliga beskrivningar med exempel på insatser som genomförs av regionerna själva eller av andra med stöd från regionen. Dels i form av mer kortfattade beskrivningar av arbetet. Övergripande framstår det som att miljö- och klimatfrågan är av stor betydelse för den regionala utvecklingen och att dess inverkan på andra politikområden i allt högre grad betraktas.

Redovisningarna vittnar om att regionerna intar flera olika roller beroende på vilken fråga inom miljö- och klimatområdet som avses. Vad som är relativt tydligt är att den drivande rollen har tilltagit inte minst genom att de regionala utvecklingsstrategierna i högre grad framställs ha ett miljö- och klimatperspektiv. Även styrkeområdena i strategierna för smart specialisering anges som en grund för olika insatser (bioekonomi och miljödriven näringslivsutveckling). Det är tydligt att regionalfondsprogrammet är en viktig medfinansieringskälla för insatser inom området och att förberedelsearbetet för nästa programperiod pågår.

⁴⁶¹ Gävleborg.

⁴⁶² Halland.

⁴⁶³ Jönköping.

⁴⁶⁴ Kronoberg.

⁴⁶⁵ Västerbotten.

Utmaningar som lyfts fram är flera och handlar bland annat om frågornas komplexitet, den tidskrävande omställningsprocessen, målkonflikter och behovet av dess synliggörande.

Ett stort antal regioner beskriver arbetet inom miljö- och klimatområdet som en del av det breda och odelbara hållbarhetsarbetet varav några specifikt kopplar arbetet till Agenda 2030. Några regioner redovisar sitt arbete med utgångspunkt i regeringsuppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*.

Samarbetet med länsstyrelserna inom miljö-, energi- och klimatarbetet beskrivs av en majoritet av regionerna som både omfattande och avgörande. De gemensamma energi- och klimatstrategierna samt energikontoren är särskilt betonade. Samtidigt framgår det också från några regioner att det periodvis är ett komplext och utmanande samarbete med bland annat tydliga roller och mandat.

Vad gäller redovisade insatser uppvisas en betydande bredd i och inom respektive område. Det finns områden inom vilka samtliga regioner redovisar insatser medan andra områden som enbart några få nämner. Många av insatserna är snarlika medan några regioner verkar vara pionjärer inom ett visst område. Potentialen för erfarenhets- och informationsutbyte mellan regioner såväl som mellan regioner och myndigheter verkar vara stor och efterfrågad. I tillägg är det relativt få regioner som redovisar insatser kopplat till utbildning/kunskapshöjning inom området. Möjligen kan dessa utvecklade kapacitetsstärkande processer och ökad samverkan ske inom ramen för handlingsplanen för *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*.

Det är positivt att samtliga regioner redovisar insatser inom hållbara transporter då det är ett område med betydande rådighet för regionerna. Området samlar insatser som på ett eller annat sätt syftar till att minska utsläpp från transporter genom att ställa om, påverka resvanor, byta ut eller underlätta för användning av fossilfritt drivmedel (el, biogas eller vätgas). Flera nämner även de elektrifieringslöften som har gjorts på initiativ av den nationella elektrifieringskommissionen.

Insatser inom energiområdet har också alla regioner angett. Det kan till exempel handla om energieffektivisering, förnybar energi och informationsverksamhet. Flera regioner har också redovisat insatser som tar ett helhetsgrepp gällande framtida elförsörjning och energisystem. Även hållbart byggande framstår som ett vanligt förekommande insatsområde.

Ungefär hälften av regionerna anger att de på olika sätt främjar miljödriven näringslivsutveckling genom stöd, finansiering och kunskapshöjande insatser mot företag och företagsfrämjande aktörer. Samma antal regioner redovisar insatser med bäring på cirkularitet gällande exempelvis nätverkande, utbildning och konkreta projekt inom specifika sektorer.

Insatser inom områden såsom klimatanpassning, vattenkvalitet och försörjning samt miljövard nämns av några få regioner och motiveras bland annat utifrån att långsiktigt säkra förutsättningarna för regional utveckling. Detta är sannolikt områden som i allt högre omfattning behöver beaktas av regionerna framöver.

Den offentliga upphandlingen har en avgörande betydelse i till exempel arbetet att göra Sverige klimatneutralt och för att nå de nationella miljökvalitetsmålen. Genom att öka efterfrågan på hållbara produkter och tjänster ökar sannolikt incitamenten för näringslivet att ställa om. I redovisningarna är det enbart tre regioner som nämner att de i en eller annan form arbetar med hållbarhet i sin upphandling. Detta är sannolikt inte en

representativ andel, men understryker möjligen att arbetet med hållbar upphandling bör förstärkas.

Samtliga 21 regioner redovisar, i olika omfattning, resultat i form av prestationer och effekter. En generell observation är att det i en del fall verkar finnas en svårighet att särskilja dessa två från varandra. Med tanke på bredden av insatserna inom miljö- och klimatområdet är också de redovisade prestationerna och effekterna mycket varierande.

Sammanfattning – Miljö och klimat

- Redovisningarna visar både en betydande bredd i vad som har gjorts såväl som ett djup och långsiktighet i arbetet. Det framstår som att miljö- och klimatfrågan är av stor betydelse för den regionala utvecklingen och att dess inverkan på andra politikområden i allt högre grad beaktas.
- Regionerna intar flera olika roller beroende på vilken fråga inom miljö- och klimatområdet som avses. Vad som är relativt tydligt är att den drivande rollen har tilltagit inte minst genom att de regionala utvecklingsstrategierna i högre grad framställs ha ett miljö- och klimatperspektiv.
- Exempel på utmaningar som lyfts fram är frågornas komplexitet, omställningens tidsåtgång, målkonflikter och behovet av dess synliggörande, låg andel fortbildning, snabb teknisk utveckling samt brist på samverkan. Även föråldrade lagar och regler nämns som ett hinder för framdrift inom området.
- Ett stort antal regioner beskriver arbetet inom miljö- och klimatområdet som en del av hållbarhetsarbetet varav några specifikt kopplar arbetet till Agenda 2030. Några regioner redovisar sitt arbete med utgångspunkt i regeringsuppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling*.
- En majoritet av regionerna rapporterar om samarbetet med länsstyrelserna inom miljö, energi och klimat. Gemensamma energi- och klimatstrategier samt energikontoren är särskilt betonade.
- Samtliga regioner redovisar insatser inom hållbara transporter och energiområdet. Ungefär hälften av regionerna anger miljödriven näringslivsutveckling såväl som insatser med bäring på cirkularitet. Även hållbart byggande framstår som ett vanligt förekommande insatsområde.
- Insatser inom områden såsom klimatanpassning, vattenkvalitet och försörjning samt miljövård nämns av några få regioner och motiveras bland annat utifrån att långsiktigt säkra förutsättningarna för regional utveckling.
- Potentialen för erfarenhets- och informationsutbyte mellan regioner såväl som mellan regioner och myndigheter verkar vara stor och efterfrågad. Möjligen kan dessa utvecklade kapacitetsstärkande processer och ökad samverkan ske inom ramen för handlingsplanen för den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030.

6 Sammanställning återrapportering 5 – Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet

Detta kapitel beskriver regionernas arbete med analys, uppföljning och utvärdering. Den regionala utvecklingspolitiken är ett tvärsektoriellt politikområde som kräver samverkan både vertikalt och horisontellt. Ett grundläggande antagande inom regional utvecklingspolitik är att centrala samhällsutmaningar som demografi, globalisering, miljö och klimat, socioekonomi och sammanhållning och teknisk utveckling kräver en ansats som sträcker sig över styrnivåer (lokal, regional, nationell och internationell nivå) och sektorsområden (privat/offentligt samt över olika politikområden). Därför verkar den regionala utvecklingspolitiken över flera olika utgiftsområden i statsbudgeten och har medfinansiering från olika aktörer och finansieringskällor som en central genomförandepincip. En stor del av genomförandet sker genom projektverksamhet, som ofta beskrivs som en ”katalysator” eller ett smörjmedel. Med relativt små medel genomför aktörer i tid och rum begränsade insatser som ska bidra till långsiktiga, strukturella förändringar. Detta genom att testa och ta fram nya lösningar och arbetssätt som efter avslutade projekt ska tas tillvara i ett större sammanhang.

Utvecklingsperspektivet för med sig ett behov av lärande på alla nivåer. Vilka resultat som uppstår av insatserna, vad som fungerar, för vem och under vilka förutsättningar är exempel på centrala frågeställningar i det regionala utvecklingsarbetet. Behovet av lärande medför i sin tur ett behov av systematiskt arbete med analys, uppföljning och utvärdering. Såväl EU-kommissionen som regeringen, den senare i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*, lyfter också fram analyser, uppföljning och utvärdering som centrala verktyg för lärande och ett effektivt, resultatnriktat genomförande av den regionala utvecklingspolitiken. Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete anger att de regionalt tillväxtansvariga aktörerna ska följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet i länet. Arbetet med analyser, uppföljning och utvärdering ska ske löpande, systematiskt och långsiktigt.⁴⁶⁶

Återrapporteringskravet består av några frågeställningar samt en tabell där analyser, uppföljningar och utvärderingar ska listas baserat på typ av aktivitet, om det finansierats helt, delvis eller inte alls av anslag 1:1, samt hur erfarenheter och kunskap tagits till vara. Frågeställningarna innefattar att:

- Beskriva hur arbetet med analyser, uppföljningar och utvärderingar har genomförts under året med fokus på förändringar som skett i förhållande till förra året samt eventuella utmaningar. I detta sammanhang ska regionerna även beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integrerats i arbetet. Regionerna erbjuds även att redovisa hur arbetet har bidragit till Agenda 2030. Beskriva hur olika territoriella perspektiv har beaktats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.
- Ange om det finns det en plan, strategi eller motsvarande för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering.

⁴⁶⁶ 16 § förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

- Beskriva om och hur de säkerställer att arbetet med analys, uppföljning och utvärdering genomförs löpande, systematiskt och långsiktigt.

Samtliga regioner svarar på återrapporteringskravet. Däremot redovisar 18 av 21 regioner⁴⁶⁷ arbetet med hållbarhetsintegrering och koppling till Agenda 2030 i analys- och uppföljningsarbete.

Förutsättningarna för arbetet ser olika ut rent resursmässigt i regionerna beroende på storlek, vilket även påpekas i återrapporteringarna.⁴⁶⁸ Årets återrapportering kännetecknas av arbetet med regionala utvecklingsstrategier och hållbarhetsintegrering. Men också av ändrade prioriteringar från regionernas sida på grund av coronapandemin i nästan lika stor utsträckning som under 2020.

Nedanstående sammanställning av svaren bygger på regionernas redovisningar och de tabeller som beskriver vilka analyser, uppföljningar och utvärderingar som gjorts, se bilaga 7 Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet.

6.1 Beskrivning av arbetet

Regionerna har som nämnts ovan olika förutsättningar för att bedriva analys-, uppföljnings- och utvärderingsarbete av resursskäl. Utöver detta bör det beaktas att beskrivningarna från regionerna skiljer sig åt vad gäller omfattning och detaljgrad, vilket gör att jämförelse mellan olika regioner bör göras med viss försiktighet. Generellt finns en hög ambitionsnivå vad gäller arbetet med analys, uppföljning och utvärdering.

Under 2021 har de flesta regionerna arbetat med de nya regionala utvecklingsstrategierna och med integrering av hållbarhetsaspekter i uppföljningar, analyser och utvärderingar. 13 regioner⁴⁶⁹ rapporterar att största delen av arbetet under 2021 har varit uppdatering av de regionala utvecklingsstrategierna. I åtta regioner⁴⁷⁰ är ramverket för den regionala utvecklingsstrategin, Agenda 2030 och de prioriteringar som är beslutade kopplade till de 17 hållbarhetsmålen. Kalmar skriver till exempel att:

I arbetet med att aktualisera RUS har ett särskilt fokus lagts på hållbarhetsperspektivet vid uppdateringen av analyser. Hållbarhetsperspektivet finns med i samtliga analyser som tas fram och belyses särskilt, t.ex. inom hållbar samhällsplanering, kompetensbehov, kulturområdet m. fl.

År 2021 såsom 2020 har dock varit speciellt på många sätt och vis på grund av coronapandemin. 11 regioner⁴⁷¹ nämner i sin beskrivning av 2021 års arbete hur de i löpande uppföljningar har fokuserat på effekter av coronapandemin på arbetsmarknad och näringslivet. Det har krävts omprioriteringar för att kunna följa vilka konsekvenser pandemin får i länen och dess omvärld.

⁴⁶⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁶⁸ Av Gävleborg och Jämtland Härjedalen.

⁴⁶⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁷⁰ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁷¹ Blekinge, Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

Samarbete över regiongränserna eller med länets kommuner, länsstyrelse och universitet nämns av åtta regioner.⁴⁷² Det kan handla om nätverk för analys eller ett förstärkt lärande. Förutsättningarna för att driva uppföljnings-, utvärderings- och analysarbete skiljer sig åt mellan regionerna, betänkandes deras skilda ekonomi. Att samarbeta mellan regionerna kan vara ett sätt att stärka arbetet med mer resurser. Det kan även vara ett sätt att generellt förstärka arbetet och dela kunskaper och information.

Blekinge skriver exempelvis att "det är en utmaning för en liten region som Blekinge att bedriva ett väl utvecklat och strukturerat analysarbete. Ett sätt att hantera sårbarheten har varit att utveckla ett bra samarbete med grannregionerna."

En alternativ lösning för att stärka ett kunskapsbaserat och systematiskt uppföljnings- och analysarbete är att anlita externa konsulter.⁴⁷³ Gävleborg skriver att "en vanlig arbetsmetod är dock fortfarande att analyser tas fram av externa konsulter eller intern analysavdelning, skilt från det ordinarie arbetet."

6.2 Territoriella perspektiv

Samtliga regioner bortsett Stockholm har angett information under denna punkt och alla som besvarat säger att de hanterar frågan kring territoriella perspektiv i sitt arbete på ett eller annat sätt. Territoriella perspektiv kan innefatta olika sorters skärning, såsom administrativa gränser, funktionella geografier, platsbaserade angreppssätt och landsbygder/tätorter.

Den vanligast förekommande hanteringen av territoriella perspektiv är kopplat till olika sorters analyser, vilket samtliga regioner som bevarat frågan har angett. Det kan handla om att skära och publicera statistik på underregional nivå till att ta fram ingångsvärden i planeringsdokument. Det går att notera att samtliga regioner som besvarat frågan hanterar det territoriella perspektivet som ett verktyg för att hantera olika förutsättningar i regionen.

När det gäller tolkning och hantering av ett territoriellt perspektiv finns det många utgångspunkter. Sex regioner skriver om funktionella geografier.⁴⁷⁴ För Skåne och Värmland, vilka är regioner som gränsar mot ett annat land, är de funktionella perspektiven inriktat på vilka territoriella områden som påverkar dem, vilket inte tar hänsyn till administrativa gränser. Uppsala har kartlagt skillnader i hälsa, livsvillkor och delaktighet i länet genom att gruppera geografiska delområden baserat på socioekonomisk och demografisk samhörighet. Ett sätt att åstadkomma funktionella geografier baserat på specifika frågor. Ett annat exempel där funktionella geografier nämns är från Kronoberg som skriver att de tagit fram underlag till en remiss för en ny Länstransportplan. De skriver:

[...] Analysen måste [därför] även ta hänsyn till interregional pendlingsstatistik och inte endast fokusera på administrativa indelningar som län och kommun utan också genomföra analyser på funktionella indelningar som t.ex. LA- och FA-regioner. Detta för att återspegla rörelsemönster för människor, varor och kapital som ofta bryter dessa administrativa gränser.

⁴⁷² Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Västernorrland.

⁴⁷³ Gävleborg, Västernorrland, Östergötland.

⁴⁷⁴ Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Skåne, Uppsala, Värmland.

Skärningen landsbygders och tätorters olika förutsättningar beskrivs hos fem regioner.⁴⁷⁵ I Västerbottens åiterrapportering är följande beskrivet; "Territoriella perspektiv är en utgångspunkt för arbetet med analys, uppföljning, utvärdering och lärande. Förutsättningarna i länets olika städer, lands- och glesbygder är integrerat i den regionala utvecklingsstrategin (och var utgångspunkt i framtagandet)."

6.3 Plan eller strategi för arbetet

16 regioner⁴⁷⁶ svarar att de har en etablerad plan för analys, uppföljning och utvärdering. Detta är fem fler än föregående år. I de flesta fall revideras analysplanen i samband med arbetet med den regionala utvecklingsstrategin där lärande från tidigare åren har en viktig roll för den regionala utvecklingen. Fem regioner⁴⁷⁷ svarar att de inte har en plan eller strategi för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering. Av dessa är två regioner⁴⁷⁸ på väg att ta fram planer. Övriga uttrycker ett behov av att utveckla arbetet, eller att prioriteringar sker årsvis.

Planerna, strategierna eller motsvarande har ofta en tydlig koppling till den regionala utvecklingsstrategin⁴⁷⁹ eller det regionala utvecklingsarbetet⁴⁸⁰. Att det ser ut på det sättet är inte förvånande betänkande den regionala utvecklingsstrategins betydelse i sammanhanget. Västernorrland skriver följande:

En viktig faktor för styrning och ledning och ett ökat resultatfokus är att vi kan följa upp och utvärdera de insatser som genomförs i linje med RUS. Under året har den "röda tråden" kvalitetssäkrats avseende förändringslogik och verktyget har utvecklats för att göras lättanvänt för de funktioner som inledningsvis ansvarar för att logga aktiviteter, resultat och effekter.

Ett annat exempel är Örebro som uttrycker att de "följer en uppföljnings- och analysplan kopplad till RUS som också fungerar som lärandeplan. Genom det säkerställs att vi arbetar systematiskt och strukturerat med analys, uppföljning och utvärdering i flera olika processer."

6.4 Genomförda insatser

Regionerna kan ange i åiterrapporteringen för villkorsbesluten 2021 maximalt 15 av sina viktigaste insatser under året. Anledningen till att antalet har begränsats är för att få till stånd en bättre jämförbarhet mellan regionerna och insatserna. Insatserna har för 2021 förhandskategoriserats utifrån ett antal områden, där regionerna väljer var respektive insats hör hemma per kategori. Insatserna fördelar sig enligt nedanstående tabell.

⁴⁷⁵ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten.

⁴⁷⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁷⁷ Jönköping, Västmanland, Västernorrland, Sörmland, Uppsala.

⁴⁷⁸ Sörmland, Uppsala.

⁴⁷⁹ Direkt uttryckt eller implicit; Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁸⁰ Blekinge, Gotland, Sörmland, Värmland, Västernorrland.

Typ				
Kategori	Analys	Uppföljning	Utvärdering	Totalt
Kunskapsunderlag	104	7	8	119
Löpande rapportering	18	21		39
Underlag till beslut	12	2	4	18
Underlag till beslut – coronarelaterat	12	1	1	14
Underlag till strategi	33	6	2	41
Övrigt	5	1		6
Totalsumma	180	42	15	237

Liksom för år 2020 är de vanligaste typerna av insatser olika former av analyser, utredningar och/eller kartläggningar inom ett brett spektrum av områden. Dessa kategoriseras som analyser. Analyser som syftar till kunskapsunderlag är den absolut största kategorin, totalt sett. Analyserna inom kategorin spänner över breda perspektiv, vilket inte är förvånande, eftersom det regionala utvecklingsarbetet är brett till sin karaktär och regionerna ser olika ut. Analyserna kan även innehålla modell- och metodutveckling. När det gäller uppföljningar och utvärderingar inom kategorin syftar de till att antingen utveckla och dra lärdomar från enskilda projekt eller arbetet med den regionala utvecklingsstrategin.⁴⁸¹ Totalt ligger 50 procent av insatserna under kategorin kunskapsunderlag.

Kategorin som kommer efter i antal är underlag till strategi, tätt följt av löpande rapportering. Fördelningen ser dock tämligen annorlunda ut när det gäller vilken sorts insats det är. När det gäller löpande rapportering är uppföljningar något mer frekvent förekommande än analyser. Medan det inom kategorin underlag till strategi är en majoritet analyser.

Även i år, liksom 2020 har coronarelaterade underlag framställts av regionerna, men i mycket mindre utsträckning än under året innan (14 av 237). Inriktningen på insatserna är tämligen brett och behandlar bland annat konsekvenser för kultur och civilsamhälle⁴⁸², utvärdering av regionens hantering av coronaviruset⁴⁸³ samt gränsöverskridande handel.⁴⁸⁴

Till frågan "Hur har erfarenheter och kunskap från analysen, uppföljningen eller utvärderingen tagits till vara i regionens regionala utvecklingsarbete?" ser vi tydligt att de

⁴⁸¹ Blekinge, Gävleborg, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

⁴⁸² Örebro.

⁴⁸³ Stockholm.

⁴⁸⁴ Västra Götaland.

flesta regioner⁴⁸⁵ gör analyser som underlag till planering. Örebro analys *Befolkningsutvecklingen i Örebro län under coronapandemin* fokuserar på hur den pågående coronapandemin påverkat befolkningsutvecklingen i Örebro län och dess kommuner. De anger att den exempelvis kan användas i scenarioplanering för framtida utveckling, eller som utgångspunkt i en djupare analys kring vad som orsakat de avvikelser som identifierats.

Västernorrland presenterar exempel på flera analyser som underlag för infrastrukturplanering. Bland annat *Strategisk miljöbedömning, underlag till regional infrastrukturplan 2022–2033* med fokus på miljömässig hållbarhet i en gles region och *Gång och cykelstudie*.

Samtliga regioner anger att erfarenheter och kunskap från analyser och uppföljningar har tagits till vara i arbetet med de regionala utvecklingsstrategier som skrevs under året, men också som underlag till regionernas program inför den kommande programperioden. Till exempel Dalarnas *Socioekonomisk analys ESF+ och ERUF* som berör nuläge och utmaningar med ett särskilt fokus på socioekonomi.

Slutligen noterar vi att utvärderingar används främst⁴⁸⁶ som underlag till politiska beslut och planering av framtida insatser. Västra Götalandsregionen genomförde under 2021 tre utvärderingar som blev underlag till politiska beslut: *Utvärdering av projektet Industry Scene*, *Utvärdering av CSR Västsverige* och *Analys av Västra Götalandsregionens stöd till Svinesundskommitten - På väg mot en sammanhållen territoriell strategi*.

6.5 Sammanfattande analys

Under 2021 har många regioner ägnat tid åt sina regionala utvecklingsstrategier och med integrering av hållbarhetsaspekter i analyser, uppföljningar och utvärderingar. Hållbarhet kopplat till Agenda 2030 är ett ramverk för de flesta regioners utvecklingsstrategier. Det går att se en kontinuerlig förstärkning av det strategiska arbetet med analys, uppföljning och utvärdering i regionerna då antalet regioner som har planer och strategier för detta arbete ökar från år till år. Emellertid är det viktigt att poängtera att förutsättningarna ser olika ut i olika regioner, där mindre regioner har svårare att bygga upp en analysverksamhet, då det saknas resurser.

Den regionala utvecklingspolitikens breda inriktning och genomförande ställer stora krav på välutvecklade system för analys, uppföljning och utvärdering som genererar gemensamt lärande hos aktörer på såväl regional som nationell nivå. 18 regioner anger att de har, eller arbetar med att ta fram strategier för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering och resterande hanterar planeringen på annat sätt. System och strategier för att följa och analysera arbetet finns på ett eller annat sätt i samtliga regioner, med andra ord.

I åiterrapporteringen för 2021 finns en ny fråga om hur olika territoriella perspektiv har beaktats i analyser, uppföljningar och utvärderingar. Samtliga regioner som besvarat frågan anger att de arbetar med ett territoriellt perspektiv. Hur den territoriella ansatsen

⁴⁸⁵ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁸⁶ Gävleborg, Halland, Stockholm, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

ser ut skiljer sig åt mellan regionerna, vilket inte är anmärkningsvärt. Olika frågeställningar kräver olika lösningar och huruvida det är funktionella geografier, administrativa gränser eller platsen i sig som är mest användbar beror på vad regionerna arbetar med.

Samtliga regioner anger att de tar tillvara erfarenheter och kunskaper från arbetet. Det handlar 2021 främst om att analyser och uppföljningar har tagits till vara i arbetet med de regionala utvecklingsstrategier som skrevs under året, samt som underlag till regionernas program inför den kommande programperioden.

Liksom under tidigare år är analyser den vanligast förekommande insatsen som regionerna anger. Analys är emellertid ett begrepp som innefattar breda områden. Vi noterar att en majoritet av analyserna har kunskapsunderlag som huvudsakligt syfte. Hälften av samtliga insatser finns inom kategorin kunskapsunderlag. Även under 2021 påverkade coronapandemin arbetet med analys, uppföljning och utvärdering, dock inte i samma utsträckning som 2021.

Redovisningarna ger positiva indikationer gällande regionernas analysarbete för uppföljning, utvärdering och lärande, men det är svårt att utifrån underlagen bedöma kvaliteten och ändamålsenligheten i arbetet. Detaljeringsgraden och omfattningen av regionernas återrapporteringar skiljer sig åt.

Sammanfattning – Analys, uppföljning och utvärdering

- Generellt finns en hög ambitionsnivå vad gäller arbetet med analys, uppföljning och utvärdering. År 2021 har arbete kopplat till den regionala utvecklingsstrategin och hantering av hållbarhet varit stora områden. Fjolårets stora fokus på coronapandemin har avtagit rejält, men fortfarande görs en hel del arbete kopplat till pandemin.
- 16 av 21 regioner redovisar att de har en etablerad plan för analys, uppföljning och utvärdering, vilket är en ökning sedan föregående år. De som inte redan har ett ramverk för systematiskt arbete med analys, uppföljning och utvärdering redovisar att arbetet är påbörjat eller att de hanterar det på annat sätt.
- De vanligaste typerna av insatser kopplar an till kunskapsunderlag, där hälften av insatserna finns angivna.
- Samtliga regioner redovisar att erfarenheter och kunskap ska bilda underlag till verksamhetsplanering/reviderade eller nya strategier, såsom den regionala utvecklingsstrategin eller inför programmeringsarbetet kopplat till nästa programperiod för strukturfonderna.